

I. 2002 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi

1. Ekonomik Gelişmeler, Bu Gelişmeleri Etkileyen Önemli Sosyal ve Siyasi Olaylar

Dünya ekonomisinde yavaş da olsa toparlanma

1990'lı yılların sonlarına doğru küresel bir daralma yaşanan dünya ekonomisinde 2001 yılı sonundan itibaren yavaş da olsa toparlanma başlamıştır. Üretim özellikle gelişmekte olan ülkelerde hissedilir oranlarda büyümüştür. Enflasyon genel olarak düşük düzeylerde seyretmiştir. 2001 yılında küçülen dünya ticaret hacmi 2002 yılında yeniden büyümüştür. ABD Doları, yıl boyunca euro karşısında reel olarak değer kaybetmiştir.

“Güçlü Ekonomiye Geçiş Programında” revizyon ve ek dış kaynak

Türkiye ekonomisi, 2001 yılındaki krizde yaşanan kötü ekonomik performansın ardından, 2002 yılında yeniden toparlanmaya başlamıştır. Para ve sermaye piyasalarında sağlanan görece istikrar mal ve hizmet piyasalarını da olumlu yönde etkilemiştir; ekonomik faaliyetlerdeki daralma durmuş, üretim artmış, enflasyon düşmüştür. Uluslararası Para Fonu ile yeniden gözden geçirilen ekonomik programa sağlanan uluslararası mali destek bu iyileşmeye önemli bir katkı sağlamıştır.

Türkiye 2002 yılına, Uluslararası Para Fonu ile yeni bir anlaşma yaparak girmiştir: Uygulanmakta olan “Güçlü Ekonomiye Geçiş” programı 2002-2004 yıllarını kapsayacak şekilde revize edilmiştir. Programda, ekonominin dış şoklara ve krizlere karşı daha dayanıklı hale getirilmesi, enflasyonun düşürülmesi, kamu kesiminde borçların azaltılması, mali disiplinin sağlanması, kamu kesiminde reformların tamamlanması ve banka sisteminin güçlendirilmesi temel amaçlar olarak belirlenmiştir. Kamu kesiminde faiz dışı fazlanın gayri safi milli hasılaya oranı yüzde 6,5 olarak korunmuştur.

Uluslararası Para Fonu Türkiye'ye 16 milyar dolar tutarında ek kaynak sağlamayı taahhüt etmiştir. Bu anlaşmaya göre, 2001 yılında alınmış olan ve 2002, 2003 yıllarında vadesi gelen borçlar erken itfaya tabi tutulmuştur. Hazine'ye 7 Şubat tarihinde aktarılan ek kredinin bir bölümü Merkez Bankası portföyünde bulunan dövizde endeksli senetler ile TMSF'nin Merkez Bankası'na olan borçlarının ödenmesinde kullanılmıştır. Yurtdışından sağlanan ek kaynak para ve döviz piyasalarında istikrarın sağlanmasına da olumlu katkı yapmıştır. Banka sisteminde kur riskinin önemli ölçüde azaltılması, cari dengede iyileşme, yavaş da olsa ters para ikamesi nedeniyle döviz arzı artmıştır; TL uluslararası paralar karşısında değer kazanmaya başlamıştır. Merkez Bankası, ilk yarıda, ihaleler yoluyla döviz alımı yapmıştır.

İlk yarıda ekonomide iyileşen performans, ikinci yarıda seçim atmosferi

İlk beş aylık dönemde, beklentiler iyileşmiştir. Kamu borçlanmalarında Aralık 2001'de yüzde 74 olan faiz oranı Mayıs 2002'de yüzde 58'e gerilemiştir. Bununla birlikte, Mayıs ayında Başbakanın sağlık sorunları nedeniyle siyasi alanda başlayan sorunlar ve yılın ikinci yarısından itibaren erken seçim kararı alınması nedeniyle ekonomik program öngörüldüğü gibi uygulanmamıştır. Yapısal tedbirler ertelenmiştir. Mali disiplin öngörüldüğü ölçüde sağlanamamıştır. Siyasi alandaki gelişmeler beklentileri ve ekonomik davranışları olumsuz yönde etkilemiştir. Reel faiz oranları oldukça yüksek kalmıştır. Bu nedenle, ekonomideki iyileşmenin sürekli hale gelmesini sağlayacak ve istikrar içinde büyümeye imkan verecek bir ortam yaratılamamıştır.

Siyasi gelişmelerin gündemin ön sırasına geçtiği 2002 yılının ikinci yarısında dikkati çeken önemli bir gelişme Avrupa Birliği'ne (AB) uyum sürecine yönelik olarak Anayasa ve yasalarda yapılan değişiklikler ve düzenlemeler olmuştur. Ne var ki Türkiye'nin AB'ye katılması için yeni bir bekleme dönemi öngörülmüştür.

Ekonomik programda öngörülen düzenlemelerden "kamu ihale kanunu", "kamu ihale sözleşmeleri kanunu" ve "özel tüketim vergisi kanunu" Meclis'te kabul edilmiştir. Hükümette oluşan görüş ayrılıkları ve seçim atmosferi nedeniyle ekonomik programda öngörülen pek çok düzenleme tamamlanamamıştır.

Türkiye ile Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası arasındaki ilişkiler de seçim nedeniyle yılın son çeyreğinden itibaren bekleme sürecine girmiştir. Bu nedenle, Uluslararası Para Fonu ile Ekim ayında tamamlanması gereken 4. gözden geçirme görüşmeleri sonuçlandırılmamıştır. Programda öngörülen 1,6 milyar dolar serbest bırakılmamıştır. Dünya Bankası ile yapılan yapısal uyum kredileri görüşmeleri de ertelenmiştir.

2002 yılında ekonomik performans

Yakın dönemde sık aralıklarla yaşandığı gibi büyüme performansı istikrarsız bir seyir göstermiştir. 2001 yılında yüzde 9,4 oranındaki küçülmenin ardından 2002 yılında gayri safi milli hasıla yüzde 7,8 oranında büyümüştür. Dolar bazında büyüme yüzde 25 oranında gerçekleşmiştir. Kişi başına gelir yüzde 20 oranında artarak 2.584 dolar olmuştur.

Devlet İstatistik Enstitüsü'ne göre, tüketim harcamaları yavaş da olsa artarken sabit sermaye yatırımları aynı kalmıştır. İthalatın ihracata göre daha hızlı büyümesine bağlı olarak dış ticaretin büyümeye katkısı eksi olmuştur.

Kamuda eksi tasarruf küçülerek sürmüştür, özel kesimde tasarruf fazlası hızla düşmüştür. 2001 yılında, gayri safi milli hasılanın yüzde 1,4'ü oranında tasarruf fazlasına karşılık, 2002 yılında yüzde gayri safi milli hasılanın yüzde 3,4'ü oranında tasarruf açığı gerçekleşmiştir.

Üretim yönünde tüm sektörler büyümeye olumlu katkı yapmıştır. Üretim, hizmetler sektöründe yüzde 7'nin, sanayi sektöründe ise yüzde 9'un biraz üzerinde artmıştır.

Ekonomik faaliyetin hızla toparlanmasına rağmen işsizlik oranı yüzde 10,6 düzeyine yükselmiş, kentlerde ve özellikle genç nüfusta işsizlik oranı daha hızlı artmıştır. Reel işgücü maliyeti, hem kamu hem de özel kesimde, düşmeye devam etmiştir.

Enflasyon hızlı bir düşüş göstermiş, 1 yıl aradan sonra yüzde 30'lara gerilemiştir. Enflasyon toptan eşya fiyat endeksine göre yüzde 89'dan yüzde 31'e, tüketicide ise yüzde 69'dan yüzde 30'a düşmüştür.

Kamu kesimi açığının gayri safi milli hasılaya oranı yüzde 12,6 olmuştur. 2001 yılına göre yaklaşık olarak 4 puan gerilemesine rağmen program hedefi olan yüzde 8'in üzerinde kalmıştır. Bu sapmanın nedeni yüzde 9,6 olarak programlanan bütçe açığının gayri safi milli hasılaya oranının yüzde 14,3 oranında gerçekleşmesi olmuştur. Kamu borçlanma faizlerinin yüksek kalması nedeniyle faiz harcamaları yanında seçim nedeniyle faiz dışı harcamalar beklenenden daha hızlı artmıştır. Ekonomik programın en temel göstergelerinden biri olan bütçe faiz dışı dengesi, yüzde 4,7 oranında fazla vermiştir (program hedefi yüzde 5,8 olarak belirlenmiştir).

Bütçenin finansmanında dış borçlanmanın önemli bir payı olmuştur. 2001 yılında gerçekleşen net dış borç ödemesine karşılık 2002 yılında bütçe finansmanının yarisından biraz fazlası dış borçlanma ile karşılanmıştır. İç borçlanma ise önemli ölçüde düşmüştür. Bu gelişme iç borç stokundaki büyümeyi sınırlandırmıştır. Ayrıca, dövizde endeksli ve dövizli borçların iç borç stokundaki ağırlığı nedeniyle, TL'nin yabancı paralar karşısında değer kazanması borç stokundaki büyümenin sınırlandırılmasına olumlu katkı yapmıştır. İç borç stokunun gayri safi milli hasılaya oranı yüzde 68'ten yüzde 55'e gerilemiştir.

İç borç stokunun enflasyonun gerisinde büyümesine karşılık, finansal sistemdeki büyümenin de yavaşlamasına bağlı olarak kamunun finansal sistem üzerindeki baskısı sürmüştür. İç borç stokunun, TL ve yabancı para mevduat, repo ve TL yatırım fonlarından oluşan para talebine oranı yüzde 110 olmuştur. Bu arada, vergi avantajı nedeniyle gerçek kişilerin mevduata göre kamu kağıtları tercihlerinde dikkati çeken bir artış olmuştur. Banka dışı kesimlerin portföylerindeki kamu kağıtlarının iç borç stoku na oranı yüzde 27, TL mevduata oranı ise yüzde 66 olmuştur.

Para politikası öncelikle fiyat istikrarının sağlanmasına odaklanmıştır. Enflasyon hedefine ulaşılması ve beklentileri bu yönde etkilemek amacıyla para tabanı artışı nominal çıpa olarak kullanılmıştır. Merkez Bankası'nın borçlanma ve borç verme oranı kamuoyuna açıklanan enflasyon hedefine yönelik olarak tespit edilmiştir. Kısa vadeli faiz oranları bütçe performansına, enflasyon beklentilerine ve piyasalardaki gelişmelere göre yüzde 80'den yüzde 55'e çekilmiştir. Dalgalı kur sistemi sürdürülmüştür. Ancak, ilk yarıda döviz arzındaki hızlı artışa bağlı olarak Merkez Bankası döviz alım ihalesi açmıştır.

Merkez Bankası bilançosundaki büyüme enflasyonun gerisinde kalmıştır. Net dış varlıklar artmış, net iç varlıklar ise azalmıştır. Para tabanı yüzde 34 oranında, buna karşılık merkez bankası parası ise yüzde 111 oranında büyümüştür. Uluslararası Para Fonu'ndan sağlanan kredilerin Hazine'nin Merkez Bankası'na olan borçlarının ödenmesinde kullanılması bilançodaki iyileşmeye olumlu katkı yapmıştır. Uluslararası rezervler 8 milyar dolar artarak 26,7 milyar dolara ulaşmıştır. Net uluslararası rezerv pozisyonu ise -10,9 milyar dolardan -2,1 milyar dolara iyileşmiştir.

TL mevduat, yabancı para mevduat, repo ve TL yatırım fonlarından oluşan finansal varlıkların (M2YRF) gayri safi milli hasılaya oranı 8 puan azalarak yüzde 52'ye düşmüştür. Banka dışı yerleşiklerin kamu kağıtları portföyleri de dikkate alınarak bir tanım yapıldığında finansal aktiflerin gayri safi milli hasılaya oranı yüzde 65'e ulaşmıştır. Yabancı para mevduatın M2RYF içindeki payı önemli bir değişme göstermemiştir. Yatırım araçlarının vergilendirilmesindeki çarpıcı farklılıktan dolayı mevduattan kamu kağıtlarına, repodan yatırım fonlarına çok önemli tercih değişikliği olmuştur.

Merkez Bankası verilerine göre, toplam mevduattaki büyüme enflasyonun gerisinde kalmıştır. Toplam mevduat ve reponun gayri safi milli hasılaya oranı 11 puan azalarak yüzde 49'a düşmüştür. Repo 2002 yılında bilanço içine alınmıştır. Mevduat talebi çok kısa vadelerde kalmıştır.

Banka sisteminde yeniden yapılandırma sürecinde özel bankalar sermaye yeterliliğinde çok özel bir teste tabi tutulmuştur. bu bankalar üç aşamalı bir denetime tabi tutulmuştur.

Üçlü denetimde bankaların aktif yapısı ve kalitesi değerlendirilmiştir. İlk aşamasında bankalar önce bağımsız denetim firmaları tarafından denetime tabi tutulmuş, daha sonra BDDK tarafından belirlenen bağımsız denetim firmaları ilk denetimi değerlendirmişlerdir. Son bölümde ise yeminli murakıplar tarafından denetim ve değerlendir-

me yapılmıştır. Önceki dönemlerden farklı olarak 2001 yılı için yapılan denetimde BDDK tarafından belirlenen enflasyon muhasebesi kuralları esas alınmıştır.

Bankalar yeni risklerin alınmasında son derece ihtiyatlı davranmışlardır. Mevduat bankalarının yurtiçindeki şubelerinden verdikleri krediler yaklaşık olarak aynı düzeyde kalmıştır. Sorunlu krediler için ayrılan karşılıklar nedeniyle canlı kredi stokunda önemli bir değişiklik olmamıştır. Bu arada, kredi kullananların talebi vergi yükü nedeniyle yurtdışına yönelmiştir. Yurtiçindeki şubelerden kullandırılan canlı kredilerin toplam mevduata oranı gerilemiştir. Merkez Bankası verilerine göre, sorunlu krediler de dahil edildiğinde kredi stokunun toplam mevduat ve repo toplamına oranı yüzde 39'dan yüzde 35'e, gayri safi milli hasılaya oranı ise 7 puan azalarak yüzde 17'ye gerilemiştir. Sorunlu kredilerin canlı kredilere oranı yüzde 20'den yüzde 31'e yükselmiştir.

2001 yılında yaşanan krizin ardından yaşanan ekonomik faaliyetteki hızlı daralma nedeniyle borçlarını ödemekte zorluk çeken işletmeler ile kreditorler arasında borçların ve borçlu kurumların yeniden yapılandırılmalarını hedefleyen "finansal yeniden yapılandırma programı" uygulanmaya başlanmıştır.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası endeksi dolar bazında yüzde 34 oranında, işlem hacmi ise dolar bazında yüzde 13 oranında azalmıştır.

İhracattaki artış eğilimi sürmüştür, ithalat yeniden hızlanmıştır. İhracat 35 milyar dolara ulaşmış, ithalat ise yeniden 50 milyar doları aşmıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı 7 puan düşerek yüzde 69'a gerilemiştir. Dış ticaret açığı yüzde 50 oranında genişlemiştir.

Dış ticaret açığındaki artışın da etkisiyle cari işlemler dengesi 3,4 milyar dolar fazladan 1,8 milyar dolar açığa dönüşmüştür. 2001 yılında gerçekleşen 14 milyar dolar, rekor düzeydeki net sermaye çıkışına karşılık 2002 yılında 2 milyar dolar net giriş olmuştur. Kısa vadeli sermaye hareketlerinde ve portföy yatırımlarında net çıkış sürmüştür. Uluslararası Para Fonu'ndan sağlanan krediler de dahil edildiğinde uluslararası rezervler 6,2 milyar dolar artmıştır.

Dış borç stoku 17,5 milyar dolar artarak 131,6 milyar dolara ulaşmıştır. Borç stoku, kamu kesiminde (Merkez Bankası hariç) 17,6 milyar dolar, özel kesimde ise 4,1 dolar büyümüştür. Banka dışı özel kesim borçları 2,3 milyar dolar artmıştır. Dış borçların gayri safi milli hasılaya oranı yüzde 73 olmuştur.

2. 2002 Yılında Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler

Büyüme

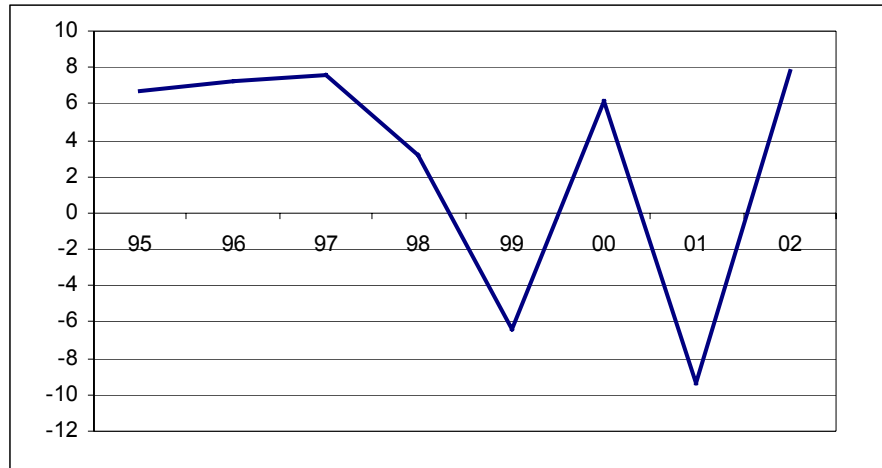
Türkiye ekonomisinde 2001 yılında yaşanan çok hızlı daralmanın ardından 2002 yılında gayri safi milli hasıla (GSMH) sabit fiyatlarla yüzde 7,8 oranında büyümüştür. Dolar bazında GSMH yüzde 25 oranında artışla 180 milyar dolara, kişi başına gelir ise yüzde 20 oranında artışla 2.584 dolara yükselmiştir.

Gayri Safi Milli Hasıla

	1999	2000	2001	2002
Büyüme (yüzde)				
Cari fiyatlarla	47,6	61,0	42,9	55,0
Sabit fiyatlarla	-6,4	6,1	-9,4	7,8
Deflatör	57,0	51,7	56,3	43,8
GSMH				
Trilyon TL	78.242	125.971	176.484	273.463
Milyar dolar	187,3	194,9	144,3	179,9
Kişi başına gelir (dolar)	2.878	2.986	2.160	2.584

Ekonomik faaliyeti olumlu yönde etkileyen en önemli gelişmeler, piyasalarda görece olarak istikrarın sağlanması, uluslararası kurumlardan ve piyasalardan sağlanan dış krediler, hemen hemen bütün ana sektörlerde üretimin artması, kamu kesiminde borçlanma gereksiniminin azaltılması yönündeki çabaların sürdürülmesi, Merkez Bankası'nın fiyat istikrarını hedefleyen para politikası olmuştur. Piyasalarda sağlanan güvenin de etkisiyle tüketim yavaş da olsa yeniden artmıştır.

Gayri Safi Milli Hasıla (Sabit fiyatlarla yüzde değişme)

Tüketim, Yatırım ve Tasarruf

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün tahminlerine göre, toplam talep içinde en önemli paya sahip olan tüketim harcamaları, sabit fiyatlarla yüzde 2,4 oranında büyümüştür. Tüketim harcamaları, özel kesimde yüzde 2 oranında, kamuda ise yüzde 5,4 oranında büyümüştür. Kamu kesimindeki tüketim büyük oranda mal ve hizmet alımlarındaki artıştan kaynaklanmıştır. Tüketim harcamalarının gayri safi yurtiçi hasılaya oranı yüzde 71, özel kesim tüketim harcamalarının ise yüzde 63 olmuştur.

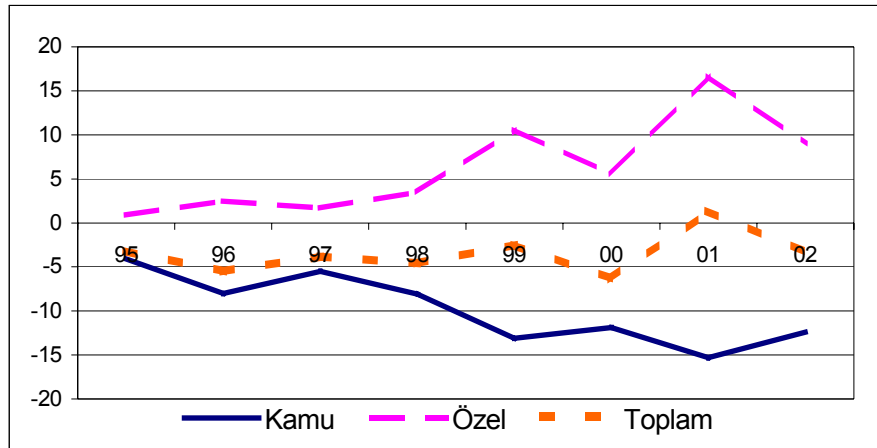
Tüketim ve Yatırım Harcamaları (Sabit fiyatlarla)

	Yüzde değişme 2001	Yüzde değişme 2002	Yüzde pay 2002
Tüketim	-9,0	2,4	71,4
Özel	-9,0	2,0	63,0
Kamu	-8,6	5,4	8,4
Sabit sermaye yatırımı	-31,7	0,2	19,0
Kamu	-22,0	14,5	6,5
Özel	-35,1	-7,2	12,5
İhracat	7,4	11,0	39,3
İthalat	-24,8	15,7	34,8
GSYİH	-7,4	7,8	100,0

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

Sabit sermaye yatırımları yaklaşık olarak aynı kalmıştır; özel sektörde yüzde 7,2 oranında daralmış, kamuda ise yüzde 14,5 oranında büyümüştür. Özel sektör yatırımlarındaki daralmada bina inşaatındaki yüzde 15,8 oranındaki azalma önemli rol oynamıştır. Sabit sermaye yatırımlarının gayri safi yurtiçi hasılaya oranı yüzde 19, özel kesimin oranı ise yüzde 12,5'tir.

Tasarruf Dengesi/GSMH (Yüzde)

İthalatın ihracata oranla daha hızlı büyümesi nedeniyle dış ticaretin büyümeye katkısı eksi olmuştur. Stok değişmesi, 2002 yılındaki büyümenin açıklanmasında en önemli kalem haline gelmiştir. 2001 yılında, sabit fiyatlarla, 1.687 milyar TL tutarında stok azalması olurken 2002 yılında 6.006 milyar TL tutarında stok artışı gerçekleşmiştir. Stok değişmelerinin gayri safi yurt içi hasılaya oranı yüzde 5,1 ile dikkati çeken bir düzeye yükselmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın tahminlerine göre, cari fiyatlarla, yurtiçi tasarrufların GSMH'ya oranı yüzde 17,4'den yüzde 16,6'ya gerilemiştir. Tasarruf oranı özel kesimde yüzde 27,3' den yüzde 23,3'e düşmüştür.

Yurtiçi Tasarruflar ve Tasarruf Dengesi (GSMH'ye oranı, yüzde)

	1999	2000	2001	2002
Yurtiçi tasarruflar	19,8	18,1	17,4	16,6
Kamu	-6,4	-5,2	-9,9	-6,6
Özel	26,2	23,3	27,3	23,3
Tasarruf dengesi	-2,8	-6,5	1,3	-3,4
Kamu	-12,6	-12,1	-15,3	-12,4
Özel	9,8	5,7	16,7	8,9
Dış kaynak	2,8	6,5	-1,3	3,4

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

Kamuda eksi tasarruf devam etmiş, ancak küçülmüştür. 2001 yılında GSMH'nin yüzde 1,3'ü oranında fazla veren toplam tasarruf dengesi 2002 yılında yüzde 3,4 oranında açık vermiştir. Kamuda tasarruf dengesi yüzde 15,3'ten yüzde 12,4'e gerilemiştir. Özel kesimde ise tasarruf fazlası yüzde 16,7'den yüzde 8,9'a düşmüştür. Bu nedenle, dış kaynak girişi önceki yıla göre yaklaşık 5 puan artarak yüzde 3,4'e yükselmiştir.

Sektörler İtibariyle Büyüme

Üretim değeri açısından, tüm ana sektörlerde hızlı büyüme yaşanmıştır. Sabit fiyatlarla tarım yüzde 7,1, sanayi yüzde 9,4, hizmetler sektörü ise yüzde 7,4 oranında büyümüştür. Hizmetler sektöründe, özellikle ticaret ve ulaştırma alt sektörlerinde üretim değerleri hızla artmıştır. Cari fiyatlarla tarım sektörünün milli gelir içindeki payı yüzde 12'ye gerilerken, hizmetler sektörünün payı ise yüzde 62'ye yükselmiştir.

Sektörel Büyüme

	Yüzde değişme (Sabit fiyatlarla)				GSMH'ya oranı (Cari fiyatlarla, yüzde)			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Tarım	-4,6	4,1	-6,1	7,1	15	14	13	12
Sanayi	-5,0	5,6	-7,5	9,4	23	23	26	26
Hizmetler	-5,1	7,9	-7,4	7,4	62	63	61	62

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından hazırlanan aylık üretim endeksine göre sanayinin alt sektörleri itibariyle, yıllık ortalama bazda, üretim imalat sanayiinde yüzde 10,6 oranında artmıştır. Alt sektörler itibariyle; taşıt, iletişim ve büro işlerinde kullanılan makine ve teçhizatlar başta olmak üzere deri, ağaç ve işlenmiş petrol ürünleri alt sektörlerinde büyüme, imalat sanayii büyüme hızından daha yüksek olmuştur. Enerji sektöründe üretim yüzde 5,4 oranında büyümüştür.

İstihdam ve Ücretler

2002 yılı içinde Türkiye'de 7.453 işyerinde toplam 255.059 işçiyi kapsayan toplu sözleşmeler yapılmıştır. 2001 yılında yapılan toplu sözleşmeler ise 14.211 işyerindeki toplam 775.478 işçiyi kapsamıştı. Yine 2001 yılında gerçekleştirilen 9.911 grevde toplam 286.015 işgünü kaybı yaşanmışken; 2002 yılında 4.618 grev gerçekleştirilmiş ve işgünü kaybı 43.885'e gerilemiştir. 2001 ve 2002 yıllarında lokavt uygulaması olmamıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın tahminlerine göre, 2002 yılında kamu işçilerinin reel işgücü maliyeti 16 puan gerileyerek 100 puana düşmüştür. Buna karşın, memurların reel işgücü maliyeti 3 puan artışla 120'ye, asgari ücret ise 5 puan artışla 133'e yükselmiştir. Özel sektörde işgücü maliyeti ise yaklaşık yüzde 5 oranında azalmıştır.

Reel İşgücü Maliyeti Endeksi (94=100)

	1999	2000	2001	2002
Toplam				
Kamu	108	130	116	100
Özel	124	141	116	111
Memur	147	130	117	120
Asgari ücret	177	156	128	133

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı, TİSK

Ekonomik faaliyetin canlanmasına rağmen işsizlik oranı artmıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün tahminine göre toplam işgücü arzı 22,7 milyon kişi, toplam istihdam ise 20,3 milyon kişi olmuştur. İşsiz sayısı yaklaşık yüz bin kişi artarak 2,4 milyon kişiye yükselmiştir. Buna göre, işsizlik oranı yüzde 8,5'ten yüzde 10,6'ya yükselmiştir. Bu oran kentlerde 1,1 puan artarak 14,3'e yükselmiştir. Eksik istihdam da dahil edildiğinde, işsizlik oranı yüzde 16 olmuştur. İşsizlerin yüzde 77'si kentlerde yaşamaktadır. İstihdamın yaklaşık olarak yüzde 47'si hizmetler, 34'ü tarım, yüzde 19'u sanayi sektörleri tarafından yapılmaktadır. İşsizlik oranı, genç eğitimli nüfusta yüzde 25,8'den yüzde 29,4'e yükselmiştir.

İşsizlik (Yüzde)

	1999	2000	2001	2002
İşsizlik oranı				
Genel	7,4	6,3	8,5	10,6
Kent	10,4	8,2	13,2	14,3
Eksik istihdam				
Genel	10,2	6,0	6,1	5,4
Kent	9,7	5,9	6,5	5,7

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

Enflasyon

2002 yılında enflasyon önemli ölçüde gerileyerek program hedefi düzeyinde gerçekleşmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü'ne göre, yıl sonu itibariyle, toptan eşya fiyat endeksi yüzde 31, tüketici fiyat endeksi ise yüzde 30 oranında artmıştır. Ortalama fiyat artışı ise sırasıyla, yüzde 50 ve yüzde 45 olmuştur.

Enflasyon hedefine uygun bir para ve harcama programının uygulanması, yüksek reel faiz oranlarının da etkisiyle iç talepteki büyümenin sınırlı kalması, kurlarda istikrarın sağlanması, TL'nin başlıca yabancı paralar karşısında değer kazanması nedeniyle ithalatın görece olarak ucuzlaması, kamunun ürettiği mal ve hizmetlerin fiyatlarına yapılan ayarlamaların enflasyon hedefine uyum sağlaması enflasyonda sağlanan düşüşe olumlu katkı yapmıştır.

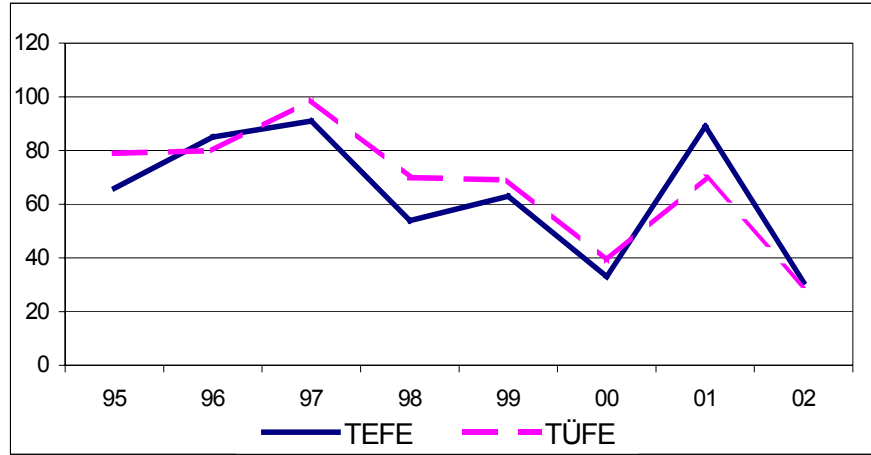
Buna karşılık, Irak'a ilişkin gelişmeler nedeniyle, özellikle yıl sonuna doğru savaş endişelerinin beklentiler ve bölgesel ekonomik faaliyet üzerindeki olumsuz etkileri, ham petrol fiyatlarının yükselmesi enflasyondaki düşüşe ters yönde etki yapmıştır.

	Enflasyon (yüzde)			
	1999	2000	2001	2002
Yıllık ortalama				
Toptan eşya	53	51	62	50
Kamu	72	69	71	49
Özel	48	46	58	51
Tüketici	65	56	54	45
12 aylık				
Toptan eşya	63	33	89	31
Kamu	118	25	100	32
Özel	48	36	85	30
Tüketici	69	39	69	30

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

Toptan eşya fiyat endeksi, yıl sonu itibariyle bir önceki yıla göre, kamuda yüzde 32, özel kesimde ise yüzde 30 oranında artmıştır. Fiyat artışları, imalat sanayiinde, genel olarak yüzde 30 oranında, kamuda yüzde 34 ve özel sektörde ise 28 olmuştur. Enflasyon tarımda yüzde 35, enerji sektöründe ise yüzde 24 oranında gerçekleşmiştir.

Enflasyon (Yıllık, yüzde değişme)

Kamu Dengesi

Devlet Planlama Teşkilatı'nın tahminlerine göre 2002 yılında toplam kamu gelirleri yüzde 46 ile deflatorün üzerinde büyümüştür. Toplam kamu harcamaları ise yüzde 37 oranında artmıştır. Bu gelişmeye bağlı olarak, kamu kesimi açığı yüzde 18 oranında genişlemiştir.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (Milli gelirin yüzdesi)

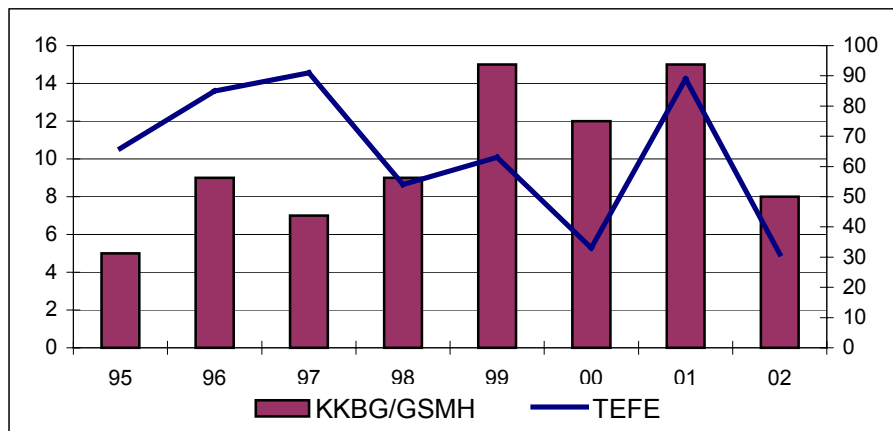
	1990	1999	2000	2001	2002
Konsolide bütçe	3,0	11,6	10,3	17,4	14,3
KİT*	3,8	2,5	2,1	0,4	-0,8
Mahalli idareler	0,0	0,3	0,3	0,3	0,1
Fonlar	0,6	0,6	-1,3	-0,5	0,0
Diğer	0,0	0,3	0,5	-0,8	1,3
Kamu kesimi açığı	7,4	15,3	11,9	16,5	12,6
Kamu kesimi açığı (faiz dışı)	3,9	0,9	-4,7	-8,1	-7,4

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı, * Kamu bankaları hariç

Toplam kamu gelirlerinin GSMH'ya oranı yaklaşık olarak 1 puan azalışla yüzde 31,2'ye, harcamaların oranı ise yaklaşık olarak 6 puan azalışla yüzde 43,8'e gerilemiştir. Kamu harcamalarındaki düşüşe bağlı olarak, kamu kesimi açığının GSMH'ya oranı da yüzde 16,5'den yüzde 12,6'ya gerilemiştir. Ekonomik programın mali disiplinin sağlanması açısından en önemli göstergesi olan faiz dışı denge fazla vermeye devam etmiştir. Faiz dışı fazlanın GSMH'ya oranı 2001 yılında yüzde 8,1 iken 2002 yılında yüzde 7,4 olmuştur.

Kamu gelirleri içinde vergi gelirlerinin payı yüzde 81'den yüzde 77'ye gerilemiştir. Vergi gelirlerinin yüzde 65'i dolaylı vergilerden oluşmuştur. Harcamaların yüzde 67'si transfer harcamalarından, yüzde 29'u cari harcamalardan meydana gelmiştir. Transfer harcamaları içinde en önemli kalem olan faiz giderleri toplam harcamaların yüzde 45'ini oluşturmuştur.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereği/ GSMH ve Enflasyon (Yüzde)

2002 yılında kamu kesimi dengesini etkileyen başlıca gelişmeler, ekonomideki hızlı büyüme, harcamalarda disiplini öngören uygulamalar, kamuda personel istihdamının sınırlandırılması, sosyal güvenlik kuruluşlarındaki açığın büyümesi, kamu iktisadi teşebbüslerinin kamu kaynak dengesine olumlu katkılarının iyileşerek sürmesi, iptal edilen bütçe dışı fonların gelir ve harcamalarının bütçeye alınmasına devam edilmesi, Ağustos ayından itibaren özel tüketim vergisi uygulamasının başlaması, kamu kesiminde çalışanların ücretlerinin enflasyon düzeyinde artırılması, kamu çalışanlarının ücretlerine yılın son çeyreğinde seyyanen ek zam yapılması, erken genel seçim, ithalattaki hızlı büyüme nedeniyle ithalattan alınan katma değer vergisinin artması, TL'nin yabancı paralar karşısındaki değerinin değişiminin enflasyonun gerisinde kalması nedeniyle iç ve dış borç faiz giderlerindeki artışın sınırlı kalması, TL borçlanmada reel faiz oranlarının yüksek kalması, kamu kesiminde borçlanmanın vadesinin kısılması olmuştur.

Kamu kesimi gelirleri ve harcamalarının en önemli bölümünü oluşturan konsolide bütçe açığı kamu kesimi açığının üzerinde gerçekleşmiştir. Bütçe açığının GSMH'ya oranı 3 puan düşerek yüzde 14,3'e gerilemesine rağmen öngörülen hedefin (yüzde 9,6) oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. Gelirler yüzde 48 oranında artarken, harcamalar yüzde 43 oranında büyümüştür. Faiz dışı harcamalardaki artış ise yüzde 61 olmuştur.

Bütçe gelirlerinin yüzde 78'ini vergi gelirleri oluşturmuştur. Vergi dışı gelirlerdeki artış, TC Merkez Bankası'nın GSMH'nın yüzde 1,5'ine ulaşan karının Hazine'ye transferinden kaynaklanmıştır. Bütçe harcamalarının yüzde 45'ini faiz harcamaları, yüzde 55'ini faiz dışı transfer harcamaları ve yüzde 27'sini personel ve cari harcamalar o-

luşturmuştur. Faiz giderleri milli gelirin yüzde 23'ünden yüzde 19'una gerilemiştir. Faiz dışı harcamaların GSMH'ya oranı ise yüzde 22'den yüzde 23'e yükselmiştir. Faiz dışı denge yüzde 4,7 oranında fazla vermiş, ancak yüzde 5,8 olan hedefin gerisinde kalmıştır.

Konsolide Bütçe (Trilyon TL)

	2001	Yüzde pay	2002*	Yüzde pay	Yüzde değ.	GSMH'ya oranı (yüzde)
Bütçe gelirleri	51.543	100	76.400	100	48	28
Vergi gelirleri	39.736	77	59.634	78	50	22
Vergi dışı gelirler	11.807	23	16.766	22	42	6
Bütçe harcamaları	80.579	100	115.486	100	43	42
Transfer	55.981	70	77.548	67	39	28
Faiz dışı	39.517	49	63.615	55	61	23
Personel	15.212	19	23.160	20	52	9
Cari	5.236	7	7.889	7	51	3
Yatırım	4.150	5	6.888	6	66	3
Diğer	14.919	17	25.678	22	72	9
Faiz harcamaları	41.062	51	51.871	45	26	19
İç borçlar	37.494	47	46.807	41	25	17
Dış borçlar	3.568	4	5.064	4	42	2
Bütçe dengesi	-29.036		-39.085		35	-14
Faiz dışı denge	12.026		12.785		6	5

Kaynak: Maliye Bakanlığı , * Geçici

Bütçe finansman gereğinin yarısı dış borçlanma ile karşılanmıştır. Dış borçlanmanın bütçe finansmanındaki payı en yüksek düzeyinde gerçekleşmiştir. 2002 yılında Türkiye net dış borç kullanmıştır. İç borçlanma yüzde 52 oranında azalmıştır. Devlet tahvilinde net ödeme yapılmış, iç borçlanma bono ihracı yoluyla sağlanmıştır.

Bütçenin Finansmanı

	Trilyon TL			Milli gelirin yüzdesi		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Finansman	16.288	32.117	35.108	13	18	13
Dış borçlanma (net)	4.658	-3.183	18.010	4	-2	7
İç borçlanma	11.630	35.299	17.098	9	20	6
Tahvil	10.142	8.534	-896	8	5	0
Bono	-1.334	15.008	18.371	-1	9	7
Diğer	2.823	11.757	-376	2	7	0

Piyasadan yapılan TL cinsi iç borçlanmanın, ortalama vadesi 145 günden 222 güne yükselmiştir. Öte yandan, TL cinsi ortalama borçlanma yıllık bileşik faizi yüzde 97'den yüzde 63'e gerilemiştir.

Bütçe açığının enflasyon oranına yakın bir değerde artması, faiz dışı fazlanın sürdürülmesi, dış borçlanma nedeniyle iç borçlanmanın azaltılması, iç borç stokundaki büyüymeyi sınırlandırmıştır. Ayrıca, değişken faizli ve dövizde endeksli borçların iç borç stokundaki ağırlıkları nedeniyle, faiz oranlarının düşme eğiliminde olması ve TL'nin reel olarak değer kazanması iç borç stokundaki büyümenin yavaşlamasına olumlu katkı yapmıştır.

İç borç stoku yüzde 23 oranında artarak 149,9 katrilyon TL'ye yükselmiştir. Nakit dışı kağıtların toplam stok içindeki payı 13 puan azalarak yüzde 40 olmuştur. Nakit dışı kağıtların en önemli bölümü Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen bankalara ve kamu bankalarına verilen kağıtlardan oluşmuştur.

Nakit Dışı Kağıt Stoku

	Trilyon TL	Milyon dolar	Milyon euro
Kamu bankaları	22.082	971	350
TMSF	3.400	5.702	1.347
TCMB	18.427	-	-
Diğer	2.825	-	-
Toplam	46.734	6.673	1.697

İç borç stoku içinde sabit faizli kağıtların payı yüzde 15'ten yüzde 25'e yükselirken, değişken faizli kağıtların payı yüzde 50'den yüzde 43'e, döviz cinsinden ve/veya dövize endeksli kağıtların payı ise yüzde 35'ten yüzde 32'ye gerilemiştir. İç borç stoku-nun GSMH'ya oranı yüzde 68'den yüzde 55'e gerilemiştir. Kamu kesiminin dış borç-ları da dahil edildiğinde (Merkez Bankası hariç) bu oran yüzde 116'dan yüzde 102'ye gerilemiştir.

İç Borç Stoku

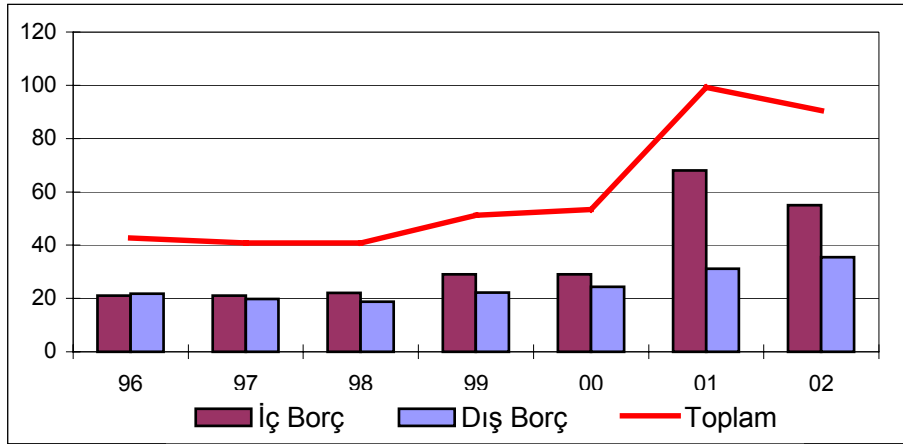
	Trilyon TL 2002	1990	GSMH'ya oranı (yüzde)		
			2000	2001	2002
Kamu kağıtları	149.870	7	29	68	55
Nakit	89.271	6	23	32	33
Nakit dışı	60.599	1	6	36	22
Tahvil	112.850	6	27	58	41
Nakit	52.251	5	22	22	19
Nakit dışı	60.599	1	6	36	22
Bono	37.020	1	2	10	14
Nakit	37.020	1	2	10	14
Nakit dışı	-	0	0	-	-
MB avansı	-	1	0	-	-
Kur farkları	-	7	0	-	-
İç borç stoku	149.870	14	29	68	55

İç borç stokunun enflasyondan daha yavaş artması nedeniyle kamu kesiminin finansal sistemden talebi yavaş da olsa azalmıştır. Ancak, finansal sistemin de kü-çülmesine bağlı olarak kamu kesiminin finansal sistemde yaratılan kaynaklar üzerin-deki baskısı sürmüştür.

İç borç stokunun M2RF'ye (TL para talebi+repo+yatırım fonları) oranı yüzde 249'dan yüzde 234'e; M2YRF'ye (TL para talebi+yabancı para mevduat+DTH+repo+yatırım fonları) oranı ise yüzde 115'ten yüzde 110'a gerilemiştir. Diğer taraftan, nakit olarak satılan kağıtlardan oluşan borç stoku dikkate alındığında, bu oranlar M2RF için yüzde 115'ten yüzde 125'e, M2YRF için ise yüzde 54'ten yüzde 61'e yükselmiştir. Diğer bir ifade ile kamu kesimi, finansal sistemde yaratılan kaynakların önemli bir bölümünü talep etmiştir. Buna karşılık, Merkez Bankası verilerine göre kredi stokunun (tahsili

gecikmiş alacaklar dahil) TL cinsinden finansal kaynaklara oranı yüzde 68, yabancı para mevduat dahil finansal kaynaklara oranı yüzde 33 olmuştur.

Kamu Borç Stoku (GSMH'nın yüzdesi)

Kamu Kesimi ve Mali Sistem

	1990	1995	2000	2001	2002
Milli gelirin yüzdesi					
Kamu kesimi açığı	7	7	13	16	14
M2RF	17	25	31	28	25
M2YRF	22	43	50	60	52
Oranlar (yüzde)					
M2RF/M2YRF	77	58	62	47	49
Kamu kağıtları stoku/M2RF	41	60	94	249	234
Kamu kağıtları stoku/M2YRF	32	35	58	115	110

Merkez Bankası verilerine göre, devlet iç borçlanma senetlerinin yüzde 26'sı bankalar tarafından tutulmaktadır. Bankalardaki menkul kıymetlerin toplamı, toplam mevduatın yüzde 34'üne ulaşmıştır. İlk kez 2002 yılında yayımlanmaya başlayan verilere göre, banka dışı kesimlerin elinde bulunan devlet iç borçlanma senetlerinin toplamı 34.889 trilyon TL olmuştur. Bu tutar, iç borç stokunun yüzde 23'ünü, para talebinin (M2RYF) ise yüzde 25'ini oluşturmaktadır. Kamu kağıtları stokunun yüzde 19'u Merkez Bankası portföyündedir.

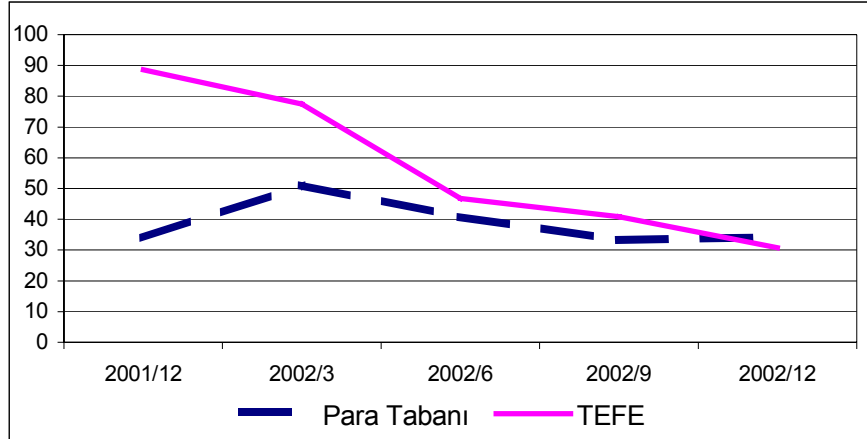
Para Politikası

Para politikası öncelikle fiyat istikrarının sağlanmasına odaklanmış, bu çerçevede içinde finansal piyasalardaki istikrarın korunması gözetilmiştir. Kısa vadeli borç verme ve borçlanma oranları kamuoyuna açıklanan enflasyon hedefine yönelik olarak tespit edilmiştir. Bütçe performansına, enflasyon beklentilerine, ekonomik faaliyetlerdeki ve piyasalardaki gelişmelere bağlı olarak kısa vadeli faiz oranları kademeli olarak düşürülmüştür.

Kurlar, döviz arz ve talebi doğrultusunda piyasada belirlenmiştir. Kurlarda meydana gelen aşırı dalgalanmalar ortaya çıktığında Merkez Bankası tarafından zaman zaman müdahalede bulunulmuştur. Nisan-Temmuz döneminde önceden duyurulmak üzere döviz alım ihalesi yapılmıştır. Emisyon, bankalar serbest tevdiatı ve zorunlu karşılıklardan oluşan para tabanı nominal çıpa olarak kullanılmıştır; para tabanındaki büyüme hedeflenen enflasyon ile uyumlu nominal büyüme oranı doğrultusunda belirlenmiştir.

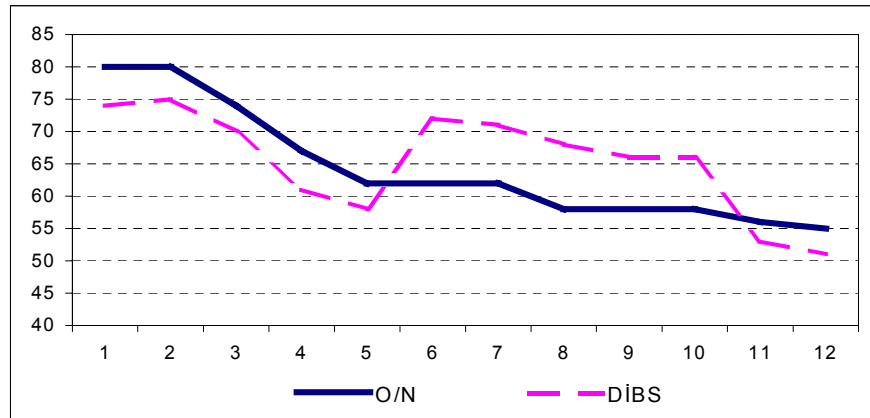
Yılın ilk yarısında bütçe performansındaki olumlu gelişmeler, kamu bankalarının para piyasalarından borçlanmalarının azalması, banka sisteminin bilanço yapısında sağlanan göreceli iyileşmeler, uluslararası piyasalarda sağlanan kredilerin borç yönetimine olumlu katkısı, ekonomik faaliyetlerdeki toparlanma, portföy tercihlerinin önemli değişmeler göstermemesi, enflasyon beklentilerinin iyileşmesine bağlı olarak Merkez Bankası kısa vadeli faiz oranlarını kademeli olarak düşürmüştür.

Para Tabanı ve TEFE (Yıllık yüzde değişim)

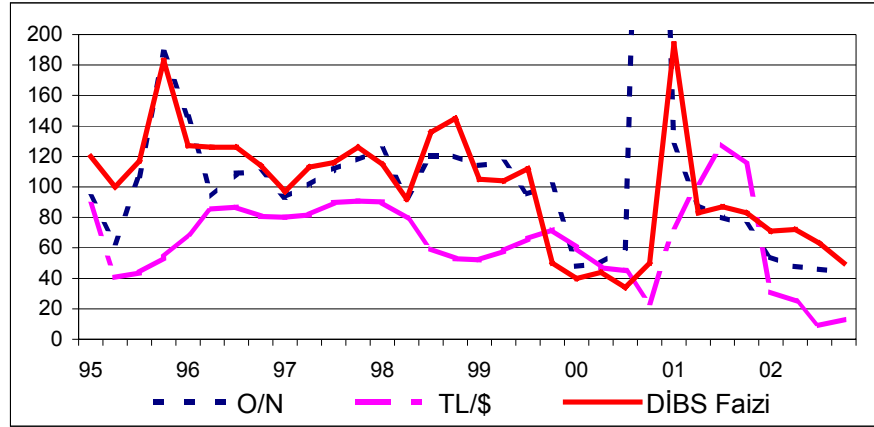
2001 yılı sonunda yüzde 80 olan bankalararası faiz oranı (bileşik), ilk üç ay sonunda yüzde 74'e ilk yarı sonunda yüzde 62'ye gerilemiştir. Enflasyonun düşüş eğiliminde olduğu bu dönemde döviz piyasası istikrar içinde kalmıştır. Kamunun borçlanma faizi ise dalgalı bir eğilim göstermiştir. Bunda, ilk yarının sonlarından itibaren siyasette yaşanan istikrarsızlık ve erken genel seçim ortamının neden olduğu belirsizlik etkili olmuştur. 2001 sonunda yüzde 74 olan borçlanma faiz oranı ilk beş aylık dönemde yüzde 57'ye gerilemiş, Haziran ayında yüzde 72'ye yükselmiştir. Üçüncü üç aylık dönemde yüzde 65 düzeyinde kalan faiz oranı, seçimlerden hemen sonra yüzde 50'ye gerilemiştir.

O/N ve DİBS Faizleri (Yıllık bileşik, yüzde)

TL'nin dolar karşısındaki nominal değer kaybı Eylül ayına kadar sürerek yüzde 9 düzeyine kadar inmiş, fakat yılın son çeyreğinde yeniden yükselmeye başlamıştır. TL'nin euro karşısındaki nominal değer kaybı ise çapraz kur hareketlerinin etkisiyle ters bir eğilim göstermiş ve yılın ilk yarısında artarak yüzde 45 düzeyine yükselmiş; yılın üçüncü çeyreğinde bir miktar gerileyerek yüzde 21 düzeyine inmiş ve yıl sonu itibarıyla yüzde 34 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Kur, DİBS Faizleri ve O/N Faizlerindeki Gelişmeler (Yüzde)

2002 yılında Merkez Bankası bilançosu, nominal olarak yüzde 24 oranında büyümesine rağmen, reel olarak daralmıştır. Bilançonun GSMH'ya oranı yüzde 33'ten yüzde 27'ye gerilemiştir. Bunda kamu kesimine önceki yıllarda açılan kredilerden oluşan net iç varlıkların nominal olarak yüzde 8 oranında küçülmesi etkili olmuştur. Buna karşılık, net dışı varlıklar dikkati çeken bir iyileşme ve artış göstermiştir. 2001 yılı sonunda negatif olan net dışı varlıklar ise, ilk üç aylık dönemde hızla iyileşmiş, sonraki aylarda da artmaya devam etmiştir. Bunda 2002 yılının ilk çeyreğinde, Uluslararası Para Fonu'ndan sağlanan kredinin önemli bir bölümü ile Hazine'nin Merkez Bankası'na olan borçlarının ödenmesi etkili olmuştur.

Bu gelişmenin döviz piyasasına istikrarı sağlayıcı olumlu etkisi, mali kurumların TL tercihindeki artış, TL'nin değer kazanması, TL araçların pozitif reel getirisinin yükselmesi, para ikamesinin yavaş da olsa iyileşmesi, banka dışındaki yatırımcıların kamu kağıtlarına olan talepleri döviz arzının artmasına katkıda bulunmuştur.

Merkez Bankası, TL'nin reel değerlenmesini sınırlandırmak amacıyla, dalgalı kur rejimi ile çelişmeyecek şekilde, önceden kamuoyuna duyurulan döviz alımlarına başlamış; döviz arz fazlasını eritmeye çalışmıştır.

Merkez Bankası Bilançosu, Seçilmiş Kalemler (Trilyon TL)

	2001 Aralık	2002 Mart	2002 Haziran	2002 Eylül	2002 Aralık
Net dış varlıklar	-2.419	7.149	9.353	12.823	12.871
Net iç varlıklar	25.536	20.547	23.352	23.672	23.523
Para tabanı	7.931	8.621	9.139	10.294	10.662
API	1.112	6.214	8.655	7.165	8.452
Merkez bankası parası	9.711	15.842	18.837	18.798	19.866
Döviz mevduatı	3.120	2.862	3.319	7.705	5.996
TL yükümlülükler	12.831	18.703	22.156	25.872	25.962
Bankaların döviz mevduatı	10.286	8.992	10.549	10.623	10.432
Toplam iç yükümlülükler	23.117	27.695	32.705	36.496	36.394

Kaynak: Merkez Bankası

Nisan ayının başından Temmuz ayının başına kadar geçen sürede Merkez Bankası döviz rezervleri 3 milyar dolara yakın artmıştır. Döviz alım ihalelerinin son erdirilmesinden sonra da döviz rezervlerindeki artış sürmüştür. 2001 yılında 18.7 milyar dolar olan döviz rezervi yıl sonunda 26,7 milyar dolara ulaşmıştır. Net döviz pozisyonu ise

–10,9 milyar dolardan –2,1 milyar dolara iyileşmiştir. Merkez Bankası Kanunu'ndaki değişiklikten sonra kamuya yeni kredi açılmamıştır.

Döviz Rezervi ve Net Uluslararası Rezerv (Milyar dolar)

	2001		2002		
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Döviz rezervi	18,7	20,3	22,2	25,1	26,7
Net uluslararası rezerv	-10,9	-3,5	-2,8	-3,0	-2,1

Aktif yapısındaki iyileşmeye bağlı olarak ortaya çıkan likidite kontrol edilmiş, piyasalarda istikrar korunmuştur. Parasal büyüklüklerdeki gelişmeler öngörülen hedef aralığında tutulmuştur. Para tabanı yüzde 34 oranında büyümüştür. Diğer taraftan Banka yıl boyunca piyasalardan net borçlanmıştır. Açık piyasa işlemleri yoluyla yapılan borçlanma Mart ayında 6 katrilyon TL'ye, Haziran sonunda ise 8 katrilyon TL'ye ulaşmıştır; ikinci yarıda bu düzeye yakın değerlerde dalgalanmıştır. Dikkati çeken önemli gelişme Merkez Bankası'nın piyasalardan kısa vadeli borçlanmasının emisyon hacminin üzerinde seyretmesi olmuştur. Bu nedenle Merkez Bankası parası iki katından fazla büyümüştür.

Merkez Bankası, bilançosundaki büyümeyi sınırlandırmanın ve yeniden yapılandırmanın yanı sıra 2002 yılı içinde piyasanın kurumsal yapısı ile ilgili olarak da önemli değişiklikler ve yenilikler getirilmiştir. İlk çeyreğin sonunda yapılan bir düzenleme ile bankaların ayırmak zorunda oldukları karşılık oranı TL yükümlülükler için yüzde 6, yabancı para yükümlülükler için yüzde 11 olarak belirlenmiştir. Zorunlu karşılıklara faiz ödemesi sürdürülmüştür. Umumi disponibilitate oranı TL yükümlülükler için yüzde 4, yabancı para yükümlülükler yüzde 1 olarak belirlenmiştir.

1 Temmuz 2002 tarihinde geç likidite penceresi uygulaması başlatılmış; teminatlı olmak şartıyla limitsiz likidite desteği sağlanabileceği duyurulmuştur. Bununla beraber, bu imkanın pahalı ve az kullanılması istenen bir destek olduğu vurgulanmıştır. Diğer önemli bir değişiklik de Merkez Bankası'nın bankalararası para piyasası ve döviz ve efektif piyasalarındaki aracılık faaliyetinden aşamalı olarak vazgeçmesi olmuştur. 2 Aralık 2002 tarihi itibarıyla Merkez Bankası'nın bu piyasalardaki limitleri sıfırlanmıştır.

Parasal Büyüklükler

Para Talebi

TL cinsinden para talebi M2RF (dolaşımdaki para+TL mevduat+repo+yatırım fonu) yüzde 35 oranında büyümüştür. TL mevduat enflasyon düzeyinde artmış, repo hacmi reel olarak hızlı bir düşüş göstermiş, kamu kağıdı ağırlıklı yatırım fonları ise dikkati çeken bir artış göstermiştir.

Yabancı para mevduatı da içeren para talebi M2RYF ise yüzde 31 oranında, enflasyon kadar büyümüştür. 2002 sonunda, M2RF 69.008 trilyon (42,9 milyar dolar), M2RYF ise 141.263 trilyon TL (87,4 milyar dolar olmuştur.) Para talebinin GSMH'ya oranı küçülmüştür. M2RF'nin oranı yüzde 28'den yüzde 25'e, M2RYF'nin oranı ise yüzde 60'dan yüzde 52'ye gerilemiştir.

TL cinsinden yatırım araçlarının gerek enflasyona gerekse yabancı paralara karşı reel olarak pozitif getiri sağladığı 2002 yılında para talebini etkileyen faktörler, ekonomik faaliyetin yeniden artması, yatırım araçlarının vergilendirilmesindeki farklılıklar, siyasi ortamda yaşanan istikrarsızlık, yüksek risk beklentisidir. Gerçek kişilerin mev-

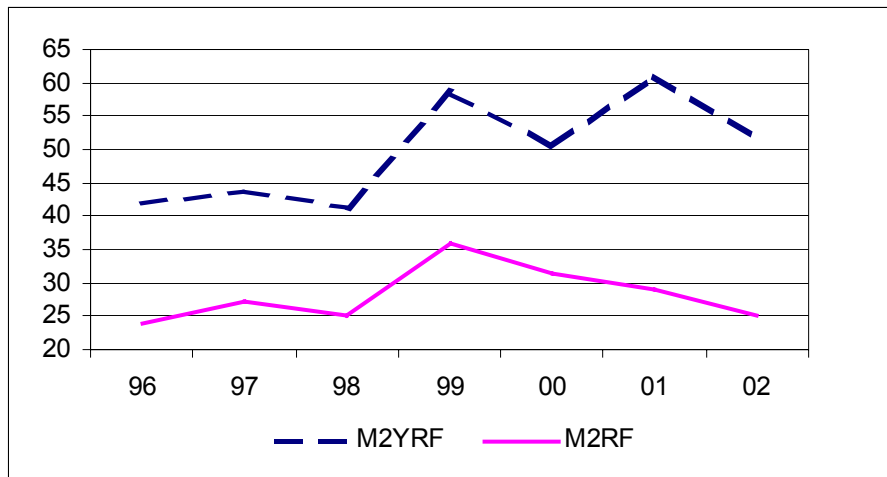
duat ve repo gelirlerinden alınan vergilerin yükseltilmesine karşılık, kamu kağıtları ve yatırım fonlarından elde edilen gelirlerin enflasyondan arındırıldıktan sonra önemli bir bölümünün vergiden muaf olması nedeniyle mevduattan ve repodan yatırım fonlarına ve kamu kağıtlarına yönelme olmuştur.

Parasal Büyüklükler (2002)

	Trilyon TL	Milyon Dolar	Yüzde değişme TL	Yüzde değişme Dolar
M2RF	69.008	42.919	35	19
Dolaşımdaki para	7.209	4.366	50	32
Vadesiz mevduat	7.050	4.270	24	8
Repo	2.955	2.054	6	-7
Yatırım fonları	4.857	3.344	152	121
Vadeli mevduat	46.936	28.426	31	15
M2YRF	141.263	87.420	31	15
DTH	72.255	44.501	27	12

Kaynak: Merkez Bankası

Para Talebinin Milli Gelire Oranı (yüzde)

Yabancı para ikamesi ise, kurlardaki dalgalanmaya bağlı olarak yıl içinde hareketlilik göstermiş, yıl sonu itibariyle yavaş da olsa düşmüştür. Para talebi (M2YRF) içinde yabancı para mevduatın payı 2 puan azalarak yüzde 51 olmuştur.

Toplam Mevduat

Toplam mevduat yüzde 26 oranında artarak 131.108 trilyon TL (79,3) milyar dolar olmuştur. TL mevduat yüzde 25 oranında büyüyerek 56.481 trilyon TL'ye (34,2 milyar dolar), yabancı para mevduat ise yüzde 27 oranında artarak 74.537 trilyon TL'ye (45,1 milyar dolara) ulaşmıştır. Toplam mevduat içinde yabancı para mevduatın payı yüzde 58 olmuştur. Gayri safi milli gelire oranı, toplam mevduatın yüzde 36, TL mevduatın ise yüzde 15 olarak gerçekleşmiştir. Merkez Bankası verilerine göre, toplam mevduatın yüzde 36'sı kamusal sermayeli, yüzde 64'ü ise özel sermayeli ticaret bankalarındadır.

Toplam mevduatın ortalama vadesi (kırık vadeler tam sayıldığında dahi) 2,6 aydır. TL mevduatın vadesi 2,5 ay, yabancı para mevduatın vadesi ise 2,6 aydır.

Toplam Mevduatın Vade Dağılımı (Yüzde)

	2001	2002			
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Toplam	100	100	100	100	100
Vadesiz ve 7 gün ihbarlı	17	18	18	20	20
1 ay	34	31	30	30	28
3 ay	38	39	36	37	40
6 ay	6	6	9	7	8
12 ay+	6	6	6	5	5
Ortalama (ay)	2,5	2,5	2,7	2,5	2,6

Toplam Krediler

Yurtdışı şubelerden kullandırılanlar hariç, mevduat bankalarının toplam kredileri sadece yüzde 2 oranında artmış ve 32.277 trilyon TL olmuştur. Kredi stoku reel olarak daralmaya devam etmiştir. Mali sektör dışındaki sektörlerle açılan krediler TL bazında yüzde 2 artarak 36.762 trilyon TL olurken, dolar bazında yüzde 10 azalarak 22,1 milyar dolara gerilemiştir. TL cinsinden açılan krediler, TL bazında yaklaşık olarak aynı kalmış, yabancı para kredileri ise sadece yüzde 5 oranında artmıştır. TL kredilerin toplam krediler içindeki payı 1 puan azalarak yüzde 54'e gerilemiştir. Toplam kredilerin GSMH'ya oranı yüzde 13,4 olarak gerçekleşmiştir.

Toplam Mevduat ve Krediler (2002)

	Trilyon TL	Milyon dolar	Yüzde değişme TL	Yüzde değişme dolar
Toplam mevduat	131.018	79.347	26	11
Toplam mevduat+repo	133.973	82.338	26	10
TL mevduat+repo	59.436	37.222	24	9
Toplam krediler	36.510	22.111	2	-10
Tüketici kredileri+kredi kart.	7.001	4.240	47	29
Mevduat Ban. kredileri	32.277	19.542	2	-11
TL	17.419	10.549	-1	-13
YP	14.858	8.999	5	-8
TGA (toplam)	10.122	6.130	58	38
TGA (mevduat bankaları)	9.972	6.039	59	39
Oranlar (%)	1999	2000	2001	2002
Toplam Krediler+TGA/T. mev.+repo	44	50	39	35
GSMH'ya oranı (yüzde)				
Toplam mevduat+repo	56	50	59	49
Toplam krediler+TGA	26	25	24	17
Tüketici kredileri	3	5	4	3

Kaynak: Merkez Bankası

Toplam kredilerin yüzde 83'ünü oluşturan mevduat bankaları kredileri TL bazında yüzde 2 artarken, dolar bazında yüzde 11 oranında azalmıştır. Mevduat bankaları kredilerinin toplam mevduata oranı yüzde 30'dan yüzde 25'e, M2RYF'ye oranı ise yüzde 29'dan yüzde 23'e gerilemiştir.

Kredi stokundaki daralmanın nedenleri, kamunun borçlanma gereksiniminin sürmesi, reel faiz oranlarının yüksek kalmaya devam etmesi, düşük riskli kredi talebinin sınırlı kalması, düzenlemelerin de etkisiyle sorunlu kredilerin tanınmasında daha radikal davranılması, grup kredilerine getirilen sınırlandırma ve sermaye yeterliliğinden gelen kısıtlar olmuştur.

Karşılık yönetmeliğinde yapılan değişiklikler ve yeniden sermayelendirme programı uygulamasına bağlı olarak tasfiye olunacak krediler TL bazında yüzde 58, dolar bazında ise yüzde 37 oranında artarak 10.122 trilyon TL'ye (6.130 milyon dolara) ulaşmıştır. Fon'a devredilen tahsili gecikmiş alacaklarla birlikte toplam tahsili gecikmiş alacaklar 15.600 trilyon TL olmaktadır. Tahsili gecikmiş alacaklar için 7.471 trilyon TL karşılık ayrılmıştır. Tahsili gecikmiş alacakların yüzde 46'sı kamu bankalarına, yüzde 38'i özel bankalara, yüzde 15'i ise Fon'daki bankalara aittir. Mevduat bankaları için, tahsili gecikmiş alacakların kredilere oranı yüzde 19'dan yüzde 30'a yükselmiştir. Aynı oran, kamu bankalarında yüzde 49'dan yüzde 63'e, özel bankalarda ise yüzde 7'den yüzde 18'e çıkmıştır.

Tah. Gec. Alacaklar (TGA), Mev. Banka. Kredileri (MBK) ve GSMH'ya Oranları

Trilyon TL	1999	2000	2001	2002
Toplam	1.603	3.068	6.271	9.972
Kamu bankaları	635	983	3.624	4.560
Özel bankalar	954	2.057	2.587	5.303
Yabancı bankalar	14	28	59	109
Oranlar (%)				
TGA/MBK	10	12	20	31
TGA/GSMH	2	3	4	4

Mevduat bankaları kredileri/mevduat oranı yüzde 31'den yüzde 25'e gerilemiştir. Tahsili gecikmiş alacaklar da toplam kredilere dahil edildiğinde bu oran yüzde 37'den yüzde 32'ye gerilemektedir. Merkez Bankası verilerine göre toplam kredilerin yüzde 83'ü ticaret bankaları kalanı da mevduat kabul etmeyen bankalara aittir. Ticaret bankaları kredilerinin yüzde 23'ü kamusal sermayeli, yüzde 77'si özel sermayeli bankalar tarafından açılmıştır.

Merkez Bankası verilerine göre banka sistemi tarafından tutulan kamu kesimi menkul kıymetlerinin toplamı önceki yıla göre yüzde 40 oranında artarak 83,000 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Bankalardaki menkul kıymetlerin toplamı, mevduat ve repo toplamının yüzde 62'sine ulaşmıştır.

Kamu Kağıtları Stoku (trilyon TL)

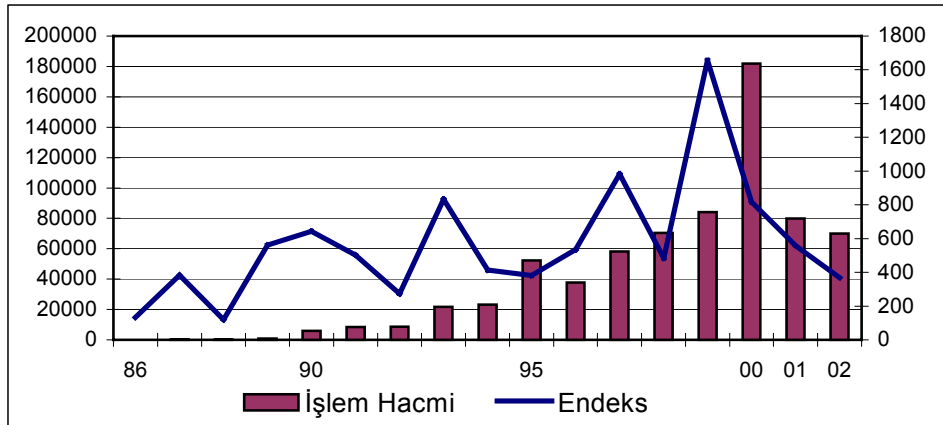
	Nisan 2002	Aralık 2002
Mevduat bankaları	68.000	82.500
Merkez Bankası	30.000	30.700
Banka dışı kurumlar	25.000	36.700
Gerçek kişiler	13.000	22.000
Toplam	123.000	149.900

İlk kez 2002 yılında yayımlanmaya başlayan verilere göre, banka dışı kesimlerin elinde bulunan devlet iç borçlanma senetlerinin toplamı 37,000 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Bu tutar, iç borç stokunun yüzde 24'ünü, para talebinin (M2RYF) ise yüzde 26'sını oluşturmaktadır. Kamu kağıtları stokunun yüzde 19'u Merkez Bankası portföyündedir.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Gelişmeler

Yıl sonu itibariyle, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) endeksi, dolar bazında, son iki yılda olduğu gibi 2002 yılında da gerilemiştir. İşlem hacmindeki düşüş, yavaşlasa da sürmüştür. Dolar bazında endeks yüzde 34 düşerken, toplam işlem hacmi yüzde 13 oranında daralarak 70 milyar dolara gerilemiştir.

İMKB Endeksi (dolar bazında) ve İşlem Hacmi (milyon dolar)

İç talepteki sınırlı artış nedeniyle, satışların düşük kalması, reel faiz oranlarının yüksek düzeyde seyretmesi, portföy amaçlı sermaye girişinin daralması, siyasi nedenlerle risklerin yüksek kalması, bankacılık sisteminde sermayenin güçlendirilmesi programı, Borsa'nın performansını olumsuz yönde etkilemiştir.

2002 yılı içinde borsada işlem gören şirketlerin piyasa değeri 47,7 milyar dolardan 34,4 milyar dolara gerilerken; borsada işlem gören şirket sayısı da 310'dan 288'e düşmüştür. 2002 yılı içinde borsaya 5 yeni şirket girerken, 27 şirket çıkmıştır. Öte yandan 2002 yıl sonu itibariyle borsada işlem gören 12 bankanın piyasa değeri 7,4 milyar dolarla, toplam piyasa değerinin yüzde 22'sini oluşturmaktadır.

Ödemeler Dengesi

2002 yılında ihracattaki artış eğilimi sürmüştür, ithalat yeniden hızlanmıştır. Türkiye'nin dış ticaretinde önemli bir paya sahip olan, ihracatın yüzde 52'sinin yapıldığı AB'de, euronun başlıca güçlü paralar karşısında değer kazanması, iç piyasada sınırlı talep, reel ücretlerin düşmesi, ihracat fiyatları endeksindeki düşüşe rağmen, ihracatı olumlu yönde etkilemiştir. İthalatı etkileyen faktörler ise, üretimin yeniden hızlı artış göstermesi, TL'nin yabancı paralar karşısında değer kazanması ve ithal edilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının aynı kalması olmuştur.

Dış ticaret hacmi yüzde 18 oranında genişleyerek 86 milyar dolara yükselmiştir. ihracat ise yüzde 12 oranında büyüyerek 35,1 milyar dolara ulaşmış, ithalat yüzde 23 oranında artarak 50,8 milyar dolar olmuştur. İthalatın GSMH'ya oranı yüzde 28 düzeyinde yaklaşık aynı kalırken, ihracatın GSMH'ya oranı 6 puan artarak yüzde 20'ye yükselmiştir. Dış ticaret açığı yüzde 57 oranında büyüyerek 10,1 milyar dolardan 15,7

milyar dolara yükselmiştir. İhracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 76'dan yüzde 69'a gerilemiştir.

On iki aylık ortalamaya göre, ihracat miktar endeksi yüzde 16 ve ithalat miktar endeksi yüzde 21 oranında artmış; buna karşılık, ihracat ve ithalat fiyat endeksleri sırasıyla yüzde 2 ve yüzde 1 oranında azalmıştır.

Dış Ticaret (Milyar dolar)

	1999	2000	2001	2002
İhracat	26,6	27,8	31,3	35,1
İthalat	40,7	54,5	41,4	50,8
Dış ticaret açığı	14,1	26,7	10,1	15,7
Dış ticaret açığı/GSMH	7,5	13,3	6,3	8,7
İhracat/ithalat	65	51	76	69
Fiyat endeksi* (94=100)				
İhracat	92	88	86	84
İthalat	91	95	95	94
Miktar endeksi* (94=100)				
İhracat	148	166	201	236
İthalat	196	265	203	240

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü , * Ortalama

Sermaye malları ithalatı yüzde 20, ara malı ithalatı yüzde 23, tüketim malları ithalatı ise yüzde 22 oranında artmıştır. Ara malları ithalatı toplam ithalatın yüzde 73'ünü oluşturmuştur.

İhracatın yüzde 52'sini tüketim malları, yüzde 40'ını ara malları, yüzde 8'ini sermaye malları oluşturmuştur. Sektörler itibariyle ihracatın dağılımında imalat sanayiinin payı yüzde 93, tarımın payı ise yüzde 6 olmuştur.

Mal Grupları İtibariyle Dış Ticaret, 2002

	İhracat			İthalat		
	Milyon dolar	Yüzde değişme	Yüzde Pay	Milyon dolar	Yüzde değişme	Yüzde pay
Sermaye malları	2.650	0,8	7,6	8.382	20,4	16,5
Ara malları	14.062	4,9	40,1	36.903	23,1	72,6
Tüketim malları	18.259	19,7	52,0	4.979	21,9	9,8
Diğer	110	129,1	0,3	567	49,3	1,1
Toplam	35.081	12,0	100	50.831	22,8	100

Dış ticarete OECD ülkeleri yüzde 65 oranında bir paya sahiptir. AB ülkelerinin payı yüzde 49'dur. Gümrük Birliği Anlaşması'ndan sonra hızla Türkiye'nin aleyhine dönen AB ülkeleri ile dış ticaret dengesi 2001 yılında 2 milyar dolar açık verirken 2002 yılında 5 milyar dolar açık vermiştir.

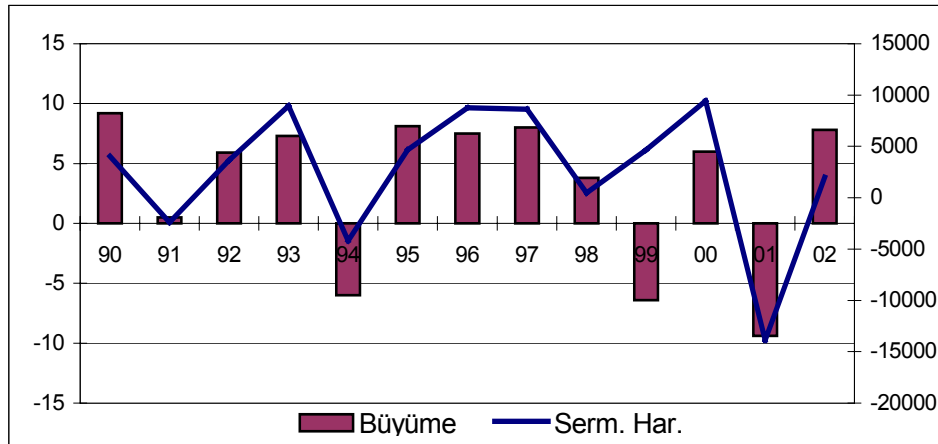
Dış ticaret hacminde, Almanya yüzde 15 oranındaki pay ile ilk sırayı almıştır. Bu ülkeyi yüzde 7 ile İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri, yüzde 6 ile İngiltere, Fransa ve Rusya izlemektedir. Almanya'ya yapılan ihracat toplamın yüzde 17'sini, bu ülkeden yapılan ithalat ise toplamın yüzde 14'ünü oluşturmuştur.

Dış ticaret açığındaki artışa bağlı olarak cari işlemler dengesi 3,4 milyar dolar fazladan 1,8 milyar dolar açığa dönmüştür. 2001 yılında milli gelirin yüzde 2'si oranında fazla veren cari denge 2002 yılında yüzde 1 oranında açık vermiştir. Dış ticaret açığı 4,5 milyar dolardan 8,6 milyar dolara yükselmiştir. Bu arada, diğer mal ve hizmet dengesi açığı 0,4 milyar dolardan 5,3 milyar dolara yükselmiş; işçi gelirlerindeki azalmaya bağlı olarak transfer dengesi fazlası ise 3,8 milyar dolardan 3,5 milyar dolara gerilemiştir.

Ülke Grupları İtibariyle Dış Ticaret, 2002

	İhracat			İthalat		
	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	Milyon dolar	Yüzde Değ.	Yüzde pay
OECD	22.988	12	66	32.567	25	65
AB	18.059	12	52	23.124	27	46
EFTA	404	12	1	2400	62	5
Diğer	4.525	28	13	7.044	13	13
Ser. Bölge	1396	8	4	573	89	1
OECD dışı	10.697	9	31	17.691	17	35
Avrupa	3.371	27	10	6.263	19	12
Afrika	1.648	8	5	2.611	-7	5
Amerika	227	-32	1	586	40	1
Ortadoğu	3.445	-4	10	3.619	10	7
Diğer	2.006	19	6	4.609	41	9
Toplam	35.081	12	100	50.832	23	100

Sermaye Hareketleri (Milyon dolar) ve Büyüme (yüzde)

2001 yılında net 14,2 milyar dolar tutarındaki sermaye çıkışına karşılık, 2002 yılında, net 2 milyar dolar sermaye girişi olmuştur. Kısa vadeli sermaye çıkışı (net) 0,4 milyar dolar olmuştur. Uzun vadeli sermaye girişi (net) ise 2,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu kalemin pozitif bakiye vermiş olması, Uluslararası Para Fonu'ndan sağlanan ek finansmandan kaynaklanmıştır. Doğrudan yabancı sermaye girişi 0,4 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiş; buna karşın portföy yatırımlarında 0,7 milyar dolar tutarında net sermaye çıkışı olmuştur. Kısa vadeli sermaye hareketlerinde çıkış olmasına rağmen sermaye hareketleri ile büyüme arasındaki ilişki bozulmamıştır.

Düşük miktardaki sermaye çıkışına rağmen, Uluslararası Para Fonu'ndan sağlanan ek borçlanma nedeniyle resmi rezervlerde 6,1 milyar dolar artış sağlanmıştır.

Ödemeler Dengesi (Milyon dolar)				
	1990-99*	2000	2001	2002
Dış ticaret dengesi	-12.305	-22.375	-4.496	-8.590
Diğer mal ve hizmet geliri	16.271	22.320	17.936	16.494
Turizm	5.037	7.636	8.090	8.473
Faiz	1.514	2.836	2.753	2.489
Diğer	9.721	11.848	7.093	5.532
Diğer mal ve hizmet gideri	10.408	14.989	-13.853	-13.180
Faiz	4.149	6.299	7.134	-6.400
Mal ve hizmet ticareti açığı	6.443	-15.044	-413	-5.276
Transfer gelirleri (net)	4.542	5.225	3.803	3.487
Cari işlemler dengesi	-1.902	-9.819	3.390	-1.789
Sermaye hareketleri (net)	2.881	9.610	-14.198	1.992
Doğrudan yatırım (net)	605	112	2.769	410
Portföy yatırımları (net)	986	1.022	-4.515	-694
Diğer uzun vadeli	1.290	4.276	-1.131	2.646
Kısa vadeli	1.856	4.200	-11.321	-370
Varlıklar	-1.039	-1.913	-156	204
Yükümlülükler	2.894	6.113	-11.165	-574
Net hata ve noksan	-441	-2.356	-2.116	-415
Genel denge	2.439	-2.997	-12.924	-212
Rezerv hareketleri	-2.439	2.997	12.924	212
IMF hesapları	63	3.351	10.230	6.365
Resmi rezervler	2.502	-354	2.694	-6.153

Kaynak: Merkez Bankası, * Yıllık ortalama

Dış Borç Stoku

Dış borç stoku, 2001 yılına göre yaklaşık 17,5 milyar dolar artarak 131,6 milyar dolara yükselmiştir. Borç stokundaki artış orta ve uzun vadeli borçlardaki artıştan kaynaklanmıştır. Kısa vadeli borç stoku ise 1,1 milyar dolar azalmıştır. Kur farkından dolayı dış borç stokundaki artış 8.249 milyon dolar olmuştur. Borç stokundaki hızlı artışa rağmen, GSMH'da dolar bazında gerçekleşen daha hızlı büyüme nedeniyle borç stokunun GSMH'ya oranı 6 puan azalarak yüzde 73'e gerilemiştir. Orta ve uzun vadeli borçların GSMH'ya oranı 3 puan azalarak yüzde 64'e, kısa vadeli borçların oranı ise 3 puan azalarak yüzde 8'e gerilemiştir.

Dış Borç Stoku (Milyar dolar)				
	1999	2000	2001	2002
Orta ve uzun vadeli	79,2	90,3	97,7	116,4
Kamu	36,8	47,7	46,3	63,9
Merkez Bankası	10,3	13,4	23,8	21,5
Özel	27,4	29,2	27,7	31,0
Bankalar	4,8	4,6	3,2	3,0
Kısa vadeli	22,9	28,3	16,2	15,1
Merkez Bankası	0,7	0,7	0,6	0,5
Bankalar	13,2	16,9	8,0	6,3
Diğer sektörler	9,1	9,7	7,6	8,4
Toplam	102,1	118,6	113,9	131,6

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı *Geçici

Toplam borç stokunun yüzde 49'u kamu kesimine, yüzde 17'si Merkez Bankası'na aittir. Banka sistemi borç stoku içinde yüzde 7 oranında, banka dışı kesimler ise yüzde 28 oranında paya sahiptir. Kamu kesimi borçlarının (Merkez Bankası hariç) GSMH'ya oranı yüzde 32'den yüzde 35,5'e yükselmiştir.

Orta ve uzun vadeli borç stoku içinde, kamu kesiminin (Merkez Bankası hariç) borçları 23.6 milyar dolar artarak 63,9 milyar dolara yükselmiştir. Özel kesimin borç stoku da yaklaşık olarak 3 milyar dolar artmıştır.

Orta ve uzun vadeli dış borç stokunun 40 milyar doları resmi kreditorlere, 76 milyar doları ise özel kreditorlere aittir. Resmi kreditorler içinde en büyük pay 31 milyar dolarla, Uluslararası Para Fonu'nun da dahil olduğu uluslararası kuruluşlar kalemine aittir. Özel kreditorlere olan borçların, 30 milyar doları ticaret bankalarından, 24 milyar doları ise tahvil ihracı yoluyla sağlanmıştır.

3. 2002 Yılında Türk Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler

2001 yılında yaşanan krizin ardından başlatılan bankacılık sektörü yeniden yapılandırma programının aşamaları; kamu bankalarının finansal ve operasyonel açıdan yapılandırılması, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'ndaki (TMSF) bankaların sorunlarının en kısa sürede çözüme kavuşturulması, özel bankaların sağlıklı bir yapıya kavuşturulması, bankacılık sektöründe gözetim ve denetim etkinliğinin artırılması, sektörün daha rekabetçi bir yapıya kavuşturulması için yasal ve kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi olarak açıklanmıştır.

Kamu bankalarının finansal yeniden yapılandırılmaları amacıyla 2001 yılında görev zararı alacaklarının kapatılması ve sermaye desteğini içermek üzere 28,7 katrilyon civarında kaynak aktarımı gerçekleştirilmiş, operasyonel yeniden yapılandırılmalarına yönelik faaliyetler ise 2002 yılında devam etmiştir.

TMSF yönetiminde bulunan bankaların finansal ve operasyonel yeniden yapılandırılmaları sürecinde Fon'a alınan 20 bankadan 12'si birleştirilmiş, 5 bankanın özel sermaye gruplarına satışı tamamlanmıştır. 1 bankanın tasfiye süreci devam etmektedir. 2002 yılında Fon yönetiminde 2 banka kalmıştır.

2002 yılında bankacılık sistemindeki yeniden yapılandırma sürecine ilişkin en önemli gelişme, önceki yıl para ve sermaye piyasalarında yaşanan kriz ve ekonomik faaliyetin hızla daralmasının da etkisiyle önemli ölçüde zarar gören bankacılık sisteminde derinleşen sorunların çözümü ve banka sermayelerinin güçlendirilmesi amacıyla uygulamaya konulan özel program olmuştur. Program kapsamında özel bankalara sermaye desteğinin sağlanması yanında krizin de etkisiyle ödeme gücü olumsuz etkilenen; ekonomiye katma değer yarattığı düşünülen reel sektör firmalarının faaliyetlerini sürdürmeleri ve ödeme güçlerini yeniden kazanmaları için finansal yeniden yapılandırma programı başlatılmış, varlık yönetim şirketlerinin kurulması yönünde düzenlemeler yapılmıştır.

31 Ocak 2002 tarihinde 4743 sayılı "Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile özel sermayeli bankaların sermayelerinin güçlendirilmesi ve kamu desteği sağlanması ile şirketlerin bankalara olan borçlarının yeniden yapılandırılmasının yasal çerçevesi oluşturulmuştur. Bu kapsamda;

- Kamu bankalarının kurumsal ve operasyonel yeniden yapılandırılmaları ve mali sektöre olan borçların yeniden yapılandırılması sürecine katılabilmeleri,
- Fon'daki bankaların alacak takip ve tahsilatlarının hızlandırılması, TMSF'nin organizasyon yapısının güçlendirilmesi,
- Bankalar Kanunu'na ilave edilen Geçici 4. Madde ile özel sermayeli bankaların sermaye yapılarının güçlendirilmesi amacıyla destek sağlanması,
- Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının düzenlenmesi ve Varlık Yönetim Şirketlerinin kurulması,
- Çerçeve Anlaşmalarını imzalayacak kuruluşlar için getirilen vergi istisnaları

konularında düzenlemeler yapılmıştır.

Özel bankaların sermayelerinin güçlendirilmesi

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından belirlenen 25 bankanın sermayelerinin güçlendirilmesi amacıyla özel bir program uygulanmıştır; bu bankalar üç aşamalı bir denetime tabi tutulmuştur.

Üçlü denetimde bankaların aktif yapısı ve kalitesi değerlendirilmiştir. Üç bölüme ayrılan uygulamanın ilk aşamasında bankalar önce bağımsız denetim firmaları tarafından denetime tabi tutulmuştur. Daha sonra BDDK tarafından belirlenen bağımsız denetim firmaları ilk denetimi değerlendirmişlerdir. Son bölümde ise yeminli murakıplar tarafından denetim ve değerlendirme yapılmıştır. Önceki dönemlerden farklı olarak 2001 yılı için yapılan denetimde BDDK tarafından belirlenen enflasyon muhasebesi kuralları esas alınmıştır. Uluslararası muhasebe standartlarına göre bazı farklılıklar gösteren bu kurallara göre banka sisteminde 25 banka için ilk kez enflasyon muhasebesi uygulanmıştır.

Denetim aşamasında bankaların kredi portföylerinin yüzde 75'ini oluşturan bölümü, büyük müşteriler, ortaklara açılan krediler detaylı olarak incelenmiştir. Kredi portföyünün kalitesi, sorunlu kredilerin miktarı ve ayrılması gereken karşılıklar doğru olarak ölçülmeye çalışılmıştır. Tahsili gecikmiş alacaklardan gelen reeskont edilmiş faiz gelirleri belirlenmiş ve bunlar gelirlerden düşülmüştür. Bankaların ortak kredi müşterileri aynı kategoride değerlendirilmiştir. Kredi kalitesinin ölçülmesinde teminatların dikkate alınma oranı yeniden belirlenmiş, teminat oranları muhafazakar bir yaklaşımla düşük tutulmuştur.

Dolaylı krediler ve kredi kalitesinin tespitinden sonra, ağırlıklandırılmış değerler üzerinden aktif riskleri belirlenmiştir. İlave olarak ilk kez piyasa riski de dikkate alınarak toplam riskler belirlenmiştir. Programa göre, bankaların yüzde 8 sermaye yeterliliği rasyosuna ulaşması öngörülmüştür. Rasyosu yüzde 5 ile yüzde 8 arasında olan bankalara ise kamu desteği sağlanacağı ifade edilmiştir. Denetimler sonrasında sadece bir bankanın sermaye yeterliliği negatif değerde çıkmıştır. Bir banka ise kamu desteği talep etmiştir.

Denetimler sonucu özkaynakların toplam riskleri karşılama oranı, özel uygulamaya tabi tutulan 25 banka için yüzde 14,8 olarak hesaplanmıştır. Program kapsamındaki 25 bankanın sermaye ihtiyacı 1,3 katrilyon lira olarak tespit edilmişse de nakit sermaye artışı, tahsilat nedeniyle tahsili gecikmiş alacaklar için ayrılan karşılıkların nakde çevrilmesi, piyasa ve kur risklerinin azalması gibi gelişmelere bağlı olarak banka sisteminin ek sermaye ihtiyacı 224 trilyon lira olarak kamuoyuna açıklanmıştır.

Enflasyon muhasebesi uygulanmasının özkaynaklar üzerindeki etkisi sermaye ve yedek akçelerin uygulama kapsamında düzeltilmesine bağlı olarak nötr olmuştur. Diğer yandan banka iştirak ve sabit kıymetlerinin enflasyona göre düzeltilmesi banka geçmiş dönem ve cari dönem kar zarar hesaplarını olumlu etkilemiştir. Enflasyon muhasebesi uygulaması ve kredilerin yeniden sınıflandırılmasına bağlı olarak kapsama alınan 25 bankanın 2001 yıl sonu bilançolarında, stok bir düzeltmenin neticesi olarak, 10,6 katrilyon geçmiş yıl ve dönem zararı ortaya çıkmıştır.

Denetimler sonrasında 25 bankanın kredi ve takipteki alacaklar hesaplarında önemli değişiklikler olmuştur. Kredi sınıflandırmasının yeniden yapılması, teminat ve karşılıkların düzenlenmesi sonucu bu bankaların 2001 yılı sonu itibarıyla 2,3 katrilyon lira olan tahsili gecikmiş alacakları 7,8 katrilyon liraya yükselmiştir. Tahsili gecikmiş alacaklar için ayrılan karşılık miktarı 5,2 katrilyon liraya yükselmiş ve bankalardan 2,5 katrilyon lira ilave karşılık talep edilmiştir.

Bankacılık sektörünün tümü için 2001 yılı bilanço verilerinin enflasyon muhasebesi uygulanmış ve enflasyon muhasebesi uygulanmamış karşılaştırması yapıldığında;

- 1- 2001 yılı verilerine göre, bilanço büyüklüğünde önemli farklılık olmamıştır.
- 2- Kredi stoku azalmıştır.
- 3- Sorunlu krediler büyümüştür.

- 4- İştirak, bağılı ortaklık ve sabit kıymetlerden oluşan duran aktifler büyümüştür.
- 5- Mevduat ve mevduat dışı kalemlerde bir değişiklik olmamıştır.
- 6- Yeniden değerlemeden dolayı rezerv kalemleri önemli ölçüde büyümüştür.
- 7- Geçmiş yıllardan gelen enflasyon zararı ortaya çıkmıştır.

Türk Bankacılık Sistemi Topplulaştırılmış Bilançosu - 2001
(Enflasyon muhasebesi uygulanmadan/uygulandıktan sonraki karşılaştırma)

(Milyon dolar)	Enflasyon muhasebesi uygulanmamış	Enflasyon muhasebesi uygulanmış
Aktif		
Likit değ.	26,588	25,846
Menkul kıymetler	41,208	40,906
Krediler	28,329	25,636
TGA (net)	2,973	5,093
Brüt	6,582	9,599
Duran aktifler	5,939	9,149
Diğer	9,983	10,400
Toplam	115,020	116,976
Pasif		
Mevduat	80,961	80,633
Mevduat dışı kaynaklar	12,274	12,247
Özkaynak	6,727	10,150
Ödenmiş sermaye	7,398	7,383
Rezervler	2,236	21,291
Değerleme fonu	2,411	1,346
Zarar	5,320	19,870
Kar	1,523	404

Fon bankaları

TMSF kapsamındaki bankaların birleşme, satış veya tasfiye yolu ile en kısa sürede çözümlenmesi, bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma çabalarının önemli bir bölümünü oluşturmuştur. 1997-2001 döneminde Fon'a alınan 19 bankanın kapatılması, birleştirilmesi ya da özel gruplara yapılan satışlarını içeren süreç sonrasında 2002 yılına girilirken TMSF yönetiminde faaliyetine devam eden 1 banka kalmıştır. Fon'a alınan bankaların iştirak ve gayrimenkullerinin satışı faaliyetleri ise 2002 yılında devam etmiştir. Sermaye yeterliği rasyosunun negatif olması nedeniyle Haziran 2002'de Pamukbank'ın Fon'a alınmasıyla birlikte TMSF yönetiminde bulunan banka sayısı Bayındırbank ile birlikte 2 olmuştur. Bayındırbank varlık yönetim işlevini üstlenmek üzere BDDK tarafından geçiş bankası olarak yapılandırılırken, Pamukbank ile ilgili satış süreci başlatılmıştır.

Fon bünyesine alınan bankaların devir tarihleri itibarıyla toplam yükümlülükleri 31,4 milyar dolar, toplam zararları ise 17,3 milyar dolar olmuştur. Bu bankaların mali yapılarının güçlendirilmesi çerçevesinde kamu sektörü tarafından sağlanan kaynakların ana para tutarı 17 milyar dolardır. TMSF kaynaklarından Fon bankalarına aktarılan kaynak tutarı ise 4,7 milyar dolardır. Bu kaynaklar büyük ölçüde Fon bankalarının mevduat yükümlülüklerinin karşılanmasında veya devredilmesinde kullanılmıştır.

4743 sayılı Kanun ile TMSF'nin yetkilerini artıran ve organizasyon yapısını güçlendiren önemli düzenlemeler yapılmıştır. Kamu bankaları yanında TMSF'nin ve Fon'daki

bankaların da finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmalarına taraf olması sağlanmış, ancak TMSF'nin ek finansman sağlamamak koşuluyla yeniden yapılandırma sürecine katılması mümkün kılınmıştır. Ayrıca, TMSF kendisine devredilen bankaların iştirakleri ile ilgili her türlü yeniden yapılandırma faaliyetini sürdürmeye yetkili kılınmıştır. TMSF'nin alacakları ile ilgili tasarrufların kapsamı genişletilmiştir.

Finansal Yeniden Yapılandırma Programı

Krizin ekonomideki olumsuz etkilerini hafifletmek ve ekonomide büyümeyi tekrar sağlamak için kapsamlı bir kurumsal sektör yeniden yapılandırma programının uygulanması gündeme gelmiştir. Bu amaçla başlatılan çalışmalar geçmiş dönemlerden farklı olarak, reel kesim ve mali kesim temsilcilerini ilk kez ortak çözüm üretmek üzere Finans Üretim Danışma Kurulu adı altında ortak bir platformda buluşturmuştur. Devlet Bakanlığı, BDDK, TC Merkez Bankası, SPK, TOBB, TÜSİAD, TBB Yönetimi temsilcilerinden oluşan Kurul'da bankaların sorunlu aktiflerinin varlık yönetim şirketi gibi bir kuruma devredilmeden bankada kalacağı ve bankaların bir araya gelerek çözüm bulmalarını sağlayacağı bir modelin benimsenmesi kararı alınmıştır. Bu çerçevede BDDK ile koordinasyon sağlanarak TBB bünyesinde çalışmalar başlatılmıştır.

4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve 11 Nisan 2002 tarihinde Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Onaylanması, Kabulü ve Uygulanmasına İlişkin Genel Şartlar Hakkında Yönetmelik kamuoyunda "İstanbul Yaklaşımı" olarak da bilinen Finansal Yeniden Yapılandırma Programı kapsamında hazırlanan Çerçeve Anlaşması'nın yasal dayanağını oluşturmaktadır. Çerçeve Anlaşmaları çerçevesinde banka alacaklarının anlaşmaların BDDK tarafından onaylanmasını takip eden üç yıl içinde yeniden yapılandırılması ve gerektiğinde ek finansman sağlanması ve buna göre yeni bir ödeme planının yapılması mümkün olmuştur.

Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması TBB Yönetim Kurulu'nun bu konuda çalışmalar yapmak üzere görevlendirdiği T. Garanti Bankası A.Ş.- Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.- Pamukbank A.Ş.-T. İş Bankası A.Ş.-T. Vakıflar Bankası T.A.O.'dan oluşan Yeniden Yapılandırma Çalışma Grubu tarafından bir süreç içerisinde oluşturulmuştur. TBB Yönetim Kurulunca onaylanan Çerçeve Anlaşması 24 Mayıs 2002 tarihinde alacaklı kuruluşların imzasına açılmıştır. 25 banka, 20 banka dışı mali kurum tarafından imzalanan Çerçeve Anlaşması BDDK'nun onayına sunulmuştur. Çerçeve Anlaşması, BDDK'nun 4 Haziran 2002 tarihli ve 718 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

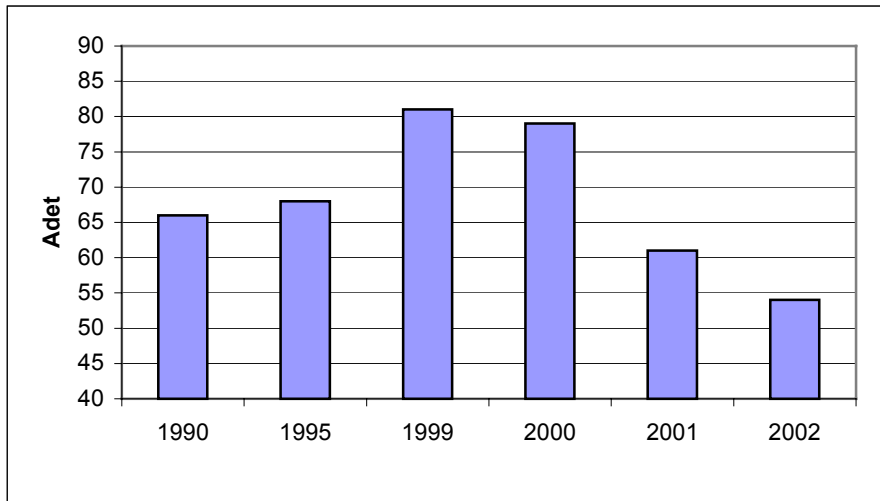
Haziran 2003 itibariyle 208'i (32 grup) büyük ölçekli firma, 91'i de küçük ölçekli firma olmak üzere toplam 299 firma Finansal Yeniden Yapılandırma Programı kapsamına alınmıştır. Bunlardan büyük ölçekli 140 firma (16 grup) ve küçük ölçekli 66 firma olmak üzere toplam 135 firma ile Finansal Yeniden Yapılandırma Sözleşmesi bağítlanmıştır. Yeniden yapılandırılan borç tutarı 4,8 milyar dolardır.

2002 Yılında Türk Bankacılık Sistemi

Banka ve şube sayısı

Bankacılık sisteminde, banka, şube ve personel sayısında 2000 yılında başlayan gerileme 2002 yılında da devam etmiştir. 2002 yılında banka sayısı 7 azalarak 54'e gerilemiştir. Ticaret bankaları sayısı 6, mevduat kabul etmeyen bankalar sayısı ise 1 azalmıştır.

Banka Sayısı (1990-2002)

Fon'a alınan bazı bankaların birleştirilmesi ve/veya kapatılması, bazı bankaların faaliyetlerine son verilmesi yanında, bazı bankaların birleşmesi banka sayısının azalmasına neden olmuştur. Haziran 2002'de Pamukbank A.Ş. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu bünyesindeki Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir. Fon bünyesindeki bankalardan EGS Bank AŞ Ocak 2002'de, Toprakbank A.Ş. ise Eylül 2002'de Bayındırbank A.Ş. ile birleştirilmiştir. Sümerbank A.Ş. ise Oyak Bank A.Ş. ile devren birleştirilmiştir.

Bankacılık Sisteminde Banka ve Şube Sayısı*

	2000		2001		2002	
	Banka	Şube	Banka	Şube	Banka	Şube
Ticaret bankaları	61	7.807	46	6.889	40	6.087
Kamu bankaları	4	2.834	3	2.725	3	2.019
Özel bankalar	28	3.783	22	3.523	20	3.659
Fondaki bankalar	11	1.073	6	408	2	203
Yabancı bankalar	18	117	15	233	15	206
Mevduat kabul etm. b.	18	30	15	19	14	19
Kamu bankaları	3	11	3	4	3	4
Özel bankalar	12	16	9	12	8	12
Yabancı bankalar	3	3	3	3	3	3
Toplam	79	7.837	61	6.908	54	6.106

* K.K.T.C ve yabancı ülkelerdeki şubeler dahil.

Fon bünyesindeki Türk Ticaret Bankası A.Ş. Ağustos 2002'de ve Rabobank Nederland Merkez Şubesi Nisan 2002'de tasfiye edilerek, tüzel kişiliklerine son verilmiştir. Ayrıca, Nisan 2002'de Okan Yatırım Bankası A.Ş.'nin hukuki sürecinin tamamlanmasının ardından bankacılık yapma izni kaldırılmıştır. Sınai Yatırım Bankası A.Ş. Mart 2002'de Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.'ye devredilmiştir. Bunun dışında, Sitebank A.Ş. Ocak 2002'de Nova Bank'a, Milli Aydın Bankası T.A.Ş. ise Ekim 2002'de Denizbank A.Ş.'ye satılmıştır. Diğer yandan, Westdeutsche Landesbank Girozentrale'nin ticaret unvanı Ekim 2002 itibariyle West LBAG olarak değiştirilmiştir.

Toplam şube sayısı 802 azalarak 6.106'ya gerilemiştir. Kapanan bu şubelerin tamamı ticaret bankaları grubuna aittir. 2002 yılı sonu itibariyle, sadece özel sermayeli ticaret bankalarının şube sayıları artmıştır.

Personel sayısı

Bankacılık sisteminde çalışan sayısı 2002 yılında da azalmaya devam etmiştir. 2000 yılında 3.587, 2001 yılında 32.906, 2002 yılında da 14.224 çalışan işini kaybetmiştir. Böylece son üç yılda sektörde personel sayısı toplam 50.439 kişi azalmıştır. Aralık 2002 itibariyle bankacılık sisteminde çalışanların yüzde 96'sı ticaret bankaları, yüzde 4'ü mevduat kabul etmeyen bankalar tarafından istihdam edilmiştir. Kamu sermayeli ticaret bankaları personeli, bankacılık sektöründe çalışanların yüzde 33'ünü, özel sermayeli ticaret bankalarında çalışanlar yüzde 54'ünü, Fon'daki bankalarda çalışanlar yüzde 5'ini, yabancı bankalarında çalışanlar ise yüzde 4'ünü oluşturmaktadır.

Bankacılık Sisteminde Çalışanlar

	2000	2001	2002
Ticaret bankaları	164.845	132.274	118.329
Kamu bankaları	70.191	56.108	40.158
Özel bankalar	70.954	64.380	66.869
Fondaki bankalar	19.895	6.391	5.886
Yabancı bankalar	3.805	5.395	5.416
Mevduat kabul etmeyen bankalar	5.556	5.221	4.942
Kamu bankaları	4.456	4.322	4.174
Özel bankalar	1.021	822	691
Yabancı bankalar	79	77	77
Toplam	170.401	137.495	123.271

Banka, şube ve personel sayısı, üç yıldır devam eden azalmanın sonucunda 1980'lerdeki düzeylerine gerilemiştir. Nitekim, 2002 sonu itibariyle banka sayısı 1985'ten, şube sayısı 1980'den, personel sayısı ise 1979'dan bu yana gerçekleşen en düşük düzeye gerilemişlerdir. Banka, şube ve personel sayılarındaki gerilemede; 1999 yılında banka sisteminde uygulanmaya başlanan yeniden yapılandırma programına göre mali bünyesi zayıflayan bankaların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmesi, kamu bankalarında yeniden yapılandırılma uygulaması, banka kaynaklarının küçülmesi yanında bankaların maliyet tasarrufu sağlanması yönündeki çabaları olmuştur.

Bilanço büyüklüğü

2002 yılı sonu satın alma gücü esas alınarak hazırlanan mali tablolara göre toplam aktifler yüzde 2 azalarak 212,7 katrilyon TL'ye, (129,7 milyar dolar) gerilemiştir. Toplam aktiflerin milli gelire oranı, 2001 yılındaki yüzde 93'den yüzde 78'e düşmüştür. Banka sistemindeki küçülmenin başlıca nedenleri, Fon'a alınan bankaların bilanço büyüklüklerinin sistem dışına çıkması, mevduattan vergilendirme farklılıklarının da etkisiyle daha yüksek getiri sağlaması nedeniyle kamu kağıtlarına ve yatırım fonlarına geçiş, bilanço içindeki yabancı para ağırlığı dikkate alındığında, TL'nin yabancı paralar karşısında değer kazanması olmuştur.

Ticaret bankaları grubunda, kamusal sermayeli bankalar yüzde 4, yabancı sermayeli bankalar yüzde 2 ve Fon'daki bankalar yüzde 14 oranında küçülürken; mevduat kabul etmeyen bankalar ise yüzde 5 oranında daralmıştır. Özel sermayeli ticaret bankaları ise yüzde 1 oranında büyümüştür.

Türk Bankacılık Sistemi, Aralık 2002

	Trilyon TL	Milyon dolar	Yüzde değ.
Ticaret bankaları	203.237	123.944	-2
Kamu bankaları	67.831	41.367	-4
Özel bankalar	119.471	72.860	1
Fondaki bankalar	9.310	5.678	-14
Yabancı bankalar	6.624	4.040	-2
Mevduat kabul etmeyen bankalar	9.438	5.758	-5
Toplam	212.675	129.700	-2

Sektör payları

2001 yılı sonuna göre toplam aktifler içinde ticaret bankalarının payı 1 puan artarak yüzde 96 olarak gerçekleşmiştir. Bu grupta yer alan kamusal sermayeli bankaların payı yüzde 33'den yüzde 32'ye, Fona devredilen bankaların payı yüzde 5'ten yüzde 4'e gerilemiş, özel sermayeli bankaların payı yüzde 55'ten yüzde 56'ya yükselmiş ve yabancı sermayeli bankaların payı yüzde 3 düzeyinde sabit kalmıştır.

Grupların Sektör Payları (yüzde)

	T. aktifler		T. mevduat		T. krediler	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Ticaret bankaları	95	96	100	100	88	89
Kamu bankaları	33	32	34	34	22	17
Özel bankalar	55	56	57	58	58	65
Fondaki bankalar	5	4	8	5	5	3
Yabancı bankalar	3	3	2	2	3	4
Mevduat kabul etm. b.	5	4	-	-	12	11

Toplam mevduatın dağılımında, kamusal sermayeli bankaların payı yüzde 34, yabancı sermayeli bankaların payı ise yüzde 2 düzeyinde sabit kalmıştır. Toplam mevduat içinde özel sermayeli bankaların payı 1 puan artarak yüzde 58'e yükselmiş, Fon'a devredilen bankaların payı ise 3 puan azalarak yüzde 5'e gerilemiştir.

Toplam krediler içinde, kamusal sermayeli ticaret bankalarının payı 5 puan azalarak yüzde 17'ye, Fon'daki bankaların payı ise 2 puan düşerek yüzde 3'e gerilemiştir. Özel sermayeli ticaret bankalarının payı 7 puan artarak yüzde 65'e, yabancı sermayeli ticaret bankalarının payı ise 1 puan artarak yüzde 4'e yükselmiştir. Mevduat kabul etmeyen bankaların payı 1 puan azalarak yüzde 11'e gerilemiştir.

Yoğunlaşma

Sektördeki ilk beş bankanın sektör aktif payı yüzde 58, mevduat payı yüzde 61, kredi payı ise yüzde 55 olmuştur. İlk on bankanın ise sektör aktif payı yüzde 81, mevduat payı yüzde 86 ve kredi payı yüzde 74 olmuştur. Toplam aktif paylarında önemli bir değişiklik olmamıştır. İlk beş bankanın toplam mevduat ve krediler içindeki payı artmıştır.

Son beş yılda sektör içerisinde ilk beş ve on bankanın payı önemli ölçüde artmıştır. Nitekim, ilk beş bankanın toplam aktiflerdeki payı 1998 yılında yüzde 44 iken 2002

yılında yüzde 58'e yükselmiştir. İlk on bankanın toplam aktiflerdeki payı ise aynı dönem itibariyle yüzde 68'den yüzde 81'e yükselmiştir. Aynı eğilim toplam mevduat ve kredilerde de gerçekleşmiştir.

Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma (yüzde)*

	1998	1999	2000	2001	2002
İlk beş banka					
T. aktif	44	46	48	56	58
T. mevduat	49	50	51	55	61
T. krediler	40	42	42	49	55
İlk on banka					
T. aktif	68	68	69	80	81
T. mevduat	73	69	72	81	86
T. krediler	73	73	71	80	74

* Toplam aktiflere göre

Toplam aktif büyüklüklerine göre 20 milyar doların üzerinde aktif büyüklüğüne sahip 1 banka bulunmaktadır. Toplam aktifleri 10-20 milyar dolar arasında olan 5, 5-10 milyar dolar arasında olan 1, 2-5 milyar dolara arasında olan 8 banka vardır. Sektörde 1 milyar doların üzerinde aktif büyüklüğüne sahip banka sayısı 2001 yıl sonunda 21 iken, 2002 yıl sonunda bu sayı 19'a gerilemiştir.

Toplam Aktif Büyüklüğüne Göre Banka Sayısı

Milyar dolar	-0,5	0,5-1	1-2	2-5	5-10	10-20	20+
Ticaret bankaları	18	5	3	7	1	5	1
Kamu bankaları					1	1	1
Özel bankalar	5	4	2	5		4	
Fondaki bankalar				2			
Yabancı bankalar	13	1	1				
Mevduat kabul etm. b.	11	1	1	1			
Sektör	29	6	4	8	1	5	1

Bilanço TL-YP Yapısı ve "YP Aktifler-YP Pasifler"

Aralık 2002 itibariyle, 2001 yılı sonuna göre TL aktifler yüzde 4 oranında büyürken, yabancı para aktifler (YP) ise yüzde 7 oranında daralmıştır. Buna karşılık TL pasifler yüzde 10 oranında büyümüş, yabancı para pasifler ise yüzde 11 oranında gerilemiştir. Buna göre, bilanço içinde YP aktiflerin payı yüzde 49'dan yüzde 46'ya, YP pasiflerin payı ise yüzde 56'den yüzde 50'ye gerilemiştir.

"YP aktifler-YP pasifler" tanımı içinde dövizde endeksli varlık ve yükümlülükler yer almamaktadır. 2002 yılında, bilanço içi YP aktif ile YP pasif farkı -8,7 milyar dolardan -5,3 milyar dolara gerilemiştir. BDDK tarafından dövizde endeksli varlık ve yükümlülükler dahil edilerek yapılan hesaplamalara göre 2002 sonu itibariyle sektörün bilanço içi yabancı para pozisyonu 551 milyon ABD doları açık vermiştir.

Bilanço İçinde Yabancı Para ve “YP Aktifler-YP Pasifler”^(*)

	YP aktifler Yüzde pay		YP pasifler Yüzde pay		YP aktifler-YP pasifler Milyar dolar	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Ticaret bankaları	49	46	56	50	-9,0	-5,4
Kamu bankaları	35	33	37	34	-1,0	-0,6
Özel bankalar	57	54	65	59	-5,6	-3,9
Fondaki bankalar	51	37	83	52	-2,1	-0,8
Yabancı bankalar	53	53	61	56	-0,3	-0,1
Mevduat kabul etm. b.	56	52	51	49	0,3	0,2
Sektör	49	46	56	50	-8,7	-5,3

^(*) Türk Bankacılık Sistemi Üç Aylık Grup Bilgileri raporunda ve bu raporda yer alan “Yabancı Para Aktifler-Yabancı Para Pasifler” tanımı sadece bilanço içi döviz varlıkları ve döviz yükümlülüklerini içermektedir. Bu nedenle, bu tanım Merkez Bankası ve Hazine Müsteşarlığı tarafından düzenlenen “Net Genel Pozisyon/Sermaye Tabanı Standart Rasyosu”nda yer alan “Net Genel Pozisyon” tanımından farklıdır. Bu raporda yer alan tanım döviz endeksli krediler ile bilanço dışı döviz varlık ve yükümlülüklerini içermemektedir. Yapılacak değerlendirmelerde bu hususun dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

Sektör Bilanço İç Yabancı Para Pozisyonu

Milyon dolar	2000	2001	2002
Kamu bankaları	-144	191	194
Özel bankalar	-8.377	-1.487	-454
Fondaki bankalar	-3.984	-441	-367
Yabancı bankalar	-1.803	108	42
Mevduat kabul etmeyen bankalar	-245	40	34
Sektör	-14.553	-1.588	-551

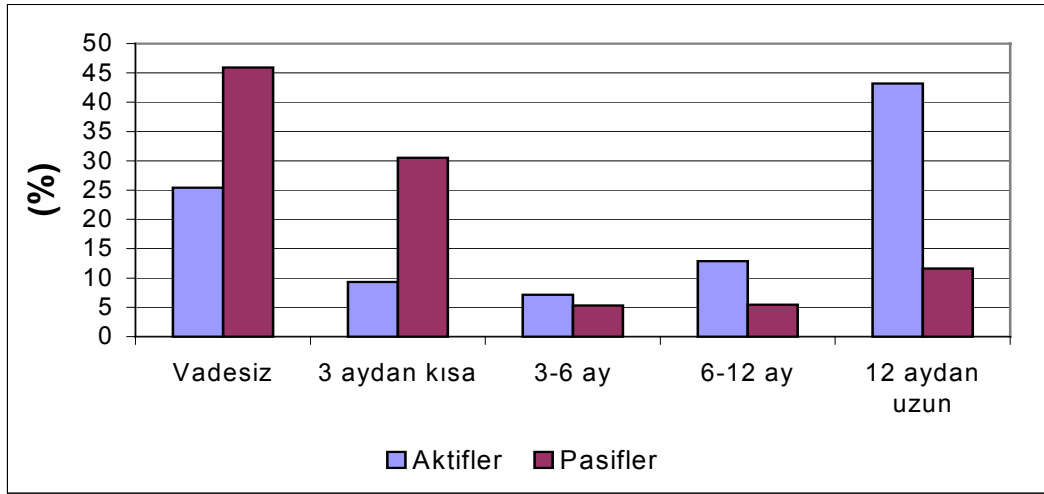
Kaynak: BDDK Haftalık Bülteni

Aktiflerin yapısı

Finansal piyasalarda istikrarın sağlanmasına ve ekonomik faaliyetin iyileşmesine bağlı olarak toplam aktifler içinde likit aktiflerin payı 6 puan düşerek yüzde 16'ya gerilemiştir. Buna karşın, menkul değerler cüzdanının payı ise kredi talebi sınırlı kalırken, kamunun kaynak talebinin sürmesine, kamu menkul kıymetlerinin daha yüksek getiriye ve daha düşük risk ağırlığına sahip olması nedeniyle 7 puan artışla yüzde 41'e yükselmiştir. Krediler ve duran aktiflerin payları, sırasıyla yüzde 27 ve yüzde 9 düzeyinde, yaklaşık aynı kalmıştır.

Kalan vadelere göre dağılımda, aktiflerin yüzde 25'i vadesiz, yüzde 35'i 3 aydan, yüzde 42'si 6 aydan yüzde 54'ü ise 12 aydan daha kısa vadeli. 12 aydan daha uzun vadeli aktiflerin toplam içindeki payı ise yüzde 43'tür. Buna karşılık, kaynakların yüzde 12'si 12 aydan daha uzun vadeli. Toplam kaynaklar içinde, vadesiz olanların payı yüzde 46, 3 aydan daha kısa vadeli olanların payı yüzde 76, 6 aydan daha kısa vadeli olanların payı yüzde 82, 12 aydan kısa vadeli olanların payı ise yüzde 87'dir.

Bankacılık Sisteminde Aktif ve Pasiflerin Kalan Vadelerine Göre Dağılımı

Aktiflerin Gelişimi ve Yapısı

	Trilyon TL	Milyar dolar	Yüzde değişme	Yüzde pay 2001	Yüzde pay 2002
Likit aktifler	34.357	21,0	-29,3	22,4	16,2
Menkul değerler cüzdanı	86.112	52,5	15,9	34,3	40,5
Alım-satım amaçlı md.	20.828	12,7	19,6	8,0	9,8
Satılmaya hazır md.	17.669	10,8	1503,4	0,5	8,3
Vade. kadar elde. tut. md.	47.615	29,0	-14,6	25,8	22,4
Krediler	56.370	34,4	-1,7	26,5	26,5
Takipteki krediler	10.430	6,4	-38,4	7,8	4,9
Özel karşılıklar	6.691	4,1	-9,8	3,4	3,1
Duran aktifler	18.144	11,1	-2,4	8,6	8,5
İştirakler	3.001	1,8	-16,2	1,7	1,4
Bağlı ortaklıklar	5.262	3,2	-2,6	2,5	2,5
Maddi duran varlıklar	9.551	5,8	2,7	4,3	4,5
Maddi olmayan duran var.	330	0,2	10,4	0,1	0,2
Diğer aktifler	2.022	1,2	-23,0	1,2	1,0
Toplam aktifler	212.675	129,7	-1,8	100,0	100,0

Kredi stokundaki azalmanın en önemli nedenleri, Fon'a alınan bankaların kredilerinin sistem dışına çıkması, kredi talebinin sınırlı kalması ve BDDK tarafından uygulanan üçlü denetim programıdır. Buna göre krediler ve tahsili gecikmiş alacaklar yeniden sınıflandırılmış ve sorunlu krediler için yeni düzenlemelere uygun olarak karşılık ayrılmıştır. Takipteki krediler 16,9 katrilyon TL'den 10,4 katrilyon TL'ye azalmıştır. Özel karşılıklar düşüldükten sonra, takipteki kredilerin toplam krediler içindeki payı yüzde 29,5'ten yüzde 18,5'e gerilemiştir. Sorunlu krediler için 6,7 katrilyon TL karşılık ayrılmıştır. Buna göre takipteki kredilerin yüzde 64'ü için karşılık ayrılmıştır.

İştirak, bağlı ortaklık, maddi ve maddi olmayan varlıkların oluşturduğu duran aktifler yüzde 2,4 oranında azalarak 18.1 katrilyon TL'ye gerilemiştir. İştirakler ve bağlı ortaklıklar azalmış, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ise büyümüştür. Karşılık sonrası takipteki alacaklar da dahil edildiğinde, duran aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 13,0'dan yüzde 10,3'e gerilemiştir.

Takipteki Krediler* ve Özel Karşılık Oranı (Yüzde)

	Takip. kredi/Top. kredi		Özel kar./Takip. kredi	
	2001	2002	2001	2002
Ticaret bankaları	32,5	20,4	42,6	64,2
Kamu bankaları	46,1	48,6	62,7	73,9
Özel bankalar	26,8	9,1	31,5	53,0
Fondaki bankalar	53,6	119,0	28,9	60,5
Yabancı bankalar	5,7	5,0	76,0	77,6
Mevduat kabul etm. b.	7,5	2,9	83,4	64,0
Toplam	29,5	18,5	43,8	64,2

* Karşılık öncesi.

Pasiflerin yapısı

Toplam mevduat yüzde 3 oranında azalmış, pasifler içindeki payı ise yüzde 67 olmuştur. Yabancı para mevduat yüzde 6 oranında gerilemiş, toplam pasif içindeki payı da 2 puan azalarak yüzde 39'a gerilemiştir. TL mevduat ise yüzde 1 oranında artmış ve toplam pasiflerin yüzde 28'ini oluşturmuştur.

Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı

	Trilyon TL	Milyon dolar	Yüzde değişme	Yüzde pay 2001	Yüzde pay 2002
Tasarruf mevduatı	34.851	21.254	-1	24	24
Resmi kuruluşlar	2.921	1.781	50	1	2
Ticari mevduat	13.503	8.235	25	7	9
Bankalar mevduatı	4.415	2.692	-39	5	3
Diğer kuruluşlar	7.641	4.660	-15	6	5
Döviz tevdiat	78.964	48.157	-5	57	55
Kıym. maden depo	94	57	-8	0	0
Toplam	142.388	86.835	-3	100	100

TL mevduatlar içinde en yüksek paya sahip olan tasarruf mevduatlarının toplam mevduat içindeki payı yüzde 24 düzeyinde sabit kalmıştır. Ticari mevduatların payı 2 puan artarak yüzde 9'a, resmi kuruluşlar mevduatının payı ise 1 puan artışla yüzde 2'ye yükselirken; bankalar mevduatının ve diğer kuruluşlar mevduatının payları sırasıyla 2 ve 1 puan gerileyerek yüzde 3 ve yüzde 5 düzeyinde oluşmuştur.

Toplam kaynakların yüzde 13'ünü oluşturan mevduat dışı kaynaklar 2002 yılında yüzde 3 oranında küçülmüştür. Mevduat dışı kaynakların yüzde 55'ini yurtdışından sağlanan krediler oluşturmuştur.

Pasiflerin Gelişimi ve Yapısı

	Trilyon TL	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay 2001	Yüzde pay 2002
Mevduat	142.388	86.835	-3	68	67
TL	60.012	36.598	1	27	28
YP	82.376	50.237	-6	41	39
Mevduat dışı	26.932	16.424	-3	13	13
Özkaynaklar	25.699	15.672	22	10	12
Ödenmiş s.	12.012	7.325	15	5	6
Sermaye yed.	28.046	17.104	-19	16	13
Kar yedekleri	23.630	14.411	139	5	11
Toplam kar	-37.988	-23.167	12	-16	-18
Dönem karı	2.882	1.758	-123	-6	1
Diğer pasifler	17.657	10.768	-12	9	8
Toplam	212.675	129.700	-2	100	100

Özkaynaklar

Sektörün toplam özkaynakları yüzde 22 oranında artarak 25.695 trilyon TL'ye (15,7 milyar dolara) yükselmiştir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 9,7'den yüzde 12,1'e yükselmiştir. Bankacılık sisteminin ödenmiş sermayesi 12 katrilyon TL (7,3 milyar dolar) sermaye yedekleri ise 28 katrilyon (17 milyar dolar) olmuştur.

Özkaynaklar

	Trilyon TL	Milyon dolar	Yüzde değişme
Ticaret bankaları	22.703	13.846	21
Kamu bankaları	6.747	4.115	8
Özel bankalar	15.194	9.266	20
Fondaki bankalar	-626	-382	61
Yabancı bankalar	1.388	846	-8
Mevduat kabul etmeyen bankalar	2.992	1.825	30
Sektör	25.695	15.670	22

Serbest Özkaynaklar*

	Trilyon TL		Toplam aktiflere oranı (Yüzde)	
	2001	2002	2001	2002
Ticaret bankaları	-9.030	1.608	-4,1	0,8
Kamu bankaları	1.286	2.693	1,8	4,0
Özel bankalar	-6.816	343	-5,6	0,3
Fondaki bankalar	-4.485	-2.523	-41,3	-27,1
Yabancı bankalar	1.165	1.095	17,4	16,5
Mevduat kabul etm. b.	1.852	2.537	18,7	26,9
Sektör	-6.996	4.145	-3,1	1,9

*Özkaynaklar-duran varlıklar-karşılık sonrası takipteki alacaklar

Özkaynaklardaki artış yanında, düşük düzeyde de olsa karın özkaynaklara pozitif katkı yapmasına bağlı olarak sektörün serbest özkaynakları önemli ölçüde iyileşmiştir. Serbest özkaynaklar (özkaynaklar-duran aktifler-karşılık sonrası tahsili gecikmiş alacaklar) -6.996 trilyon TL'den 4.145 trilyon TL'ye yükselmiştir. Serbest özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde -3,1'den yüzde 1,9'a yükselmiştir.

Özkaynaklar/risk ağırlıklı varlıklar oranı yüzde 17,5'ten yüzde 24,2'ye, özkaynakların toplam aktiflere oranı ise yüzde 9,7'den yüzde 12,1'e yükselmiştir. Konsolide bazda bu oran yüzde 36 düzeyindedir.

Özkaynaklar/Risk Ağırlıklı Varlıklar * ile Özkaynaklar/T. Aktifler (Yüzde)

	Özkaynaklar/ Risk ağırlıklı varlıklar		Özkaynaklar/ Toplam aktifler	
	2001	2002	2001	2002
Ticaret bankaları	16,2	23,1	9,1	11,2
Kamu bankaları	36,6	50,2	8,8	9,9
Özel bankalar	16,5	19,7	10,7	12,7
Fondaki bankalar	-28,5	-2,0	-15,0	-6,7
Yabancı bankalar	44,2	32,6	22,2	21,0
Mevduat kabul etm. b.	36,3	40,2	23,2	31,7
Sektör	17,5	24,2	9,7	12,1

2001 yılı sonunda 12,3 katrilyon TL (7,5 milyar dolar) olan dönem zararı 2002 sonunda 2,4 katrilyon TL (1,4 milyar dolar) kara dönmüştür. Kamusal ve özel sermayeli bankalarla, mevduat kabul etmeyen bankaların net karları, ortalamadan daha hızlı artmıştır. 2001 yılını krizin etkisiyle zararla kapatan sektör, 2002 yılında kara geçmiştir; kar hacmi son derece yetersiz ve karlılık çok düşük bir düzeyde kalmıştır. Bankacılık sisteminin aktif karlılığı yüzde 1,1, özkaynak karlılığı ise yüzde 9,2 oranında gerçekleşmiştir.

Net Dönem Kar - Zararı, 2002

	Net Dönem Kar/Zararı (Milyon dolar)	Aktif kar- lılığı (Yüzde)	Özkaynak karlılığı (Yüzde)
Ticaret bankaları	1.154	0,9	8,3
Kamu bankaları	644	1,6	15,7
Özel bankalar	1.482	2,0	16,0
Fondaki bankalar	-1.022	-18,0	267,9
Yabancı bankalar	50	1,2	5,9
Mevduat kabul etm. b.	283	4,9	15,5
Toplam	1.437	1,1	9,2

Gelir-Gider Durumu

2002 yılında, geçen yıla göre, faiz gelirleri yüzde 40, faiz giderleri yüzde 37 oranında gerilemiştir. Bu gelişmede, enflasyondaki düşüşe bağlı olarak faiz oranlarının düşmesi, menkul kıymet portföyü içinde döviz cinsinden ve/veya dövizde endeksli kağıtların payının artması, vergi avantajı nedeniyle mevduat talebinin kamu menkul kıymetlerine yönelmesi etkili rol oynamıştır. Bu gelişmeye bağlı olarak net faiz gelirleri yüzde 47 oranında azalmış, aktiflerin net faiz getirisi de yüzde 11,2'den yüzde 6'ya gerilemiştir.

Faaliyet gelirine önemli bir diğer katkı ticari kar hesabından gelmiştir. Sermaye piyasası işlem karları artmaya devam ederken, kur riskindeki düşüşe bağlı olarak kambiyo zararları dikkati çeken bir azalma göstermiştir. Nitekim net kambiyo zararı –12,3 katrilyon TL’den –2,4 katrilyon TL’ye gerilemiştir. 2002 yılında faaliyet gelirleri yüzde 30 oranında artmıştır.

Faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranı yüzde 7,1’den yüzde 9,4’e yükselmiştir. Öte yandan, özellikle sorunlu krediler için ayrılan karşılıkların düşmesi ve diğer faaliyet giderlerinin azalmasına bağlı olarak faaliyet karında dikkati çeken bir iyileşme gerçekleşmiştir.

Sektörün faaliyet giderleri, yüzde 12 oranında azalarak 11.120 trilyon TL’den 9.779 trilyon TL’ye gerilemiştir. Bu gelişmede, yüzde 5 oranında azalarak 3.578 trilyon TL’ye gerileyen personel giderleri ile yüzde 28 oranında azalarak 2.627 katrilyon TL düzeyinde oluşan diğer faaliyet giderleri etkili olmuştur. Faaliyet giderlerinin yüzde 37’sini personel giderleri, yüzde 25’ini diğer işletme giderleri, yüzde 27’sini ise diğer faaliyet giderleri oluşturmuştur.

Gelir-Gider Tablosu

	Trilyon TL	Milyon dolar	Yüzde değ.
Faiz gelirleri	44.338	27.040	-40
Faiz giderleri	31.539	19.234	-37
Net faiz geliri	12.799	7.805	-47
Net ücret ve komisyon geliri	2.200	1.342	-3
Temettü Gelirleri	130	79	-39
Net ticari kar/zarar	892	544	106
Sermaye piyasası işl. kar/zarar	3.262	199	326
Kambiyo kar/zarar	-2.370	-145	81
Diğer faaliyet gelirleri	3.863	2.356	62
Faaliyet gelirleri toplamı	19.892	12.131	30
Faaliyet karı	5.277	3.218	171
Vergi öncesi kar zarar	3.522	2.148	132
Vergi karşılığı	1.152	703	2
Net kar zarar	2.357	1.437	119

2001 yılında –7,5 katrilyon TL (-4,6 milyar dolar) tutarında faaliyet zararı olan bankacılık sistemi 2002 yılında 5,3 katrilyon TL (3,2 milyar dolar) faaliyet karı elde etmiştir. Buna ilave olarak, net parasal pozisyon zararının da düşmesi dolayısıyla bankacılık sistemi, 2001 yılında gerçekleşen yüksek hacimli zararın ardından 2002 yılını karla kapatmıştır. Bankacılık sisteminin vergi öncesi karı 3,5 katrilyon TL (2,1 milyar dolar), vergi sonrası karı ise 2,4 katrilyon TL (1,4 milyar dolar) olmuştur.

Gayrinakdi krediler

2002 yılında bilanço dışı yükümlülükler yüzde 5 oranında gerilerken; emanet ve rehinli kıymetler hesabı yüzde 12 oranında artış kaydetmiştir. Garanti ve kefaletler yüzde 4 oranında, türev finansal araçlar yüzde 37 oranında gerilemiş, taahhütler ise yüzde 67 oranında artış göstermiş;

Gayrinakdi Krediler, Aralık 2002

	Trilyon TL	Milyon dolar	Yüzde değişme
Bilanço dışı yükümlölükler	99.274	60.542	-5
-Garanti ve kefaletler	44.835	27.342	-4
-Taahhütler	29.015	17.695	67
-Türev finansal araçlar	25.424	15.505	-37
Emanet ve rehinli kıymetler	129.204	78.795	12
Toplam	228.478	139.337	4

Bankacılığa İlişkin Mevzuat ve Yeni Düzenlemeler

I. Bankalar Kanunu'na İlişkin Düzenlemeler

31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete'de,

- Resmi Gazete'nin 31.08.2000 tarih ve 24156 sayılı nüshasında yayımlanan **"Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu İnsan Kaynakları Yönetmeliğinde Değişikliğe Yapılmasına İlişkin Yönetmelik"** yayımlanmıştır.

- Resmi Gazete'nin 30.06.2001 tarih ve 24448 sayılı nüshasında yayımlanan **"Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik"** yayımlanmıştır. Yönetmelik ile özel finans kurumlarınca kullandırılan fonlar ve diğer alacakların Yönetmelik hükümlerine tabi olmasını teminen Yönetmeliğin 12'nci maddesinde değişiklik yapılmıştır.

- Resmi Gazete'nin 20.09.2001 tarih ve 24529 sayılı nüshasında yayımlanan **"Özel Finans Kurumlarının Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"** yayımlanmıştır.

- Resmi Gazete'nin 22.06.2002 tarih ve 24793 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanan;

- "Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 1 Sayılı Tebliğ - Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ",
- "Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 2 Sayılı Tebliğ - Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ",
- "Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 4 Sayılı Tebliğ - Kiralama İşlemlerinin Muhasebe Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ",
- "Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 7 Sayılı Tebliğ - Varlıkların Değer Azalışının Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ",
- "Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 11 Sayılı Tebliğ - Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ",
- "Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 12 Sayılı Tebliğ - Dönem Net Kar/Zararı, Temel Hatalar ve Muhasebe Politikalarındaki Değişikliklerin Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ",
- "Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 14 Sayılı Tebliğ - Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ",
- "Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 17 Sayılı Tebliğ - Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ",
- "Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ" yayımlanmıştır.

21 Aralık 2002 tarih ve 24970 sayılı Resmi Gazete'de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 18'inci maddesinin (1) numaralı fıkrası ve bu fıkra hükmüne dayanılarak çıkarılan Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik uyarınca Milli Aydın Bankası T.A.Ş. ve Denizbank A.Ş. Genel Kurullarının devre dair kararlarının tescil edilmesine onay verilmesinin uygun görüldüğüne ilişkin **"Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 19.12.2002 tarih ve 929 sayılı Karar"**ı yayımlanmıştır.

10 Aralık 2002 tarih ve 24959 sayılı Resmi Gazete'de,

- 4389 sayılı Kanunun 3'üncü maddesine göre, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nda istifa nedeniyle boşalan İkinci Başkanlığa, kalan süreyi tamamlamak üzere, İbrahim Halil Çanakcı'nın atanmasına ilişkin **27.11.2002 tarihli ve 2002/4913 sayılı Bakanlar Kurulu Karar'**ı yayımlanmıştır.

23 Ekim 2002 tarih ve 24915 sayılı Resmi Gazete'de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3'üncü maddesinin (11) numaralı fıkrası ile 13'üncü maddesi hükümleri uyarınca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nca bankaların; hesap ve kayıt düzeninde şeffaflık ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, konsolide ve konsolide olmayan bazda mali durumları, mali performansları ile yönetimin etkinliği hakkında bilgileri içeren mali tablolarının zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanması, raporlanması ve yayımlanmasına ilişkin esas, usul ve ilkelerin belirlenmesi amacıyla Resmi Gazete'nin 22.06.2002 tarih ve 24793 sayılı nüshasında yayımlanan **Muhasebe Uygulama Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır. 4389 sayılı Bankalar Kanunun 2'nci maddesi, 3'üncü maddesinin (11) numaralı fıkrası, 7'nci maddesinin (1), (4) ve (5) numaralı fıkraları, 8'inci maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (c) bentleri, 9'uncu maddesinin (6) numaralı fıkrası ve (1) numaralı fıkrasının (b) ve (c) bentleri ile (3) numaralı fıkrasının (a) bendi, 10'uncu maddesinin (4) numaralı fıkrası, 11'inci maddesinin (3), (4) (5) ve (11) numaralı fıkraları ile (6) ve (9) numaralı fıkralarının (c) bentleri, 12'nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi ile (2) numaralı fıkrası, 13'üncü maddesinin (5) numaralı fıkrası ile (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ve geçici 2'nci maddesinin (h) bendi uyarınca, bankaların kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesini teminen Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nca Resmi Gazete'nin 27.06.2002 tarih ve 24445 sayılı nüshasında yayımlanan **Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

5 Ekim 2002 tarih ve 24897 sayılı Resmi Gazete'de,

- Türkiye'de faaliyette bulunan bankalardan birinin diğer bir veya birkaç banka ile birleşmesi veya bütün borç, alacak ve mevduatını Türkiye'de faaliyette bulunan diğer bir bankaya devretmesi ile ilgili esas ve usullerin düzenlenmesini teminen Resmi Gazete'nin 27.06.2001 tarih ve 24445 sayılı nüshasında yayımlanan **Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmeliğin 18'inci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır. Yönetmelikte yapılan değişiklikle, birleşen veya devredilen ve devralan bankaların tamamının mevduat kabul etme yetkisi bulunması kaydıyla; (a) Merkez Bankası'nın, Kurulca alınacak karar üzerine birleşme ve devir işlemleri süresince bankalara mevduat munzam karşılıkları hesabından iadeler yapılması veya bu yükümlülüklerin ertelenebilmesi (b) birden çok bankanın birleşmesi suretiyle yeni kurulan bankanın veya devralan bankanın tasarruf mevduatı sigorta primi yükümlülüğünün, Kanunun 15'inci maddesinin (6) numaralı fıkrasında belirtilen yetkiye istinaden, birleşme veya devre izin verildiğine dair Kurul kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten başlamak üzere ve 2 yıl süreyle 01.06.2000 tarihli ve 2000/682 sayılı Kararname Eki Sigortaya Tabi Tasarruf Mevduatı ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primler Hakkında Karar"ın 4'üncü maddesinde belirtilen oranların yarısı kadar uygulanması öngörülmüştür.

1 Ekim 2002 tarih ve 24893 sayılı Resmi Gazete'de,

- 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinin yedinci fıkrası uyarınca, varlık yönetim şirketlerinin kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin esas ve usullerin

düzenlenmesini teminen, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan **Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.

28 Eylül 2002 tarih ve 24890 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4389 Sayılı Bankalar Kanununun 4’üncü maddesinin 2(a) fıkrasının hükümlerine dayanılarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun hizmet birimleri ile bunların görev ve sorumluluklarını düzenlemek amacıyla Resmi Gazete’nin 22.06.2000 tarih ve 24087 sayılı nüshasında **819 Sayılı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Teşkilat Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kurul Kararı** yayımlanmıştır.

27 Eylül 2002 tarih ve 24889 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14, 18 ve 3/11’inci maddeleri uyarınca; Toprakbank A.Ş.’nin a) Gayrimenkullerinin, kayıtlı değerleri üzerinden Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Gayrimenkuller Dairesi Başkanlığına devredilmesine, b) Tahsili gecikmiş alacaklarının Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Tahsilat Dairesi Başkanlığına devredilmesine, c) Gayrinakdi yükümlülükler dahil diğer aktif ve pasifleriyle birlikte 30.09.2002 tarihi itibari ile Bayındırbank A.Ş. bünyesinde devren birleştirilmesine, Bayındırbank A.Ş. bünyesinde 30.09.2002 tarihi itibariyle birleştirilen Toprakbank A.Ş.’nin mevduat kabul etme ve bankacılık işlemleri yapma izninin aynı tarih itibariyle kaldırılmasına, Toprakbank A.Ş.’nin tüm hak ve yükümlülüklerinin Bayındırbank A.Ş.’ye hukuken devrinin temin edilmesinden sonra tüzel kişiliğinin sona erdirilerek Ticaret Sicilinden terkininin sağlanmasına, devredilen ve devralan bankaların hisselelerinin tamamının mülkiyetinin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna ait olması nedeni ile, devren birleşme sırasında devralınan aktif ve pasifler için değerleme yapılmamasına ve devredilen bankanın tüm aktif ve pasifleriyle devralan bankaya külli halefiyet prensipleri çerçevesinde, kayıtlı defter değerleriyle devredilmesine ilişkin **826 Sayılı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Karar’ı** yayımlanmıştır.

18 Eylül 2002 tarih ve 24880 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanunu uyarınca tasarruf mevduatının sigorta edilmesi, temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi ve/veya hisseleri kendisine intikal eden bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması ve üçüncü kişilere devri ve anılan Kanun ile kendisine verilen diğer işleri de yapmakla görevli ve yetkili kılınan, kamu tüzel kişiliğine haiz Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun idare ve temsili ile fon mevcudunun kullanılışı ve Fona verilen yetkilerin kullanılmasına ilişkin usul ve esasları Fonun, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasında anılan Kanunun Maliye Bakanlığı tahsil dairesi ve diğer makam, merci ve komisyonlara verdiği yetkileri kullanmasına ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesini teminen Resmi Gazete’nin 03.08.2002 tarih ve 24482 sayılı nüshasında yayımlanan **Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

- 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun 20’nci maddesinin altı numaralı fıkrası uyarınca Özel Finans Kurumları Birliği bünyesinde oluşturulan "Güvence Fonu"nun yönetimini, işleyişini, denetimini ve güvencenin esaslarının düzenlemesi amacıyla **Özel Finans Kurumları Özel Cari ve Katılma Hesapları Güvence Fonu Yönetmeliği** yayımlanmıştır.

29 Ağustos 2002 tarih ve 24861 sayılı Resmi Gazete’de,

- Serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde, bankacılık düzenleme ilke ve kuralları doğrultusunda bankaların hak ve menfaatlerini savunmak, bankacılık sisteminin büyümesi, sağlıklı olarak çalışması ve bankacılık mesleğinin gelişmesi, rekabet gücünün artırılması amacıyla çalışmalar yapmak, rekabetçi bir ortamın yaratılması ve haksız rekabetin önlenmesi için gerekli kararları almak/alınmasını sağlamak, uygulamak ve uygulanmasını talep etmek amacı ile Bankalar Kanununun 19'uncu maddesi gereğince kurulmuş tüzel kişiliği haiz ve kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan, **2002/4597 Sayılı Karar Eki Türkiye Bankalar Birliği Statüsü** yayımlanmıştır. Statü'de başlıca aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır.

- a) Bankalar Kanununda yapılan son değişikliklere uyum sağlanmıştır.
- b) Ekonomide ve bankacılık sistemindeki gelişmeler ile yaşanan tecrübeler dikkate alınarak Birliğin amacı, yetki ve görevleri yeniden tanımlanmıştır.
- c) Kamu bankalarının sayısının azalması ve Bankalar Kanunu'nda kamu-özel ayrımının kalkması nedeniyle, TBB Yönetim Kurulu'nun oluşumunda da kamu ve özel ayrımı kalkmıştır. İlk 10 banka arasından 8 bankanın temsil edilmesine imkan verecek bir düzenleme yapılmıştır. İlk 10 banka dışında kalan ticaret bankaları, yabancı sermayeli bankalar ile kalkınma ve yatırım bankaları grupları için mevcut kontenjanlar korunmuştur.
- d) Yönetim Kurulu Başkanı'nın Genel Kurul yerine Yönetim Kurulu tarafından, Yönetim Kurulu üyesi bankaların genel müdürleri arasından ismen seçilmesini sağlayacak bir düzenleme yapılmıştır.
- e) Daha önce kamu bankalarında olan bir denetçi kontenjanı, kamu bankalarının sayısının azalması, kamu-özel banka ayrımının kalkması nedeniyle ilk 10 banka ya ayrılmıştır. İlk 10 banka dışında kalan ticari bankalarının kontenjanı korunmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarına 1 kontenjan sağlanmıştır.
- f) Bankaların ortaklarının temsilcilerinden oluşan bir Danışma Kurulu oluşturulmuştur.

10 Ağustos 2002 tarih ve 24842 sayılı Resmi Gazete'de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununa 4743 sayılı Kanunla eklenen geçici 4'üncü maddesine istinaden Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.'nun sermaye yeterliliği standart oranını yüzde 9'a ulaştıracak tutarda sermaye benzeri kredi temin etmeye yönelik talebine ilişkin **774 Sayılı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

9 Temmuz 2002 tarih ve 24810 sayılı Resmi Gazete'de,

- Bankaların kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesini teminen Resmi Gazete'nin 27.06.2001 tarih ve 24445 sayılı nüshasında yayımlanan **Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır. Yapılan değişiklikle, anılan Yönetmeliğin "Türkiye'de Kurulu Bankaların Yurtdışında Şube veya Temsilcilik Açmaları, Ortaklık Kurmaları veya Kurulmuş Ortaklıklara Katılmaları" başlıklı 12'nci maddesinde değişiklik yapılarak, kıyı bankacılığı bölgelerinde şube açmak veya iştirak edinmenin esas ve usulleri belirlenerek, kıyı bankacılığı bölgesindeki şubelerin bilanço büyüklüğü toplamı, banka bilançosunun yüzde 10'u ile sınırlandırılmıştır.

22 Haziran 2002 tarih ve 24793 sayılı Resmi Gazete'de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3'üncü maddesinin (11) numaralı fıkrası ile 13'üncü maddesi hükümleri uyarınca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kuru-

mu'nca bankaların; hesap ve kayıt düzeninde şeffaflık ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, konsolide ve konsolide olmayan bazda mali durumları, mali performansları ile yönetimin etkinliği hakkında bilgileri içeren mali tablolarının zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanması, raporlanması ve yayımlanmasına ilişkin esas, usul ve ilkelerin belirlenmesi amacıyla **Muhasebe Uygulama Yönetmeliği** yayımlanmıştır.

20 Haziran 2002 tarih ve 24791 sayılı Resmi Gazete'de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3'üncü maddesinin (11) numaralı fıkrası, 13'üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Geçici 4'üncü maddesi Kanununun Geçici 4'üncü maddesi kapsamına dahil mevduat kabulüne yetkili özel sermayeli bankaların, 01.01.2002 tarihi ile 01.07.2002 tarihi arasında düzenleyecekleri ara dönem mali tablolarının düzenlenmesine ve yayımlanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesini teminen **Mevduat Kabulüne Yetkili Özel Sermayeli Bankaların Ara Dönem Mali Tablolarının Düzenlenmesine ve Yayımlanmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

19 Haziran 2002 tarih ve 24790 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de,

- Mali bünyesindeki olumsuzlukların giderilmesini teminen 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14'üncü maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları kapsamında alınması istenen tedbirleri almayan, yükümlülüklerinin toplam değeri varlıklarının toplam değerini aşan, faaliyetine devamı mevduat sahiplerinin hakları ve mali sistemin güven ve istikrarı bakımından tehlike arz eden, kaynaklarını bankanın emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek biçimde Bankanın yönetim ve denetimini doğrudan ya da dolaylı olarak, tek başına veya birlikte elinde bulunduran ortaklarının lehlerine kullandırıran Pamukbank T.A.Ş.'nin, temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14'üncü maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları uyarınca Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine ilişkin **742 Sayılı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

13 Haziran 2002 tarih ve 24784 sayılı Resmi Gazete'de,

- Bankalar, özel finans kurumları, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Tasfiye Halinde Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi ve diğer mali kurumlarla kredi ilişkisi içinde bulunup, finansal darboğaz yaşayan borçluların 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce açılan kredilerle ilgili olarak vadeleri uzatmak, krediyi yenilemek, ilave yeni kredi vermek, anapara ve/veya faiz indirmek, faizden vazgeçmek, kredileri kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, kredileri ayni, nakdi ya da tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir ve temlik etmek, kredileri borçlu ya da üçüncü kişilere ait ayni değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, diğer bankalarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak gibi alınacak tedbirlerle mali kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine imkan vermek üzere Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanacak ve alacaklı kurumların yetkililerince imzalanacak Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca onaylanması, kabulü ve uygulanmasına ilişkin genel şartlarını belirlemek amacıyla Resmi Gazete'nin 11.04.2002 tarih ve 24723 sayılı nüshasında yayımlanan **"Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Onaylanması, Kabulü ve Uygulanmasına İlişkin Genel Şartlar Hakkında Yönetmeliğin 9'uncu Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik"** yayımlanmıştır.

12 Haziran 2002 tarih ve 24783 sayılı Resmi Gazete’de,

- Bankacılık sisteminde güven ve istikrarı korumak ve ekonomik krizin bankaların sermayeleri üzerindeki olumsuz etkilerini bertaraf etmek amacıyla, Türkiye’de kurulu mevduat kabulüne yetkili özel sermayeli bankaların, 4389 sayılı Bankalar Kanununa 4743 sayılı Kanunla eklenen geçici 4’üncü madde uyarınca yapılacak genel kurul toplantısına, sermaye azaltım ve artırımına, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda alınacak tedbirlere, sermaye artırımına konu hisselerin devir sürelerine, hisse senedine dönüştürülebilir tahvil ihracına ve bu tahvillerin hisse senedine dönüştürülmesine, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca edinilen banka hisselerinin satışına ve sermaye benzeri kredilerin sermayeye dönüştürülmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesini amacıyla Resmi Gazete’nin 01.02.2002 tarih ve 24658 sayılı nüshasında yayımlanan **Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programının Uygulama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

10 Mayıs 2002 tarihli ve 24751 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14’üncü maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na intikal eden bankaların iştirakleri ile hisseleri bu bankalardan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na geçen iştiraklerin yeniden yapılandırılması ve sermaye artırımına gidilebilmesi için alınacak tedbirlerin esas ve usullerine ilişkin **687 Sayılı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

11 Nisan 2002 tarih ve 24723 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 2’inci maddesine dayanılarak bankalar, özel finans kurumları, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Tasfiye Halinde Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi ve diğer mali kurumlarla kredi ilişkisi içinde bulunup, finansal darboğaz yaşayan borçluların 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce açılan kredilerle ilgili olarak vadeleri uzatmak, krediyi yenilemek, ilave yeni kredi vermek, anapara ve/veya faiz indirmek, faizden vazgeçmek, kredileri kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, kredileri aynı, nakdi ya da tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir ve temlik etmek, kredileri borçlu ya da üçüncü kişilere ait aynı değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, diğer bankalarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak gibi alınacak tedbirlerle mali kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine imkan vermek üzere Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanacak ve alacaklı kurumların yetkililerince imzalanacak Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca onaylanması, kabulü ve uygulanmasına ilişkin genel şartların belirlenmesini teminen **Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Onaylanması, Kabulü ve Uygulanmasına İlişkin Genel Şartlar Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.

10 Nisan 2002 tarih ve 24722 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3’üncü maddesinin (11) numaralı fıkrasına dayanılarak, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun insan kaynakları politikası ile personelinin göreve alınmalarını, yetiştirilmelerini, yer değiştirmelerini, hak ve yükümlülüklerini, disiplin hükümlerini, mali ve sosyal hakları ile sözleşmeleriyle ilgili diğer hususları düzenlemek amacıyla Resmi Gazete’nin 31.08.2000 tarih ve 24156 sayılı nüshasında yayımlanan **Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu İn-**

san Kaynakları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik yayımlanmıştır.

3 Nisan 2002 tarih ve 24715 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 18’inci maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, Rabobank merkezi Hollanda Utrecht İstanbul Türkiye Merkez Şubesinin bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izninin kaldırılarak tasfiyesine onay verilmesine ilişkin **678 Sayılı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

2 Nisan 2002 tarih ve 24714 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanunu uyarınca tasarruf mevduatının sigorta edilmesi, temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi ve/veya hisseleri kendisine intikal eden bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması ve üçüncü kişilere devri ve anılan Kanun ile kendisine verilen diğer işleri de yapmakla görevli ve yetkili kılınan, kamu tüzel kişiliğine haiz Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun idare ve temsili ile fon mevcudunun kullanılışı ve Fona verilen yetkilerin kullanılmasına ilişkin usul ve esasların düzenlenmesini teminen Resmi Gazetenin 03.08.2002 tarih ve 24482 sayılı nüshasında yayımlanan **Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yönetmeliğinin 5’inci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

29 Mart 2002 tarih ve 24710 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun 18’inci maddesinin (1) numaralı fıkrası ve bu fıkra hükmüne dayanılarak çıkarılan Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik hükümleri uyarınca, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. ile Sınai Yatırım Bankası A.Ş. Genel Kurullarının devre dair kararlarının tescil edilmesine onay verilmesine ilişkin 27.03.2002 tarih ve **659 Sayılı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.
- Resmi Gazete’nin 01.02.2002 tarih ve 24658 sayılı nüshasında yayımlanan **4389 sayılı Bankalar Kanununun Geçici 4’üncü Maddesi Uyarınca Yapılacak Özel Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.
- Resmi Gazete’nin 31.01.2002 tarih ve 24657 sayılı nüshasında yayımlanan **Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Yetkilerinin Geçici veya Sürekli Olarak Kaldırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.
- Resmi Gazete’nin 27.03.2002 tarih ve 246708 sayılı nüshasında yayımlanan **4389 sayılı Bankalar Kanununun Geçici 4’üncü Maddesi Uyarınca Yapılacak İkinci Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

27 Mart 2002 tarih ve 24708 sayılı Resmi Gazete’de,

- 01.02.2002 tarih ve 24658 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “4389 Sayılı Bankalar Kanununun Geçici 4’üncü Maddesi Uyarınca Yapılacak Özel Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik” hükümleri uyarınca düzenlenen bağımsız denetim raporlarının bağımsız denetim ilke ve esaslarına uygunluk bakımından ikinci

bir bağımsız denetim kuruluşu tarafından incelenmesi ile ikinci bağımsız denetim kuruluşlarının Kurumca tespitine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesini teminen, **4389 Sayılı Bankalar Kanununun Geçici 4'üncü Maddesi Uyarınca Yapılacak İkinci Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.

9 Mart 2002 tarih ve 24690 sayılı Resmi Gazete'de,

- Resmi Gazete'nin 07.03.2002 tarih ve 24688 sayılı nüshasında yayımlanan Bankaların kredi işlemleri ve mevduat kabulünde uygulayacakları faiz oranları ile sağlayacakları diğer menfaatlere hakkında **2002/3707 Sayılı Karara İlişkin Düzeltme** yayımlanmıştır.

7 Mart 2002 tarih ve 24688 sayılı Resmi Gazete'de,

- 4389 Sayılı Bankalar Kanunu'nun 20'nci maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Bankaların kredi işlemleri ve mevduat kabulünde uygulayacakları faiz oranları ile sağlayacakları diğer menfaatlere ilişkin esas ve şartların belirlenmesini teminen **Mevduat ve Kredi İşlemlerinde Uygulanacak Faiz Oranları ile Sağlanacak Diğer Menfaatler Hakkında 2002/3707 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

2 Mart 2002 tarih ve 24683 sayılı Resmi Gazete'de,

- **Resmi Gazete'nin 01.02.2002 tarih ve 24658 sayılı nüshasında yayımlanan 4389 Sayılı Bankalar Kanununun Geçici 4'üncü Maddesi Uyarınca Yapılacak Özel Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

5 Şubat 2002 tarih ve 24662 sayılı Resmi Gazete'de,

- Resmi Gazete'nin 1 Şubat 2002 tarih ve 24658 sayılı nüshasında yayımlanan Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programının Uygulama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmeliğe ilişkin **Düzeltme** yayımlanmıştır.

1 Şubat 2002 tarih ve 24658 Sayılı Resmi Gazete'de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3'üncü maddesinin (11) numaralı fıkrası ile geçici 4 üncü maddesi uyarınca, bankacılık sisteminde güven ve istikrarı korumak ve ekonomik krizin bankaların sermayeleri üzerindeki olumsuz etkilerini bertaraf etmek amacıyla, Türkiye'de kurulu mevduat kabulüne yetkili özel sermayeli bankaların, 4389 sayılı Bankalar Kanununa 4743 sayılı Kanunla eklenen geçici 4'üncü madde uyarınca yapılacak genel kurul toplantısına, sermaye azaltım ve artırımına, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda alınacak tedbirlere, sermaye artırımına konu hisselerin devir sürelerine, hisse senedine dönüştürülebilir tahvil ihracına ve bu tahvillerin hisse senedine dönüştürülmesine, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna edinilen banka hisselerinin satışına ve sermaye benzeri kredilerin sermayeye dönüştürülmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesini teminen, hisseleri kısmen veya tamamen Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna ait bankalar, kamusal sermayeli bankalar, özel finans kurumları, mevduat kabul etmeyen bankalar ve yurtdışında kurulu bankaların Türkiye'deki şubeleri hariç olmak üzere, Türkiye'de kurulu mevduat kabulüne yetkili özel sermayeli bankalar hakkında uygulanmak üzere, **Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programının Uygulama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik**,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3'üncü maddesinin (11) numaralı fıkrası ve 13'üncü maddesinin (2) numaralı fıkrası ile geçici 4 üncü maddesi uyarınca, bankacı-

lık sisteminde güven ve istikrarı korumak ve ekonomik krizin bankaların sermayeleri üzerindeki olumsuz etkilerini bertaraf etmek amacıyla, Türkiye’de kurulu mevduat kabulüne yetkili özel sermayeli bankaların; krediler ve diğer alacaklar için ayrılması gereken karşılıklardan, kur değişimlerinden veya diğer faaliyetlerinden kaynaklanan zararlarının belirlenerek, mali durumlarını yansıtan konsolide ve konsolide olmayan mali tablolarının hazırlanmasını ve konsolide ve konsolide olmayan sermaye yeterliliği standart oranlarının tespitini teminen ilgili mevzuata göre yetkilendirilen bağımsız denetim şirketlerince 4389 sayılı Bankalar Kanununa 4743 sayılı Kanunla eklenen geçici 4 üncü maddeye istinaden ve bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde bilanço tarihinden sonra mali tabloları etkileyebilecek hususlar da dikkate alınmak suretiyle, 31.12.2001 bilanço tarihi itibarıyla düzenlenen mali tablolar esas alınarak denetlenmesine ve düzenlenen bağımsız denetim raporlarının bağımsız denetim ilke ve esaslarına uygunluk bakımından Kurumca belirlenecek ikinci bir bağımsız denetim kuruluşu tarafından incelenmesine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesini teminen, hisseleri kısmen veya tamamen Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna ait olan bankalar, kamusal sermayeli bankalar, özel finans kurumları, mevduat kabul etmeyen bankalar ve yurtdışında kurulu bankaların Türkiye’deki şubeleri hariç olmak üzere, Türkiye’de kurulu mevduat kabulüne yetkili özel sermayeli bankalar hakkında uygulanmak üzere, **4389 Sayılı Bankalar Kanununun Geçici 4’üncü Maddesi Uyarınca Yapılacak Özel Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.

31 Ocak 2002 tarih ve 24657 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de,

- Türkiye’de faaliyette bulunan bankalar, özel finans kurumları ve kendi özel mevzuatları uyarınca alınan izinler dahilinde faaliyette bulunan diğer malî kurumlar tarafından, bankalar ve diğer malî kurumlar ile kredi ilişkisi içinde bulunup, finansal darboğaz yaşayan borçluların; finansal yeniden yapılandırma çerçevesinde belirlenecek süre ve koşullarla, yürürlüğe girdiği tarihten önce açılmış kredilerle ilgili olarak vadeleri uzatmak, krediyi yenilemek, ilave yeni kredi vermek, anapara ve/veya faiz indirmek, faizden vazgeçmek, kredileri kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, kredileri aynî, nakdi ya da tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir ve temlik etmek, kredileri borçlu ya da üçüncü kişilere ait aynî değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, diğer bankalarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak gibi alınacak tedbirlerle malî kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine ve katma değer yaratmaya devam etmelerine imkan verilmesi sağlamak amacıyla **4743 Sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun** yayımlanmıştır.

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3’üncü maddesinin (11) numaralı fıkrası ile 13’üncü maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasını teminen, bankaların faaliyetlerinin güven ve açıklık içinde sürdürülmesine ve kamunun doğru bir şekilde bilgilendirilmesine yönelik olarak, yetkili bağımsız denetim kuruluşlarınca; 4389 sayılı Bankalar Kanunu kapsamındaki bankaların ve özel finans kurumlarının hesap ve kayıtlarının anılan Kanunun 13’üncü maddesine göre yürürlüğe konulan hesap ve kayıt düzenine ilişkin mevzuata uygunluğunun denetlenmesine ve yapılan denetim sonucunda oluşturulan görüş çerçevesinde yayımlanacak bilanço ve kâr ve zarar cetvelleri ile konsolide mali tabloların onaylanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi amacıyla **Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3’üncü maddesinin (11) numaralı fıkrası ile 13’üncü maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bankalar ve özel finans kurumları yayımlanacak bilanço ile kâr ve zarar cetvellerini onaylayabilecek bağımsız denetim kuruluşlarının yetkilendirilmesine, yetkilerinin geçici veya sürekli olarak kaldırılmasına ilişkin esasları düzenlemek amacıyla **Bağımsız Denetim Yapacak Kuru-**

İuşların Yetkilendirilmesi ve Yetkilerinin Geçici veya Sürekli Olarak Kaldırılması Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır.

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3'üncü maddesinin (11) numaralı ve 11'inci maddesinin (12) numaralı fıkrası hükümlerine dayanılarak, bankaların kredileri ile diğer alacaklarının niteliklerine göre sınıflandırılması ve bunlar için ayrılacak karşılıklara ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi amacıyla Resmi Gazete'nin 30 Haziran 2001 tarih ve 24448 sayılı nüshasında yayımlanan **Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

31 Ocak 2002 tarih ve 24657 sayılı Resmi Gazete'de,

- Bankaların döviz varlık ve yükümlölükleri arasındaki ilgi ve dengelerin kurulmasını ve özkaynakları ile uyumlu bir seviyede döviz pozisyonu tutmalarını temin etmek üzere, döviz yönetimlerinde uygulayacakları "Yabancı Para Net Genel Pozisyon/Özkaynak" standart oranına ilişkin esas ve usullerin tespit edilmesi amacıyla **"Yabancı Para Net Genel Pozisyon/Özkaynak" Standart Oranının Bankalarca Konsolide ve Konsolide Olmayan Bazda Hesaplanmasına ve Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır. Yönetmelik Resmi Gazete'nin 29.08.1998 tarih ve 23448 sayılı nüshasında yayımlanan "Yabancı Para Net Genel Pozisyon/Sermaye Tabanı Standart Rasyosunun Bankalarca Hesaplanmasına ve Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ" ile 21.12.1999 tarih ve 23923 mükerrer sayısında yayımlanan "Yabancı Para Konsolide Pozisyon/Sermaye Tabanı Standart Rasyosunun Bankalarca Konsolide Mali Tablolardaki Hesaplar Baz Alınarak Hesaplanmasına ve Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ" yürürlükten kaldırılmıştır.
- Bankaların mevcut ve potansiyel riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı konsolide ve konsolide olmayan bazda yeterli özkaynak bulundurmalarının sağlanması amacıyla **Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır. Yönetmelik ile Resmi Gazete'nin 10.02.2001 tarih ve 24314 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanan "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" yürürlükten kaldırılmıştır.
- Bankaların kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesi amacıyla Resmi Gazete'nin 27.06.2001 tarih ve 24445 sayılı nüshasında yayımlanan **Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik'te Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

18 Ocak 2002 tarih ve 24644 sayılı Resmi Gazete'de,

- 18.06.1999 tarih ve 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3'üncü maddesinin onbirinci fıkrası ve 15'inci maddesinin üç ve dördüncü fıkralarına dayanılarak hazırlanan 4389 sayılı Bankalar Kanunu uyarınca tasarruf mevduatının sigorta edilmesi, temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi ve/veya hisseleri Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na intikal eden bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması ve üçüncü kişilere devri ve anılan Kanun ile kendisine verilen diğer işleri de yapmakla görevli ve yetkili kılınan, kamu tüzel kişiliğine haiz Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun idare ve temsili ile fon mevcudunun kullanılışı ve Fona verilen yetkilerin kullanılmasına ilişkin usul ve esasları, Fonun, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasında anılan Kanunun Maliye Bakanlığı tahsil dairesi ve diğer makam, merci ve komisyonlara verdiği yetkileri kul-

lanmasına ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesini teminen Resmi Gazete'nin 03.08.2001 tarih ve 24482 sayılı nüshasında yayımlanan **Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik** yayımlanmıştır.

3 Ocak 2002 tarih ve 24629 sayılı Resmi Gazete'de,

- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 18'inci maddesinin (1) numaralı fıkrası ve bu fıkra hükmüne dayanılarak çıkarılan Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik hükümleri uyarınca, Sümerbank A.Ş. ve Oyak Bank A.Ş. Genel Kurullarının devre dair kararlarının tescil edilmesine onay verilmesine ilişkin **569 Sayılı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

II. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca Yapılan Düzenlemeler

14 Kasım 2002 tarih ve 24936 sayılı Resmi Gazete'de,

- Resmi Gazete'nin 03.07.1991 tarihli ve 20918 sayılı nüshasında yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın 91-32/5 sayılı Tebliği'ne ilişkin 1-M Sayılı TC Merkez Bankası Genelgesi'nin değişik "Döviz Pozisyon Yönetimi ve Bilgi Verme bölümünün Döviz Pozisyon Yönetimine İlişkin Oranlar başlıklı 7-A maddesinin değiştirilerek, Genelgeye 2001/1 sayılı Genelge ile eklenen 1A, 1B, 2A ve 2B sayılı ekleri yürürlükten kaldıran **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın 91-32/5 Sayılı Tebliği'ne ilişkin 1-M Sayılı TC Merkez Bankası Genelgesi (Sayı 2002/5)** yayımlanmıştır.

13 Kasım 2002 tarih ve 24935 sayılı Resmi Gazete'de,

- Çek kullanımı hakkındaki esasları, çek hamillerinin korunmasına dair tedbirleri ve uygulanacak müeyyideleri düzenlemek amacıyla Resmi Gazete'nin 3.4.1985 tarih ve 18714 sayılı nüshasında yayımlanan 3167 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesinin 2'nci fıkrasının TC Merkez Bankasına verdiği yetkiye istinaden, süresinde ibraz edilen ancak karşılığı bulunmayan veya yetersiz kalan çekler için 25.09.1997 tarihinde tespit edilen muhatap bankanın keşidecinin dışındaki hamile ödemek zorunda olduğu 5 milyon liranın, 2 Aralık 2002 tarihinden geçerli olmak üzere altmış milyon liraya yükseltilmesine ilişkin **Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında 3167 Sayılı Kanun'a İlişkin Tebliğ (Sıra No: 8)** yayımlanmıştır.

11 Mayıs 2002 tarih ve 24752 sayılı Resmi Gazete'de,

- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar'a göre faaliyet göstermek üzere yetkili müesseselerin kurulmasına, şube açmalarına, faaliyet ve denetimlerine dair usul ve esasları düzenlemek amacıyla **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2002-32/27)** yayımlanmıştır. Tebliğ ile Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar'a ilişkin 97-32/21, 99-32/22 ve 99-32/23 sayılı Tebliğler yürürlükten kaldırılmıştır.

20 Nisan 2002 tarih ve 24732 sayılı Resmi Gazete'de,

- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın 91-32/5 Sayılı Tebliğine ilişkin I-M sayılı TC Merkez Bankası Genelgesinin "Usul ve Müşterek Hükümler" bölümünün 46'ncı maddesinin "Döviz Alım Belgeleri" başlıklı kısmı ile aynı Genelgenin "Görünmeyen İşlemlere İlişkin Hükümler" bölümünün 25'inci maddesinin "D-5 Reasürans ve Retrosesyon İşlemleri" başlıklı kısmının "2. Harice Verilen İşler" fıkrasının değiştirilmesine ilişkin **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın**

91-32/5 Sayılı Tebliğine İlişkin TC Merkez Bankası Genelgesi (Sayı: 2002/4) yayımlanmıştır.

1 Nisan 2002 tarih ve 24713 sayılı Resmi Gazete’de,

- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın 91-32/5 Sayılı Tebliğine İlişkin I/M Sayılı TC Merkez Bankası Genelgesi’nin Resmi Gazete’nin 11 Şubat 2002 tarih ve 24688 sayılı nüshasında yayımlanan 2002/2 Sayılı Tebliğ ile değişik Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat ve Süper Döviz Hesabında Vade, Faiz Oranları ve Müşterek Hükümler başlıklı 39’uncu maddesinin “a) Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesaplarında Vade ve Faiz Oranları” bölümünde değişiklik yapılmasına ilişkin, **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı’nın 91-32/5 Sayılı Tebliğine İlişkin 2002/3 Sayılı TC Merkez Bankası Genelgesi** yayımlanmıştır.

30 Mart 2002 tarih ve 24711 sayılı Resmi Gazete’de,

- 1264 Sayılı madeni Ufaklık ve Hatıra Para Bastırılması Hakkında Kanun Uyarınca, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü’nce bastırılan 250.000.- liralık madeni paraya ilişkin **250.000.-Liralık madeni Paraların Tedavüle Çıkarılması ile İlgili Tebliğ (Sıra No: 2002/1)** yayımlanmıştır.

29 Mart 2002 tarih ve 24710 sayılı Resmi Gazete’de,

- 1211 sayılı TC Merkez Bankası Kanunu’nun 40’ıncı maddesinin 2’nci fıkrası gereğince, Türkiye’de kurulmuş veya şube açmak sureyitle Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar ve özel finans kurumlarının yükümlülüklerini ve bu yükümlülükleri için TC Merkez Bankası nezdinde bulunduracakları zorunlu karşılıklara ilişkin esas ve şartların düzenlenmesini teminen Zorunlu Karşılıklar Hakkında 2002/1 Sıra No’lu Tebliğ” yayımlanmıştır. Tebliğ ile Resmi Gazete’nin 22.07.1996 tarih ve 22704 sayılı nüshasında yayımlanan 97/1 Sayılı Zorunlu Karşılıklar hakkında Tebliğ ile ek ve değişiklikleri ile Resmi Gazete’nin 21.03.1984 tarih ve 18348 sayılı nüshasında yayımlanan Özel Finans Kurumları Hakkında 1 No’lu Tebliğin çeşitli Tebliğlerle değişik blokaja ilişkin hükmü yürürlükten kaldırılmıştır.
- 1211 sayılı TC Merkez Bankası Kanunu’nun 40’ıncı maddesinin 2’nci fıkrası gereğince, Türkiye’de kurulmuş veya şube açmak sureyitle Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların yükümlülüklerini ve bu yükümlülükleri için TC Merkez Bankası nezdinde bulunduracakları Umumi Disponibilitenin nitelik ve oranlarının düzenlenmesini teminen **Umumi Disponibilite Hakkında 2002/2 Sıra No’lu Tebliğ** yayımlanmıştır. Tebliğ ile Resmi Gazete’nin 22.07.1996 tarih ve 22704 sayılı nüshasında yayımlanan 96/1 sayılı Umumi Disponibilite hakkında tebliğ ile ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.
- 1211 sayılı TC Merkez Bankası Kanunu’nun 4/I-ı ve 40/III-b maddeleri gereğince, bankalardaki mevduatın vade ve türleri ile özel finans kurumlarındaki katılma hesaplarının vadelerini belirlemek amacıyla **Mevduatın Vade ve Türleri ile Katılma Hesaplarının Vadeleri Hakkında 2002/1 Sıra No’lu Tebliğ** yayımlanmıştır. Tebliğ ile Resmi Gazete’nin 30.01.1997 tarih ve 22893 sayılı nüshasında yayımlanan Mevduat Türleri ve Kapsamı ile Vade Dilimleri Hakkında 97/1 Sayılı Tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır.
- Resmi Gazete’nin 07.03.2002 tarih ve 24688 sayılı nüshasında yayımlanan 04.02.2002 tarihli ve 2002/3707 sayılı Mevduat ve Kredi İşlemlerinde Uygulanacak Faiz Oranlarıyla Sağlanacak Diğer Menfaatler hakkında Karar’ın uygulanmasına ilişkin

kin esas ve şartları belirlemek amacıyla **Mevduat ve Kredi İşlemlerinde Uygulanacak Faiz Oranları ile Sağlanacak Diğer Menfaatler Hakkında 2002/1 Sıra No'lu Tebliğ**" yayımlanmıştır. Tebliğ ile Resmi Gazete'nin 30.6.1987 tarih ve 87/11921 sayılı Kararnameye ilişkin tebliğler yürürlükten kaldırılmıştır.

15 Şubat 2002 Tarih ve 24672 sayılı Resmi Gazete'de,

- **Umumi Disponibilite Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin 2002/1 Sıra Nolu Tebliğ** yayımlanmıştır.

11 Şubat 2002 tarih ve 24668 sayılı Resmi Gazete'de,

- I/M Sayılı TC Merkez Bankası Genelgesi'nin Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat ve Süper Döviz Hesabında Vade, Faiz Oranları ve Müşterek Hükümler başlıklı 39'uncu maddesinin "a) Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesaplarında Vade ve Faiz Oranları" bölümünü yeniden düzenleyen, **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın 91-32/5 Sayılı Tebliğine İlişkin 2002/2 Sayılı TC Merkez Bankası Genelgesi** yayımlanmıştır. Genelge ile yayımı tarihinde yürürlüğe girmek ve yeni faiz oranları yürürlük tarihinden itibaren açılan ve vadesi yenilenen hesaplara uygulanmak üzere, Euro cinsinden 1 yıl ve 2 yıl vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarına vade bitiminde uygulanan faiz oranları sırasıyla 1 ve 1,5 puan düşürülerek yüzde 4 ve yüzde 6, ABD Doları cinsinden 1 yıl ve 2 yıl vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarına vade bitiminde uygulanan faiz oranları sırasıyla 1 ve 2,5 puan düşürülerek sırasıyla yüzde 5 ve yüzde 6 olarak yeniden belirlenmiştir.

2 Ocak 2002 tarih ve 24628 sayılı Resmi Gazete'de,

- I/M Sayılı TC Merkez Bankası Genelgesi'nin Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat ve Süper Döviz Hesabında Vade, Faiz Oranları ve Müşterek Hükümler" başlıklı 39'uncu maddesinin "a) Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesaplarında Vade ve Faiz Oranları" bölümünü yeniden düzenleyen **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın 91-32/5 sayılı Tebliğine ilişkin "2002/1 Sayılı TC Merkez Bankası Genelgesi** yayımlanmıştır. Genelge ile, yayımı tarihinde yürürlüğe girmek ve yeni faiz oranları yürürlük tarihinden itibaren açılan ve vadesi yenilenen hesaplara uygulanmak üzere Euro cinsinden 1 yıl ve 2 yıl vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarına vade bitiminde uygulanan faiz oranları 1'er puan düşürülerek sırasıyla yüzde 5 ve yüzde 7,5 olarak yeniden belirlenmiştir.

III. Sermaye Piyasalarına İlişkin Düzenlemeler

31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete'de,

- Resmi Gazete'nin 19.02.1996 tarihli ve 22559 sayılı nüshasında yayımlanan **"İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Hisse Senetleri Piyasası Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"** yayımlanmıştır.

- Resmi Gazete'nin 19.02.1996 tarihli ve 22559 sayılı nüshasında yayımlanan **"İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Teşkilat, Görev ve Çalışma Esasları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"** yayımlanmıştır.

22 Aralık 2002 tarih ve 24971 sayılı Resmi Gazete'de,

- 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununa 4487 sayılı Kanun ile eklenen 10/A maddesine dayanılarak, sermaye piyasası işlemlerinin güvenli, hızlı ve etkin bir şekil-

de yürütülebilmesi için, sermaye piyasası araçları ve bunlara ilişkin hakların Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından kayden izlenmesine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi amacıyla **Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ (Seri: IV, No: 28)** yayımlanmıştır.

2 Kasım 2002 tarih ve 24924 sayılı Resmi Gazete’de,

- 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 16, 22/d ve 22/e maddeleri uyarınca sermaye piyasasında bağımsız denetime ilişkin standart, ilke ve kuralları belirlemek amacıyla Resmi Gazete’nin 04.03.1996 tarih ve 22570 sayılı nüshasında yayımlanan Seri: X, No: 16 sayılı **Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: X, No: 19)** yayımlanmıştır.

25 Ekim 2002 tarih ve 24917 sayılı Resmi Gazete’de,

- 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun değişik 31 ve 34’üncü maddeleri çerçevesinde, aracı kurumların sermayelerine ve sermaye yeterliliğine ilişkin esasları düzenlemek amacıyla Resmi Gazete’nin 26.06.1998 tarihli ve 23384 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanan **Seri: V, No: 34 sayılı Aracı Kurumların Sermayelerine ve Sermaye Yeterliliğine İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: V, No: 58)** yayımlanmıştır.

25 Ekim 2002 tarih ve 24917 sayılı Resmi Gazete’de,

- Menkul kıymetlerin geri alma taahhüdü ile satım ve geri alma taahhüdü ile alım işlemleri, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun değişik 22’nci maddesinin (k) bendinin verdiği yetkiye dayanılarak Resmi Gazete’nin 31.07.1992 tarihli ve 21301 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanan **Menkul Kıymetlerin Geri Alma veya Satma Taahhüdü ile Alım Satım Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: V, No: 57)** yayımlanmıştır.

25 Temmuz 2002 tarih ve 24826 sayılı Resmi Gazete’de,

- Bakanlar Kurulu’nun 2/10/1984 tarihli ve 84/8581 sayılı Kararıyla yürürlüğe konulan **Menkul Kıymetler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik** yayımlanmıştır. Yönetmelik ile Borsa Başkanının ve Borsa personelinin Borsayı temsilen görev yapmakta olduğu iştiraklerden alacakları yıllık nakdi menfaatlerin toplamına sınırlama getirilmiştir.

29 Haziran 2002 tarih ve 24800 sayılı Resmi Gazete’de,

- 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun değişik 31 ve 34’üncü maddeleri çerçevesinde, aracı kurumların sermayelerine ve sermaye yeterliliğine ilişkin esasları düzenlemek amacıyla, Resmi Gazete’nin 26.06.1998 tarihli ve 23384 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanan **Aracı Kurumların Sermayelerine ve Sermaye Yeterliliğine İlişkin Esaslar Tebliği (Seri: V, No:34)’nde Değişiklik Yapan Tebliğ (Seri: V, No:56)** yayımlanmıştır.
- Resmi Gazete’nin 13.12.1987 tarih ve 19663 sayılı nüshasında yayımlanarak yürürlüğe giren “Sermaye Piyasasında Bağımsız Dış Denetleme Hakkında Yönetmelik’in 8’inci maddesinde tanımlanan sürekli denetlemeye tabi Ortaklık ve Kuruluşlara ilişkin Resmi Gazete’nin 18.02.1992 tarihli ve 21146 sayılı nüshasında yayımlanan **Sermaye Piyasasında Bağımsız Dış Denetleme Hakkında Yönetmelik Hükümlerine Göre Sürekli ve Sınırlı Denetlemeye Tabi Ortaklık ve Kuruluşların Belirlen-**

mesi Hakkında Tebliğ (Seri: X, No:12)'de Değişiklik Yapan Tebliğ (Seri: X, No:18) yayımlanmıştır.

15 Haziran 2002 tarih ve 24786 sayılı Resmi Gazete'de,

- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yönetmeliği'nin 19'uncu maddesine dayanılarak, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda faaliyet gösteren Hisse Senetleri Piyasasının çalışma esas ve kurallarını belirlemek amacıyla, Resmi Gazete'nin 19.02.1996 tarih ve 22559 sayılı nüshasında yayımlanan **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Hisse Senetleri Piyasası Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik** yayımlanmıştır.
- Menkul Kıymetler Borsaları Hakkında 91 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 11'inci maddesine dayanılarak, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın çalışma esas ve kurallarına ilişkin Resmi Gazete'nin 19.02.1996 tarih ve 22559 sayılı nüshasında yayımlanan **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik** yayımlanmıştır.
- Resmi Gazete'nin 01.04.1995 tarih ve 22245 sayılı nüshasında yayımlanan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Uluslararası Menkul Kıymetler Serbest Bölgesi Kurulmasına Dair 95/6571 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 3'üncü maddesi çerçevesinde İMKB Menkul Kıymetler Serbest Bölgesi'nde faaliyet gösterecek Uluslararası Pazar'ın kuruluş amacına paralel olarak uluslararası sermayenin Borsa'ya yönelmesini teşvik etmek ve yatırımcılar için sermaye piyasası araçları üzerinde yapacakları işlemler için şeffaf ve güvenilir bir ortam yaratmak, fiyatların serbest piyasada rekabet ortamında belirlenmesini ve yatırımların likiditesini sağlamak ve yatırımın çeşitliliğini gerçekleştirmek amacıyla Resmi Gazete'nin 14.06.1996 tarih ve 22666 sayılı nüshasında yayımlanan **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Uluslararası Pazar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik** yayımlanmıştır.

12 Haziran 2002 tarih ve 24783 sayılı Resmi Gazete'de,

- 28 Temmuz 1981 tarih ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun değişik 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (r) ve (t) bentlerine dayanılarak hazırlanan sermaye piyasası mevzuatına tabi ortaklıkların, sermaye piyasası mevzuatı uyarınca değerlendirme yaptırılmaları zorunlu tutulan işlemlere dair değerlendirme hizmeti vermek için Kurulca listeye alınacak gayrimenkul değerlendirme şirketlerine ilişkin esasları belirlemek amacıyla Resmi Gazete'nin 12.08.2001 tarih ve 24491 sayılı nüshasında yayımlanan **Sermaye Piyasası Mevzuatı Çerçevesinde Değerleme Hizmeti Verecek Şirketlere ve Bu Şirketlerin Kurulca Listeye Alınmalarına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: VIII, No: 35)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliği (Seri: VIII, No:36)** yayımlanmıştır.

22 Nisan 2002 tarih ve 24734 sayılı Resmi Gazete'de,

- 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (s) bendi ile 30'uncu maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ve 31, 32, 34'üncü maddelerine dayanılarak, yatırım danışmanlığı faaliyeti ve bu faaliyeti yapacak kurumlarla sermaye piyasasında medya ve elektronik ortamda yatırım tavsiyelerinde bulunacak kişi ve kuruluşlara ilişkin ilke ve esasları düzenleyen **Yatırım Danışmanlığı Faaliyetine ve Bu Faaliyette Bulunacak Kurumlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: V, No: 55)** yayımlanmıştır.

- Resmi Gazete'nin 19.12.1996 tarihli ve 22852 sayılı nüshasında yayımlanan **Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği (Seri: VII, No: 10)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VII, No: 20)** yayımlanmıştır.

14 Nisan 2002 tarih ve 24726 sayılı Resmi Gazete'de,

- 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa 4487 sayılı Kanunla eklenen ek 1'inci maddeyle kurulmuş bulunan ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden birer, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nden bir yeminli mali müşavir ve bir serbest muhasebeci mali müşavir olmak üzere 9 üyeden oluşan **Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Başkanlığı'nın 07.03.2002 tarih ve 1 Sayılı Kararı** yayımlanmıştır.

6 Nisan 2002 tarih ve 24718 sayılı Resmi Gazete'de,

- Resmi Gazete'nin 07.04.2001 ve 24366 sayılı nüshasında yayımlanan 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ve Resmi Gazete'nin 28.02.2002 tarih ve 24681 sayılı nüshasında yayımlanarak yürürlüğe giren Emeklilik Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik uyarınca, verilecek izinlerle ilgili yapılacak başvurularda yer alacak bilgi, belge ve formlara ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesini teminen **Emeklilik Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2002/1)** yayımlanmıştır.

4 Nisan 2002 tarih ve 24716 sayılı Resmi Gazete'de,

- Aracı kuruluşlar, bunların yönetici ve çalışanları ile diğer gerçek ve tüzel kişilerin, yapay olarak, sermaye piyasası araçlarının, arz ve talebini etkilemek, aktif bir piyasanın varlığı izlenimini uyandırmak, fiyatlarını aynı seviyede tutmak, artırmak veya azaltmak amacıyla alım ve satımı fiillerine katkıda bulunmak, yardımcı olmak veya zemin hazırlamak sonucunu doğurabilecek iş ve işlemlerde bulunmalarının önlenmesini teminen Resmi Gazete'nin 07.09.2000 tarih ve 24163 sayılı nüshasında yayınlanan Seri: V, No: 46 sayılı Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ'e bir madde eklenmesine ilişkin **Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: V, No: 46)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliği (Seri: V, No: 54)** yayımlanmıştır.

17 Mart 2002 tarih ve 24698 sayılı Resmi Gazete'de,

- 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa 4487 sayılı Kanunla eklenen ek 1'inci maddeyle kurulmuş bulunan ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden birer, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nden bir yeminli mali müşavir ve bir serbest muhasebeci mali müşavir olmak üzere 9 üyeden oluşan "Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu" (Kurul), 7/3/2002 tarihinde faaliyete geçmesine ilişkin olarak Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Başkanlığı'ndan **Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu 07.03.2002 tarih ve 1 sayılı Kararına İlişkin İlan** yayımlanmıştır.

28 Şubat 2002 tarih ve 24681 sayılı Resmi Gazete'de,

- **Emeklilik Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.

- **Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.
- **Bireysel Emeklilik Aracıları Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.
- **Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.

31 Ocak 2002 tarih ve 24657 sayılı Resmi Gazete’de,

- Resmi Gazete’nin 19.12.1996 tarih ve 22852 sayılı nüshasında yayımlanan **Seri: VII, No: 10 Sayılı Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VII, No: 19)** yayımlanmıştır.

17 Ocak 2002 tarih ve 24643 sayılı Resmi Gazete’de,

- Resmi Gazete’nin 28.11.2001 tarih ve 24597 sayılı nüshasında yayımlanan **Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: XI, No: 20)**’in geçici 1’inci maddesinin yürürlükten kaldırılıp, 41’inci maddesi değiştirilerek uygulamanın 01.01.2003 tarihinden sonra sona eren yıllık ve bundan sonra gelecek ilk ara mali tablolardan geçerli olmak üzere, dileyen işletmelerin, 31.12.2001 tarihinde ve daha sonra sona eren yıllık hesap döneminden başlamak üzere, uygulanmasına olanak sağlayan **Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: XI, No: 23)** yayımlanmıştır.

- Resmi Gazete’nin 13.11.2001 tarih ve 24582 sayılı nüshasında yayımlanan **Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: XI, No: 21)**’in 23’üncü maddesini değiştirerek, uygulamanın 01.01.2003 tarihinden sonra sona eren yıllık ve bundan sonra gelecek ilk ara mali tablolardan geçerli olmak üzere, dileyen işletmelerin, 31.12.2001 tarihinde ve daha sonra sona eren yıllık hesap döneminden başlamak üzere uygulanmasına olanak sağlayan **Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: XI, No: 22)** yayımlanmıştır.

13 Ocak 2002 tarih ve 24639 sayılı Resmi Gazete’de,

- İMKB Kotasyon Yönetmeliği’nin 9’uncu maddesinin A-I/2d bendinde yer alan "Ödenmiş veya çıkarılmış sermayesinin en az 1,250 milyar TL. olması" şartının aynı bendin Borsa Yönetim Kurulu’na verdiği yetkiye dayanılarak, 1/1/2002 tarihinden itibaren işlem görme başvurusunda bulunacak şirketler için 2 trilyon TL. olarak belirlenmesine karar verilmesine ilişkin **Borsa Kotuna Alınacak Menkul Kıymetler İçin Şartlar Konusunda Yer Alan Ödenmiş veya Çıkarılmış Sermayeye İlişkin İlan** yayımlanmıştır.

6 Ocak 2002 tarih ve 24632 sayılı Resmi Gazete’de,

- Menkul Kıymetler Borsaları Hakkında 91 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11’inci maddesine dayanılarak, Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığının 19.10.1984 tarihli onayı ile kurulması kararlaştırılan ve Resmi Gazete’nin 19.02.1996 tarih ve 22559 sayılı nüshasında yayımlanan **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yönetmeliği’nin 40 ve 41’inci Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik** yayımlanmıştır.

5 Ocak 2002 tarih ve 24631 sayılı Resmi Gazete’de,

- Menkul Kıymetler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğe ilişkin Bakanlar Kurulu’nun 2001/3463 sayılı Karar’ı yayımlanmıştır.

IV. Vergi Kanunlarına İlişkin Düzenlemeler

28 Aralık 2002 tarih ve 24977 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4751 sayılı Kanunla 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 11, 21 ve 29’ncu maddelerinde yapılan değişikliklerin uygulamasına ilişkin açıklamaların yapıldığı **Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliğ (Seri No: 35)** yayımlanmıştır.
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 177, 232, 252 ve 313 üncü maddelerinde yer alan tutarların artırılmasına ilişkin **213 Sayılı Vergi Usul Kanununun 177, 232, 252 ve 313 üncü Maddeleri ile İlgili Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında 2002/4983 Sayılı Karar** yayımlanmıştır.
- 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu’nun mükerrer 30’uncu maddesinin birinci fıkrası hükmü gereğince, Kanuna ekli (1) sayılı tabloda yer alan ve 39 Seri No’lu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliğ (3) ile tespit edilen maktu vergilerin (maktu ve nispi vergilerin asgari ve azami miktarlarını belirleyen hadler dahil) yeniden değerlendirme oranında artırılmasına ilişkin **Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliğ (Seri No: 40)** yayımlanmıştır.
- 213 sayılı Vergi Usul Kanununun Mükerrer 414’üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hükme göre, Vergi Usul Kanununun 104, Mükerrer 115, 343, 352 (Kanuna Bağlı Cetvel), 353, Mükerrer 355 ve 356’ıncı maddelerinde yer alıp 2002 yılında uygulanan miktarların, 2002 yılı için tespit edilen yeniden değerlendirme oranında (yüzde 59) artırılmasına ilişkin **Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğ (Sıra No: 311)** yayımlanmıştır.
- 210 sayılı Değerli Kağıtlar Kanununun 2343 sayılı Kanunla değişik 1’inci maddesi ile Maliye Bakanlığına tanınan yetkiye istinaden, 210 sayılı Kanuna ekli ve 3239 sayılı Kanunla değişik Değerli Kağıtlar Tablosunda yer alan değerli kağıtların bedelleri 01.01.2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yeniden tespit eden **Değerli Kağıtlar Kanunu Genel Tebliğ (Seri No: 20)** yayımlanmıştır.
- 492 sayılı Kanunun mükerrer 138’inci maddesi hükmü gereğince, Kanuna bağlı tarifelerde yer alan ve 38 Seri No’lu Harçlar Kanunu Genel Tebliği ile tespit edilen maktu harçların (maktu ve nispi harçların asgari ve azami miktarlarını belirleyen hadleri dahil) yeniden değerlendirme oranında artırılmasına ilişkin **Harçlar Kanunu Genel Tebliğ (Seri No: 40)** yayımlanmıştır.
- 2002 takvim yılında elde edilen menkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratların vergilendirilmesine ilişkin açıklamalar hakkında **Gelir Vergisi Genel Tebliğ (Seri No: 245)** yayımlanmıştır.
- Gelir Vergisi Kanununun 21, Ek 2, 47, 48’inci maddelerinde yeralan maktu had ve tutarlar, basit usule tabi mükelleflerin belge düzenine ilişkin açıklamalar hakkında **Gelir Vergisi Genel Tebliğ (Seri No: 246)** yayımlanmıştır.

8 Aralık 2002 tarih ve 24957 sayılı Resmi Gazete’de,

- **Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğ (Sıra No: 310)** yayımlanmıştır. Tebliğ ile 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298’inci maddesinin (10) numaralı bendinde belirlenen oranlar uyarınca yeniden değerlendirme oranı 2002 yılı için yüzde 59 (elli dokuz virgöl sıfır) olarak tespit edilmiştir.

26 Ekim 2002 tarih ve 24918 sayılı Resmi Gazete’de,

- **Kurumlar Vergisi Genel Tebliğ (Seri No: 78)** yayımlanmıştır. Tebliğ ile gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 2002 yılı Temmuz-Eylül geçici vergi dönemi dokuz aylık kazançlarının tespitinde gider indirimi kısıtlaması uygulamasına esas alınacak indirim oranı yüzde 83,2 olarak tespit edilmiş olup, tespit edilen orana göre mükelleflerin kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin gider ve maliyet unsurlarının (yüzde 83,2 x yüzde 25 =) Yüzde 20,8’ini kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alacakları hükme bağlanmıştır.

2 Ekim 2002 tarih ve 24894 sayılı Resmi Gazete’de,

- **Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğ (Sıra No: 309)** yayımlanmıştır. Tebliğ ile 2002 yılının dokuz aylık geçici vergi döneminde uygulanacak yeniden değerlendirme oranı yüzde 42,47 (kırk iki virgöl kırk yedi) olarak tespit edilmiştir.

31 Temmuz 2002 tarih ve 24832 sayılı Resmi Gazete’de,

- Maliye Bakanlığından **Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:77)** yayımlanmıştır. Tebliğ ile 4008 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununun 41’inci maddesine eklenen 8 ve Kurumlar Vergisi Kanununun 15’inci maddesine eklenen 13 numaralı bent hükmü uyarınca gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 2002 yılı Nisan-Haziran ikinci geçici vergi dönemi altı aylık kazançları için gider indirimi kısıtlaması uygulamasına esas alınacak indirim oranı yüzde 78,66 olarak tespit edilmiştir. Mükelleflerce, kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin gider ve maliyet unsurlarının (yüzde 78,66xyüzde 25=) Yüzde 19,66’sını kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacaktır.

30 Temmuz 2002 tarih ve 24831 sayılı Resmi Gazete’de,

- Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespiti Hakkında **2002/4480 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

- Özel Tüketim Vergisi Tutarlarının Belirlenmesine Dair **2002/4482 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

- 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanununun Değişik 33’üncü Maddesinde Yer Alan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Nispetlerinin Tespiti Hakkındaki 28/8/1998 Tarihli ve 98/11591 Sayılı Kararnamenin Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin **2002/4506 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** yayımlanmıştır. Yapılan değişiklikle anılan Kararın 1’inci maddesinin (e) fıkrası değiştirilerek, kambiyo gider vergisi, kambiyo muamelelerinde satış tutarı üzerinden yüzde bir, bankalararası satış muamelelerinde satış tutarı üzerinden yüzde sıfır olarak yeniden belirlenmiştir.

- **Özel Tüketim Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)** yayımlanmıştır.

14 Temmuz 2002 tarih ve 24815 sayılı Resmi Gazete’de,

- **2002 yılının altı aylık geçici vergi döneminde uygulanacak yeniden değerlendirme oranının yüzde 27,65 olarak tespit edilmesine ilişkin 308 Sıra Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği yayımlanmıştır.**

5 Temmuz 2002 tarih ve 24806 sayılı Resmi Gazete’de,

- Resmi Gazete’nin 23.11.2001 tarih ve 24592 sayılı nüshasında yayımlanan 84 Seri No’lu, 10.01.1996 tarih ve 22519 sayılı nüshasında yayımlanan 51 Seri No’lu ve 01.03.2001 tarih ve 24333 sayılı nüshasında yayımlanan 84 Seri No’lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliğlerinde değişiklik yapan **Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 86)** yayımlanmıştır.

29 Haziran 2002 tarih ve 24800 sayılı Resmi Gazete’de,

- Dar Mükellefiyete Tabi Kurumların Tevkifatı Tabi Kazanç ve İratlarından Yapılacak Tevkifat Nispetleri Hakkında 2002/4370 Sayılı Karar yayımlanmıştır. Karar ile 3 Haziran 1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun değişik 24’üncü maddesinde yazılı ödemelerden; bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizlerden yüzde 16 oranında tevkifat yapılacağı hükme bağlanmıştır.

- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 94’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (8) numaralı bendinde yer alan ödemelerden yapılacak vergi tevkifatı hakkında 2002/4369 Sayılı Karar yayımlanmıştır. Karar ile 31.12.1960 tarihli 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun değişik 94’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (8) numaralı bendinde yazılı ödemelerden; bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizlerde yüzde 16 oranında tevkifat yapılacağı hükme bağlanmıştır.

22 Haziran 2002 tarih ve 24793 sayılı Resmi Gazete’de,

- **Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 12.6.2002 Kabul tarihli ve 4761 Sayılı Kanun** yayımlanmıştır. Kanun ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu, 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu, 492 Sayılı Harçlar Kanunu, 4731 Sayılı 17.08.1999 ve 12.11.1999 Tarihlerinde meydana Gelen Depremlerden Zarar Görenlerin Vergi Borçları ve Vergi Cezalarının terkinin ile Vergi Usul Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu ve Organize Sanayi Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununda değişiklikler yapılmıştır.

12 Haziran 2002 tarih ve 24783 sayılı Resmi Gazete’de,

- **4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu** yayımlanmıştır.

11 Mayıs 2002 tarih ve 24752 sayılı Resmi Gazete’de,

- 4008 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 41’inci maddesine eklenen 8 ve Kurumlar Vergisi Kanununun 15’inci maddesine eklenen 13 numaralı bent hükümleri uyarınca, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 2002 yılı Ocak-Mart geçici vergi dönemi kazançları için gider indirimi kısıtlaması uygulamasına esas alınacak indirim oranının yüzde 83,3 olarak tespit edilmesine ve tespit edilen bu orana göre mükelleflerin kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin gider ve maliyet unsurlarının (yüzde 83,3 x yüzde

25 =) Yüzde120,8'ini kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınmasına ilişkin **Kurumlar Vergisi Genel Tebliğ (Seri No:75)** yayımlanmıştır.

9 Nisan 2002 tarih ve 24721 sayılı Resmi Gazete'de,

- Vergi Usul Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu ve Harçlar Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin **4751 sayılı Kanun** yayımlanmıştır.

5 Nisan 2002 tarih ve 24717 sayılı Resmi Gazete'de,

- **193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 120'nci maddesi uygulaması kapsamında 2002 yılının birinci üç aylık geçici vergi döneminde uygulanacak yeniden değerlendirme oranının yüzde 15,22 tespit edildiğinin açıklayan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 304) yayımlanmıştır.**

2 Şubat 2002 tarih ve 24659 sayılı Resmi Gazete'de,

- Resmi Gazete'nin 31.01.2002 tarih ve 24657 sayılı nüshasında yayımlanan 2002/335 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yüzde 7 olarak belirlenen 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 51'inci maddesinin 1'inci fıkrasında yer alan gecikme zammı nispeti uygulaması hakkında **422 Seri No'lu Tahsilat Genel Tebliği,**

- 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48'inci maddesine göre yıllık yüzde 72 oranında uygulanan tecil faiz oranını yayımı tarihinden geçerli olmak üzere yıllık yüzde 60 olarak yeniden belirlenmesine ilişkin **421 Seri No'lu Tahsilat Genel Tebliği** yayımlanmıştır.

31 Ocak 2002 tarih ve 24657 sayılı Resmi Gazete'de,

- Resmi Gazete'nin 29.03.2001 tarih ve 24357 sayılı nüshasında yayımlanan 2001/175 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yüzde 10 oranında uygulanan, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 51'inci maddesinin 1'inci fıkrasında yer alan gecikme zammı nispetini, her ay için ayrı ayrı olmak üzere yüzde 7 olarak belirleyen **2002/3550 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı,**

- Borsada rayici olmayan yabancı paraların ve bu paralarla olan senetli ve senetsiz alacak ve borçların değerlemesinde 2001 yılı sonu itibarıyla uygulanacak olan kurlara ilişkin **303 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği** yayımlanmıştır

26 Ocak 2002 tarih ve 24652 sayılı Resmi Gazete'de,

- **39 Seri No'lu Harçlar Kanunu Genel Tebliğ** yayımlanmıştır.

- 32 Sıra No'lu Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Genel Tebliği **yayımlanmıştır**

21 Ocak 2002 tarih ve 24647 sayılı Resmi Gazete'de,

- Uygulanmakta olan ekonomik istikrar programı çerçevesinde bazı fonların tasfiye edilmesine ilişkin, Resmi Gazete'nin 03.03.2001 tarih ve 24335 Mükerrer sayısında yayımlanan "Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında 4629 Sayılı Kanun" ile 3 Temmuz 2001 tarih ve 24451 sayılı nüshasında yayımlanan "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 4684 Sayılı Kanun" hükümleri çerçevesinde tasfiye edilen fonlarla ilgili Maliye Bakanlığı açıklamalarının yer aldığı **2002 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı-Tasfiye Edilen Fonlar-(Sıra No: 3),**

- 4008 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununun 41'inci maddesine eklenen 8 ve Kurumlar Vergisi Kanununun 15'inci maddesine eklenen 13 numaralı bent hükümleri uyarınca, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 2001 yılı kazançları için gider indirimi kistası uygulamasına esas alınacak indirim oranı yüzde 58.8 olarak tespit edildiğinden mükelleflerin, kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin gider ve maliyet unsurlarının (yüzde 58,8 x yüzde 25) yüzde 14,7'sinin kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alacağına ilişkin **74 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği** yayımlanmıştır.

V. Diğer Düzenlemeler

14 Aralık 2002 tarih ve 24963 sayılı Resmi Gazete'de,

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığından **4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 8'inci, 22'nci ve Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri Yönetmeliği'nin 5'inci Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ (TRKGM-2002/7)** yayımlanmıştır.

- Kamu İhale Kurumu'ndan 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında bulunan idarelerin, bu Kanuna göre gerçekleştirecekleri a) danışmanlık dışındaki hizmet alımı ihalelerinin esas ve usullerinin düzenlenmesini teminen "Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği", b) mal alım ihalelerinde uygulayacakları esas ve usullerin düzenlenmesini teminen "Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği" c) yapım işleri ihaleleri esas ve usullerinin düzenlenmesini teminen "Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği" yayımlanmıştır.

15 Kasım 2002 tarih ve 24937 sayılı Resmi Gazete'de,

- Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinden **Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Kaşe Kullanma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır. 3568 sayılı Kanunun 50'nci maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanan Yönetmelik ile çalışanlar listesine kayıtlı bulunan meslek mensupları ile çalışanlar listesine kayıtlı olmamakla birlikte çalıştıkları mükelleflerin muhasebesinin sevk ve idaresinden sorumlu olan ve beyannamelerini imzalayan meslek mensuplarının düzenlemek durumunda bulundukları resmi ve mesleki belgelerde özel kaşe kullanmalarıyla ilgili usul ve esasların düzenlenmesi amaçlanmıştır.

10 Kasım 2002 tarih ve 24932 sayılı Resmi Gazete'de,

- 4208 sayılı Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak; kimlik tespiti, bilgi verme, şüpheli işlemler, aklamaya konu menfaat ve değerlerin belirlenmesi ile araştırma ve inceleme yöntemlerine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesini teminen Resmi Gazete'nin 02.07.1997 tarih ve 23037 sayılı nüshasında yayımlanan Yönetmelikte 13.1.2000 tarihli ve 2000/65 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılan değişikliklerle ilişkin **Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliğ (Sıra No: 4)** yayımlanmıştır.

4 Kasım 2002 tarih ve 24926 sayılı Resmi Gazete'de,

- **Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Genel Tebliğ (Sıra No: 33)** yayımlanmıştır. Tebliğ ile Maliye Bakanlığı'na tanınan yetkilere dayanılarak, solvent türevlerinin 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun 8'inci maddesinin 1'inci fıkrası kapsamında teslimine ilişkin tecil-terkin uygulamasıyla bu uygulama çerçevesinde indirimli teminat imkanından

yararlanılması, yeminli mali müşavirler tarafından düzenlenecek "Üretim Tasdik Raporu" ibraz edilmesi şartına bağlanmış olup konuya ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

17 Ekim 2002 tarih ve 24909 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de,

- **Bakanlar Kurulundan 2003 Yılı Programı ile 2003 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair 2002/4810 Sayılı Karar yayımlanmıştır.**

16 Ekim 2002 tarih ve 24908 sayılı Resmi Gazete’de,

- **Hazine Müsteşarlığı’ndan, 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununa istinaden faaliyetlerine son verilen, iflas eden yada tasfiye edilmekte olan sigorta şirketlerinin teminatlarının sigortalı alacaklarına tahsis edilmesine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesini teminen Sigorta Şirketlerinin Faaliyetine Son Verilmesi ve Tasfiye İşlemlerinin Yürütülmesi Sırasında Teminatların Sigortalı Alacaklarına Tahsis Edilmesine İlişkin Tebliğ (Sıra No: 7) yayımlanmıştır.**

1 Eylül 2002 tarih ve 24863 sayılı Resmi Gazete’de,

- Ülkenin kalkınma hedeflerini dikkate alarak, piyasalarda güven ve istikrarı koruyarak ve makro ekonomik dengeleri gözeterek, Devletin iç ve dış borçlanmasına, hibe almasına, borç ve hibe vermesine, nakit yönetiminin maliye ve para politikaları ile koordineli olarak yürütülmesine; verilecek garantilerin, bu borçlanma ve garantilerden doğan finansal alacaklar ile Devlet iç ve Devlet dış borcunun etkin bir şekilde yönetimine ve izlenmesine, Hazine Müsteşarlığı ile genel, katma ve özerk bütçeli kurum ve kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri, özel hukuk hükümlerine tabi olmakla beraber sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait olan kuruluşlar, fonlar, kamu bankaları, yatırım ve kalkınma bankaları, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluşlar ile sair yerel yönetim kuruluşları, yap-işlet-devret, yap-işlet ve işletme hakkı devri ve benzeri finansman modelleri çerçevesinde gerçekleştirilmesi öngörülen projeler kapsamında ödeme yükümlülükleri Hazine Müsteşarlığınca garanti edilen kuruluşlar ve hibelerle sınırlı olmak kaydıyla sivil toplum örgütleri arasındaki mali ilişkilerin düzenlenmesine ve bu hususlar dahil olmak üzere Müsteşarlık tarafından üstlenilen her türlü mali yükümlülüğün geri ödenmesi, ilgili bütçe hesaplarına kaydedilmesi ve raporlanmasına ilişkin usul ve esasların düzenleyen, Resmi Gazete’nin 09.04.2002 tarih ve 24721 sayılı nüshasında yayımlanan 28.03.2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’un “Düzenleme yapma ve danışmanlık hizmetleri” başlıklı 16’ncı maddesi uyarınca hazırlanan, borç ve risk yönetiminin koordinasyonu ve yürütülmesine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesini teminen **Borç ve Risk Yönetiminin Koordinasyonu ve Yürütülmesine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.

24 Ağustos 2002 tarih ve 24856 sayılı Resmi Gazete’de,

- Türk Ticaret Kanunu’nun 274’üncü maddesi ile 3143 sayılı Kanun’un 33’üncü maddesine istinaden sermayeleri, 2001/3500 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen miktarların altında bulunan anonim ve limited şirketlerin sermayelerini yeni asgari miktarlara yükseltmelerine ve sermaye artırımının gerçekleştirme sürelerine ilişkin, 23.03.2002 tarihli ve 24704 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Miktarlara Yükseltmelerine İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: İç Ticaret –2002/2)” ile belirlenen en son müracaat süresinin 31.12.2003 tarihine, işlemlerin tamamlanma süresinin ise 30.06.2004 tarihine kadar uzatılmasına ilişkin **Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Miktarlara Yükseltme**

Sürelerinin Uzatılmasına İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: İç Ticaret –2002/4) yayımlanmıştır.

17 Ağustos 2002 tarih ve 24849 sayılı Resmi Gazete’de,

- Resmi Gazete’nin 10.03.1993 tarih ve 21520 sayılı nüshasında yayımlanan **Serbest Bölgeler Uygulama Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik** yayımlanmıştır.

15 Ağustos 2002 tarih ve 24847 sayılı Resmi Gazete’de,

- 158 sayılı ILO sözleşmesi hükümleri paralelinde 1475 sayılı İş Kanunu’nda iş güvencesine yönelik düzenlemelerin yapılması, aynı kapsamda Basın İş Kanunu, Deniz İş Kanunu, Borçlar Kanunu’nda ve tarım işlerinde çalışmalarla ilgili yeni düzenlemelere gidilmesini teminen **İş Kanunu, Sendikalar Kanunu ile Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında 4773 Sayılı Kanun** yayımlanmıştır.

14 Ağustos 2002 tarih ve 24846 sayılı Resmi Gazete’de

- 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun yönetmelikle düzenlenmesini öngördüğü konuları düzenlemek ve uygulamaya yön verecek hususlara açıklık getirilmesini teminen 31.05.2002 tarih ve 24771 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanan **Gümrük Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır. Değişiklik ile Yönetmeliğin 653 üncü maddesi değiştirilerek gümrüklere hitaben verilecek teminat mektuplarının 655’inci maddedeki kayıt ve şartlara uygun, alacak miktarını karşılayabilecek değerde ve verilen teminat mektubuna konu gümrük işlemine ilişkin süre belli ise teminat mektubunun bu süreye göre verilmesinin gerektiği, sürenin belirsiz olduğu hallerde teminat mektubunun bir yıl süreli olarak düzenlenmesi ve bir yılın dolmasından 15 gün önce yükümlü tarafından ibraz edilecek bir yıllık süreyi kapsayan yeni bir teminat mektubu ile değiştirilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır.

23 Temmuz 2002 tarih ve 24824 sayılı Resmi Gazete’de,

- 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun 539 sayılı K.H.K. ile değişik 2’nci maddesinin yedinci fıkrasına istinaden, aynı maddenin 2’inci fıkrasının (c) bendinde belirtilen asgari ödenmiş sermaye miktarı 8 trilyon Türk lirasına yükseltilmesine ilişkin **Sigorta Murakabe Kanununa İlişkin 6 Sayılı Tebliğ** yayımlanmıştır.

20 Temmuz 2002 tarih ve 24821 sayılı Resmi Gazete’de,

- Kamu İhale Kurumunun her türlü mal veya hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesinin amaçlandığı **Kamu İhale Kurumu İhale Yönetmeliği’nin** yürürlüğe konulmasına ilişkin **Bakanlar Kurulu’nun 2002/4426 Sayılı Kararı** yayımlanmıştır.

15 Haziran 2002 ve 24786 sayılı Resmi Gazete’de,

- **Belgesiz İhracat Kredileri ile Vergi Resim Harç İstisnası Belgeleri Hakkında 2002/4166 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** yayımlanmıştır. 01.01.1997 tarihinden itibaren kullanılan Belgesiz İhracat Kredileri (Sevk öncesi TL. ihracat kredisi, TL. olarak kullanılan döviz kredisi, prefinansman ve peşin döviz) ile düzenlenen Vergi Resim Harç İstisnası Belgelerinin ihracat taahhütlerinin kapatılamamış ihracat taahhütlerinin kapatılmasına ilişkin esas ve usuller belirlenmiştir.

8 Haziran 2002 tarih ve 24779 sayılı Resmi Gazete’de,

- 1211 sayılı TC Merkez Bankası Kanunu’nun değişik 29’uncu maddesi ile 2451 sayılı Kanuna 4158 sayılı kanunla eklenen ek madde gereğince TC Merkez Bankası Başkan (Guvernör) Yardımcılığına Hasan Şükrü Binay’ın yeniden atanmasına ilişkin **2002/2909 Sayılı Karar** yayımlanmıştır.

- 1211 sayılı TC Merkez Bankası Kanunu’nun değişik 29’uncu maddesi ile 2451 sayılı Kanuna 4158 sayılı Kanunla eklenen ek madde gereğince TC Merkez Bankası Başkan (Guvernör) Yardımcılığına Sedef Ayalp’in atanmasına ilişkin **2002/2910 Sayılı Karar** yayımlanmıştır.

27 Nisan 2002 tarih ve 24738 sayılı Resmi Gazete’de,

- Resmi Gazete’nin 22.8.1985 tarihli ve 18850 sayılı nüshasında yayımlanan Maden Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte değişiklik yapılarak, Avrupa Birliği Ülkelerinin dışındaki ülkelerden yapılacak, demir cevheri, krom cevheri, petrokok ve ısınma amaçlı kömürden alınacak kesinti, ithal edilen demir cevheri, krom cevheri, petrokok ve kömürün gümrük resmine esas bedelinin yüzde biri oranında olup ithalat sırasında; ithalata aracılık yapan banka tarafından kesilerek Genel Bütçe’ye aktarılmasını öngören **Maden Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 51’inci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik** yayımlanmıştır.

18 Nisan 2002 tarih ve 24730 sayılı Resmi Gazete’de,

- 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu’nun değişik 2’nci ve 412 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile eklenen Ek 1’inci maddesi hükmüne dayanılarak, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı’na verilen görevlerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla Toplu Konut İdaresi kaynaklarının kullanımına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla 2002/3888 sayılı Bakanlar Kurulu Karar Eki Toplu Konut İdaresi Kaynaklarının kullanım şekline ilişkin yönetmelik yayımlanmıştır. Yönetmelik’in dördüncü bölümünde “Banka Kaynaklarından Açılan Konut Kredilerinin Devralınmasına” ilişkin esas ve usullere yer verilmiştir.

12 Nisan 2002 tarih ve 24724 sayılı Resmi Gazete’de,

- Resmi Gazete’nin 09.04.2002 tarih ve 24721 sayılı nüshasında yayımlanan 4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’un 8’inci ve 14’üncü maddeleri uyarınca Müsteşarlık tarafından Uluslararası Kredili İhale (UKİ) izni verilen ve/veya uluslararası kuruluşlar ve yabancı hükümetlerden sağlanan kredilerle finanse edilen kamu projeleri için Hazine Geri Ödeme Garantisi verilmesi ile Hazine Yatırım Garantisi verilmesi, Hazine Garantilerinin verilmesine ilişkin garanti ücretinin belirlenmesi, garantinin değerlendirilmesi, izlenmesi, bütçeleştirilmesi, raporlanması, riskin sınıflandırılması ve paylaşımı, garantiye ilişkin bilgilerin kamuoyuna açıklanması, Hazine yatırım garantisi kapsamında garanti edilen tutarın tespit edilmesi ve garanti kapsamında geri ödemelerin güvence altına alınmasına yönelik tedbirlere ilişkin esas ve usullerin belirlenmesini teminen **Hazine Garantileri Verilmesi, İzlenmesi, Bütçeleştirilmesi ve Raporlanmasına İlişkin Esas ve Usullere Dair Yönetmelik** yayımlanmıştır.

9 Nisan 2002 tarih ve 24721 sayılı Resmi Gazete’de,

- Ülkenin kalkınma hedeflerini dikkate alarak, piyasalarda güven ve istikrarı koruyarak ve makro ekonomik dengeleri gözeterek, Devletin iç ve dış borçlanmasına, hibe almasına, borç ve hibe vermesine, nakit yönetiminin maliye ve para politikaları ile

koordineli bir şekilde yürütülmesine; verilecek garantilerin, bu borçlanma ve garantilerden doğan finansal alacaklar ile Devlet iç ve Devlet dış borcunun etkin bir şekilde yönetimine ve izlenmesine, Hazine Müsteşarlığı ile genel, katma ve özerk bütçeli kurum ve kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri, özel hukuk hükümlerine tabi olmakla beraber sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait olan kuruluşlar, fonlar, kamu bankaları, yatırım ve kalkınma bankaları, büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluşlar ile sair yerel yönetim kuruluşları, yap-işlet-devret, yap-işlet ve işletme hakkı devri ve benzeri finansman modelleri çerçevesinde gerçekleştirilmesi öngörülen projeler kapsamında ödeme yükümlülükleri Hazine Müsteşarlığınca garanti edilen kuruluşlar ve hibelerle sınırlı olmak kaydıyla sivil toplum örgütleri arasındaki mali ilişkilerin düzenlenmesine ve bu hususlar dahil olmak üzere Müsteşarlık tarafından üstlenilen her türlü mali yükümlülüğün geri ödenmesi, ilgili bütçe hesaplarına kaydedilmesi ve raporlanmasına ilişkin usul ve esasların düzenlenmesini teminen **4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun** yayımlanmıştır.

26 Mart 2002 tarih ve 24707 sayılı Resmi Gazete’de

- **Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Bağımsız Dış Denetim Kuruluşlarınca Denetlenmesi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik** yayımlanmıştır. Yönetmelik ile 04.06.1996 tarih ve 22656 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Bağımsız Dış Denetim Kuruluşlarınca Denetlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 7’nci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri değiştirilmiştir.

23 Mart 2002 tarih ve 24704 sayılı Resmi Gazete’de,

- Resmi Gazete’nin 08.12.2001 tarih ve 24607 sayılı nüshasında yayımlanan Türk Medeni Kanunu’nun 851’inci maddesinde öngörülen yurt içinde veya dışında faaliyette bulunan kredi kuruluşlarınca yabancı para üzerinden veya yabancı para ölçüsü ile verilen kredileri güvence altına almak için taşınmazlar üzerine yabancı para cinsinden kurulacak rehin hakkına ilişkin **Taşınmazlar Üzerine Rehin Hakkı Kurulabilecek Yabancı Paralar Hakkında 2002/3813 Sayılı Karar** yayımlanmıştır.
- Resmi Gazete’nin 19.1.2002 tarih ve 24645 sayılı nüshasında yayımlanan 2001/3500 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun değiştirilen 272’nci ve 507’nci maddeleri ile anonim şirketler için öngörülen asgari esas sermaye miktarı 50 Milyar Türk lirasına, limited şirketler için öngörülen asgari esas sermaye miktarı 5 Milyar Türk lirası altında kalan anonim ve limited şirketlerin, sermayelerini yeni asgari miktarlara yükseltmelerine ve sermaye artırımını gerçekleştirme sürelerine ilişkin **Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Miktarlara Yükseltmelerine İlişkin İç Ticaret - 2002/2 No’lu Tebliğ** yayımlanmıştır.

19 Mart 2002 tarih ve 24700 sayılı Resmi Gazete’de,

- **Dünya Bankası’na Bağlı Uluslararası Finansman Kurumu’nun, İstanbul’da Bulunan Temsilciliğinin Güney Avrupa ve Orta Asya Bölge Temsilciliğine Dönüştürülmesine İlişkin Hükümetimiz ile Adı Geçen Kuruluş Arasında Teati Edilen Mektupların Onaylanması Hakkında 2002/3766 sayılı Karar** yayımlanmıştır.
- 01.11.2000 tarih ve 24217 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği’nin bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin olarak Devlet Bakanlığından **Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.

13 Mart 2002 tarih ve 24694 sayılı Resmi Gazete’de,

- Özelleştirme programına alınan, özelleştirilen, faaliyeti durdurulan, küçültülen, kapatılan veya tasfiye edilen kuruluşlardaki istihdam fazlası personelin diğer kamu kurum ve kuruluşlarına nakledilmesi ile ilgili usul ve esasların belirlenmesine ilişkin olarak Devlet Bakanlığından (Devlet Personel Başkanlığı) **4046 Sayılı Kanun Çerçevesinde İstihdam Fazlası Personelin Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Nakledilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ** yayımlanmıştır.

12 Mart 2002 tarih ve 24693 sayılı Resmi Gazete’de,

- Rekabet Kurumu Başkanlığından The Chase Manhattan Corporation ile J.P. Morgan & Co. Incorporated teşebbüslerinin birleşmesi işlemine izin verilmesine ilişkin olarak **D4/1/M.A.-00/4 (Birleşme) Dosya ve 00-48/509-277 Sayılı Rekabet Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.
- 11/5/1992 tarih ve 21225 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sigorta Eksperleri Yönetmeliğinin bazı maddelerinde değışiklik yapılmasına ilişkin olarak **Sigorta Eksperleri Yönetmeliğinde Değışiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır.

7 Mart 2002 tarih ve 24688 sayılı Resmi Gazete’de,

- Resmi Gazete’nin 20.09.2001 tarih ve 24529 sayılı nüshasında yayımlanan **Özel Finans Kurumlarının Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değışiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik** yayımlanmıştır.
- 2888 sayılı Kanuna tabi olarak açılacak ihalelerde banka ve özel finans kurumlarınca düzenlenecek teminat mektubu metinleri ile banka ve özel finans kurumlarınca düzenlenen teminat mektupları ile ilgili istenecek teyit talepleri başta olmak üzere, 2888 sayılı Devlet İhale Kanununun uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ve 1050 sayılı Muhaseb-i Umumiye Kanununun 64’üncü maddesi gereğince yapılan vize işlemlerinde uyulacak esaslara açıklık getirmek üzere **Devlet İhaleleri Genelgesi (Sıra No: 2002/1)** yayımlanmıştır.

7 Şubat 2002 tarih ve 24664 sayılı Resmi Gazete’de,

- Resmi Gazete’nin 02.07.1997 tarih ve 23037 Sayılı nüshasında yayımlanan Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin değışik 12 ve 14 üncü maddelerindeki yetkiye istinaden, 31.12.1997 tarih ve 23217 sayılı nüshasında yayımlanan 2 Sıra No’lu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliğinin II/B bölümünde belirlenen 19 adet şüpheli işlem tipine, 20 No’lu işlem tipi ilave edilmesine ilişkin **3 Sıra No’lu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği** yayımlanmıştır. Tebliğ ile “Fonların, terörizm veya terörist eylemlerle ilgili veya bağlantılı olduğundan ya da bu amaçla kullanıldığından şüphe duyulması ya da şüphe duyulması için makul nedenler bulunması” hali şüpheli işlem tipleri arasına alınmıştır.

2 Şubat 2002 tarih ve 24659 sayılı Resmi Gazete’de,

- Bankaların kullandıkları çeşitli kredilere ilişkin sigortalama işlemlerinde kendileri tarafından belirlenen sigorta şirketleri ile çalışma zorunluluğı getirmek suretiyle, 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’u ihlal ettikleri iddiasına ilişkin **99-24/211-124 sayılı Rekabet Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

1 Şubat 2002 tarih ve 24658 sayılı Resmi Gazete’de,

- TC Ziraat Bankası A.Ş. ve T. Halk Bankası A.Ş.’nin Yeniden Yapılandırma ve Özelleştirmeye Hazırlık Planlarının Uygulama Esas ve Usullerine İlişkin **2002/3555 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

31 Ocak 2002 tarih ve 24657 sayılı Resmi Gazete’de,

- Resmi Gazete’nin 28.07.2002 tarih ve 24476 sayılı nüshasında yayımlanan “Yurt Dışına Çıkışlarda Harç Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında 2001/2762 Sayılı Karar’ın yurt dışına çıkışlarda harç alınmayan kişileri belirleyen 4’üncü maddesinde değişiklik yapan, **Yurt Dışına Çıkışlarda Harç Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 2002/3545 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** yayımlanmıştır.

19 Ocak 2002 tarih ve 24645 sayılı Resmi Gazete’de,

- 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 272 ve 507’nci maddelerinde anonim ve limited şirketler için öngörülen asgari sermaye miktarlarının artırılmasına ilişkin **2001/3500 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** yayımlanmıştır. Karar ile yayımı tarihinde yürürlüğe girmek üzere, anonim şirketler için beş milyar Türk lirası olarak öngörülen asgari esas sermaye miktarı elli milyar Türk lirasına, limited şirketler için beş yüz milyon Türk lirası olarak öngörülen esas sermaye miktarı beş milyar Türk lirasına yükseltilmiştir.